

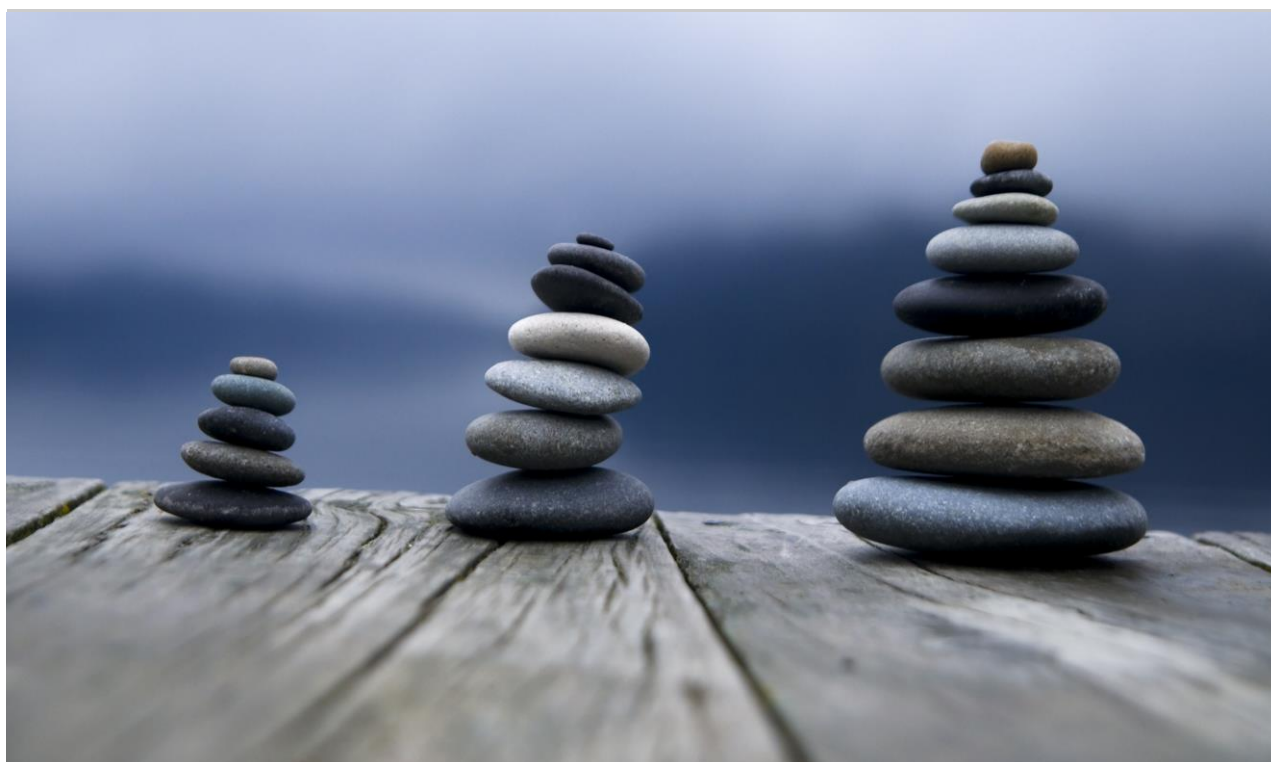
Til
Social- Børne- og Integrationsministeriet

Dokumenttype
Rapport

Dato
November 2013

KONSULENTBISTAND I RELATION TIL MAGTANVENDELSESUDVALGET

AFRAPPORTERING

INDHOLD

1.	Resumé	3
2.	Indledning	6
2.1	Om undersøgelsen	6
2.2	Læsevejledning	7
3.	Konklusion	8
4.	Fysisk magtanvendelse	12
4.1	Fysisk magtanvendelse på anbringelsesinstitutioner	12
5.	Privatlivets fred	22
5.1	Anbringelsessteder	22
6.	Håndtering af relationer	35
6.1	Anbringelsessteder	35
7.	Plejefamilier	39
7.1	Fysisk magtanvendelse	39
7.2	Privatlivets fred	42
7.3	Håndtering af relationer	47
8.	Regelgrundlag og praksis i Norge og Sverige	49
8.1	Forskelle og ligheder i anbringelsesmønstre og -former	49
8.2	Overblik over forskelle og ligheder i lovgivning	49
8.3	Norge	50
8.4	Sverige	54
8.5	Kilder	57

BILAG

Bilag 1

Beskrivelse af datagrundlag

Bilag 2

Spørgeskema til Døgninstitutioner og opholdssteder

Bilag 3

Spørgeskema til plejefamilier

Bilag 4

Interviewguide til myndighedsniveau

Bilag 5

Ramme for fokusgruppeinterviews

Bilag 6

Interviewguide til skandinaviske eksperter

Bilag 7

Eksempler på husregler

1. RESUMÉ

For at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge anbragt i døgntilbud, på opholdssteder og i plejefamilier har Social-, Børne- og Integrationsministeren nedsat et udvalg (Magtanvendelsesudvalget), som skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes. Til brug for udvalgets arbejde har Social-, Børne- og Integrationsministeriet bestilt en kortlægning af praksis som Rambøll Management Consulting har udført.

Rambøll har gennemført en kortlægning af magtanvendelse over for anbragte børn og unge. Kortlægningen er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt medarbejdere på anbringelsesinstitutioner, en spørgeskemaundersøgelse blandt plejefamilier, fokusgrupper med deltagelse af medarbejdere fra anbringelsesinstitutioner og kvalitative interviews med kommunale myndigheder og faglige eksperter på området.

Fysisk magtanvendelse

Næsten alle anbringelsesinstitutioner og plejefamilier anvender fysisk magt i et eller andet omfang. Næsten 90 pct. af de sikrede institutioner anvender fysisk magt over for et barn/en ung månedligt eller oftere, det samme gør ca. halvdelen af døgninstitutionerne, en fjerdedel af opholdsstederne og en tiendedel af plejefamilierne. Langt hovedparten af de fysiske magtanvendelser begrundes med fysiske konflikter med de voksne eller andre børn og unge, og med selvskadende adfærd. På institutioner for handicappede børn og unge giver også hygiejnesituationer og medicineringsanledning til fysisk magtanvendelse. Særligt i plejefamilierne ses en tendens til, at fysisk magt oftere anvendes over for de yngste børn i alderen 0-6 år, og meget sjældent over for børn i de sene teenageår. Størstedelen af medarbejderne på de forskellige typer af anbringelsesinstitutioner synes, at det er let for dem at vide, hvad magtanvendelsesbekendtgørelsen giver dem lov til, men flere af dem har oplevet situationer, hvor der er konflikt mellem hensynet til de juridiske bestemmelser og hensynet til barnets bedste, fx i hygiejnesituationer. I den forbindelse opleves magtanvendelsesbekendtgørelsen af og til som for snæver, og som ikke dækkende i forhold til at tage vare på og yde omsorg for anbragte børn og unge. I plejefamilierne gør denne problematik sig ikke gældende, fordi plejefamilierne ikke er omfattede af bekendtgørelsens bestemmelser. For plejefamilierne er der fokus på at lade hverdagen afspejle en konventionel families hverdag, og bevidsthed omkring anvendelse af fysisk magt er ikke noget, der fylder for plejefamilierne.

Indgreb i privatlivets fred

Der er forskellige opfattelser blandt praktikerne på institutionerne i forhold til, hvad de anser som værende indgreb i privatlivets fred. Begrænsninger i børnene/de unges adgang til brug af internet og mobiltelefon er den mest udbredte form for indgreb i privatlivets fred – også når det gælder begrænsninger mod barnet/den unges vilje. Tendensen blandt anbringelsesinstitutionerne er, at enten begrænser de børnene/de unges internet dagligt, eller også gør de det ikke. De daglige begrænsninger er typisk i form af, at der lukkes ned for institutionens internet om natten eller i skoletiden af hensyn til børnenes nattesøvn og koncentration. Derudover er der en stor del af institutionerne, som begrænser barnets/den unges adgang til mobiltelefon og internet ved uhenigtsmæssig brug, som eksempelvis hvis barnet/den unge opsøger selvmordshjemmesider eller bruger mediet til at mobbe andre. Generelt fylder spørgsmålet omkring brug af internet, mobiltelefoner og iPads meget i praksis. Nogle medarbejdere oplever, at det er svært at finde den rette grænse, mens andre føler sig begrænsede af magtanvendelsesbekendtgørelsen. Følelsen af begrænsning drejer sig om forholdet mellem magt og omsorg, og opstår i situationer, hvor personalet på institutionerne oplever, at magtanvendelsesbekendtgørelsen umuliggør, at de yder den fornødne omsorg, som der eksempelvis kan ligge i at tage en iPad fra et barn om natten. Nogle praktikere oplever det derudover som vanskeligt at kende den retlige grænse for at begrænse adgangen til mobil og internet, og efterspørger et øget fokus og måske en præcisering af reglerne på området.

I plejefamilierne er begrænsninger i børn og unges brug af mobiltelefoni og internet også mere udbredt end de øvrige former for indgreb i privatlivets fred. 4 ud af 10 plejefamilier begrænser barnets medieforbrug månedligt eller oftere. Den mest udbredte årsag til begrænsningerne er, at

barnet eller den unge har brugt for meget tid på internettet eller har brugt internettet uden for aftalt tid. Derudover har en femtedel af plejefamilierne begrænset barnets medieforbrug, fordi barnet har brugt det uhensigtsmæssigt, eksempelvis generet andre børn over nettet. Når det gælder åbning af post kan plejefamilierne opleve det som svært at vurdere, hvor langt op i barn-/ungdommen, at de kan bistå deres plejebørn med at åbne og læse post.

Håndtering af relationer

Næsten alle anbringelsesinstitutioner har husregler. Regler om, at børnene/de unge skal tage del i huslige pligter er meget almindelige. Her svarer næsten 100 pct. af opholdsstederne, at de har regler for det, mens mellem 70 og 80 pct. af døgninstitutionerne og de sikrede institutionerne svarer, at de stiller den type krav. Udover krav om deltagelse i huslige pligter, har mange af institutionerne regler for personlig hygiejne og regler for brug af medier. Derudover er hjemmetider en udbredt regel på tværs af institutioner. 6 ud af 10 af institutionerne har regler for de unges/børnenes hjemmetider. Langt de fleste anbringelsesinstitutioner går pædagogisk til værks ved brud på husregler, og taler med barnet/den unge om, hvorfor han/hun har brudt reglen, og hvordan det kan rettes op. Den næstmest hyppige sanktion er begrænsninger i brugen af medier, såsom internet, tv, mobiltelefoni m.v. Nogle af anbringelsesinstitutioner oplever det som en udfordring at opdrage børn og unge mennesker med de sanktioner, som de har til rådighed. Det påpeges i den forbindelse, at det som i familier betragtes som almindelige opdragelsesværktøjer, kan betragtes som ulovlig magtanvendelse på anbringelsesinstitutioner. Det kunne eksempelvis være at fratage dem mobil og iPad om natten, have en bødekasse eller kræve betaling for ødelagte genstande.

Et lignende billede var vist sig i forbindelse med kortlægningen af håndteringen af relationer i plejefamilierne. Næsten alle plejefamilierne (95 pct.) har husregler om personlig hygiejne, og mange har ligeledes krav om deltagelse i huslige pligter og sociale aktiviteter i familien. Ligesom anbringelsesinstitutionerne gør plejefamilierne i høj grad brug af samtale med barnet/den unge i tilfælde af brug på husets regler. Derudover anvender en fjerdedel af de adspurgte plejefamilier begrænsninger medieforbrug som sanktion for brud på husreglerne.

Praktikernes forslag til ændringer og forbedringer

Nogle problemstillinger tilknyttet anvendelsen af fysisk magt og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge opfattes som særligt svære at håndtere på tværs af institutionstyper. Disse er:

- Bestemmelsen om, at fysisk magtanvendelse kan begrundes med, at "fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt" er svært at anvende i praksis, og den er svært at forstå i sammenhæng med bestemmelsen om, at magt kan begrundes, hvis "barnet/den unge er til fare for sig selv og andre"
- Trods udbredt kendskab til bestemmelserne om fysisk magt opleves det som svært at forvalte bestemmelserne i situationer, hvor afholdelse fra at anvende fysisk magt opleves som omsorgssvigt
- Institutionerne har sværere ved at vurdere, om der i en given situation er hjemmel til at lave et indgreb i privatlivets fred, end de har ved at vurdere om der er hjemmel til fysisk magt. Generelt efterspørges øget fokus på og øget vejledning i reglerne for indgreb i privatlivets fred, fordi det fylder meget i hverdagen på institutionerne.

Regelgrundlag i Norge og Sverige

Norge, Sverige og Danmark varierer i forhold til anbringelsesmønstre, anvendelsen af anbringelsesformer, indretning af lovgivningen samt regler for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. I Norge og Sverige bliver færre børn end i Danmark anbragt. Derudover udgør andelen af institutionsanbringelser henholdsvis 31 og 26 pct. i Norge og Sverige, mens den i Danmark udgør 60 pct. af det samlede antal af anbringelser. I 2010 foretog Norge en revision af reglerne for magtanvendelser og andre indgreb i selvbestemmelsesretten. Revisionen betød bl.a. en udvidelse i adgangen til urinprøver. I Norge indgår bestemmelser for elektroniske kommunikationsmidler nu i lovgivningen på området. Bl.a. er det bestemt, at institutionsbeboere frit skal kunne benytte dem, men brugen kan begrænses i enkelttilfælde. I Sverige er de netop nu ved at

kigge på deres regelsæt. På nogle punkter er de svenske bestemmelser mere vidtgående end de norske. Eksempelvis er svenske institutionsbeboere forpligtet til at afgive urinprøver ved mistanke om påvirkning og kan kropsvisiteres ved ankomst til en institution og ved mistanke undervejs i opholdet. I rapporten gennemgås reglerne i de to lande på et overordnet niveau.

2. INDLEDNING

Et barn eller en ung har ikke den fulde retsevne som en voksen og kan måske have manglende forståelse for, hvilke konsekvenser en bestemt handling kan medføre og kan derfor ikke altid fuldt ud udøve selvbestemmelsesretten. I det daglige er forældrene derfor med til at afbalancere hensynene mellem selvbestemmelse og beskyttelse i relation til barnet eller den unge. Når et barn/en ung bliver anbragt, er spørgsmålet derfor, om det døgntilbud, opholdssted eller plejefamilie, hvor barnet/den unge er anbragt, kan eller skal foretage den nævnte afbalancering på samme måde som forældrene, eller om der gælder andre juridiske og etiske grænser for en professionel eller en plejefamilies indblanding i barnets eller den unges beslutninger eller handlinger.

Erfaringer fra bl.a. Folketingets Ombudsmands inspektionsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder viser, at magtanvendelsesreglerne på børne- og ungeområdet, som bl.a. sætter rammerne for balancen mellem selvbestemmelse og beskyttelse, fremstår uklare. Erfaringerne, bl.a. fra Folketingets Ombudsmands inspektionsbesøg, viser f.eks., at der i forhold til børn og unge på visse opholdssteder bruges forskellige foranstaltninger, som begrænser barnets/den unges selvbestemmelse i form af f.eks. regler om, at barnet/den unge efter anmodning skal aflægge urinprøver, og i form af, at barnets/den unges brug af og adgang til bl.a. mobiltelefon, computer og internet i visse tilfælde begrænses.

For at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge i døgntilbud, på opholdssteder og i plejefamilier har Social-, Børne- og Integrationsministeren nedsat et udvalg (Magtanvendelsesudvalget), som skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes.

Til brug for udvalgets arbejde har Social-, Børne- og Integrationsministeriet bestilt en kortlægning af praksis (f.eks. husregler, politikker og pædagogisk tilgang) i forhold til:

- Fysisk magtanvendelse (tilbageførelse, fysisk fastholdelse)
- Privatlivets fred (brug af videoovervågning, personundersøgelse, undersøgelse af opholdsrum, isolation, chips, begrænsninger på brug af internet og mobiltelefoner, åbning af post, sporingstest ved mistanke om misbrug m.v.)
- Håndtering af relationer (opdragelse, herunder hjemmetider, relationer til værge, pårørende m.v.).

Herudover ønskes en overordnet kortlægning af regelgrundlaget og praksis i Sverige og Norge.

2.1 Om undersøgelsen

Kortlægningen af praksis for indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge gennemføres ud fra en tilgang, hvor en kvantitativ kortlægning af omfanget af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten suppleres af en kvalitativ kortlægning, hvor fokus er på at identificere udfordringer og dilemmaer forbundet med indgreb i retten til selvbestemmelse, som anbringelsesstederne oplever i det daglige arbejde.

Inden for hvert tema vil kortlægningen give udvalget et validt billede af:

- Hvor udbredt de forskellige typer indgreb i selvbestemmelsesretten er
- Hvor udbredt procedurer og principper for brugen af indgreb i selvbestemmelsesretten er på forskellige typer anbringelsessteder (døgninstitutioner, opholdssteder, plejefamilier og sikrede institutioner)
- De forskellige anbringelsessteders brug af husregler med snitflader til indgreb i selvbestemmelsesretten
- Hvilke dilemmaer der opleves som de mest væsentlige
- Om forskellige typer af anbringelsessteder oplever forskellige dilemmaer, som de mest væsentlige.

Derudover vil kortlægningen give udvalget et overordnet billede af regelgrundlaget og praksis for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge i Norge og Sverige.

Kortlægningen er baseret på følgende datakilder:

- Interviews med seks kommunale familieplejekonsulenter og 4 kommunale tilsynskonsulenter
- Spørgeskemaundersøgelse med deltagelse af 22 døgninstitutioner, 31 opholdssteder, 7 sikrede døgninstitutioner og 138 plejefamilier
- To fokusgrupper med medarbejdere fra forskellige anbringelsesinstitutioner
- Gennemgang og analyse af husregler fra 10 forskellige institutioner.

Vi er opmærksomme på den risiko for selvrapporteringsbias, som de valgte datakilder giver. Denne risiko har vi taget højde for i afrapporteringen af resultaterne.

2.2 Læsevejledning

Rapporten indledes med en konklusion, hvor kortlægningens væsentligste resultater sammenfattes. Herefter er rapporten delt op i tre hoveddele. I den første del præsenteres kortlægningens resultater for anbringelsesinstitutionerne, herunder opholdssteder, døgninstitutioner og sikrede institutioner, struktureret efter kortlægningens tre temaer: fysisk magtanvendelse, privatlivets fred og håndteringen af relationer. I rapportens anden del præsenteres kortlægningens resultater for plejefamilierne ligeledes struktureret efter de tre temaer. I afrapporteringen på plejefamilierne sondres ikke mellem almindelige og kommunale plejefamilier, idet der ikke er observeret nævneværdige forskelle mellem disse to gruppers besvarelser. I rapportens tredje del afrapporteres den del af kortlægningen, som omhandler regelgrundlag og praksis for magtanvendelse i de skandinaviske lande. I bilag til rapporten forefindes beskrivelse af datagrundlag, spørgeguides og interviewguides, eksempler på husregler og det anvendte svenske og norske lovmateriale.

3. KONKLUSION

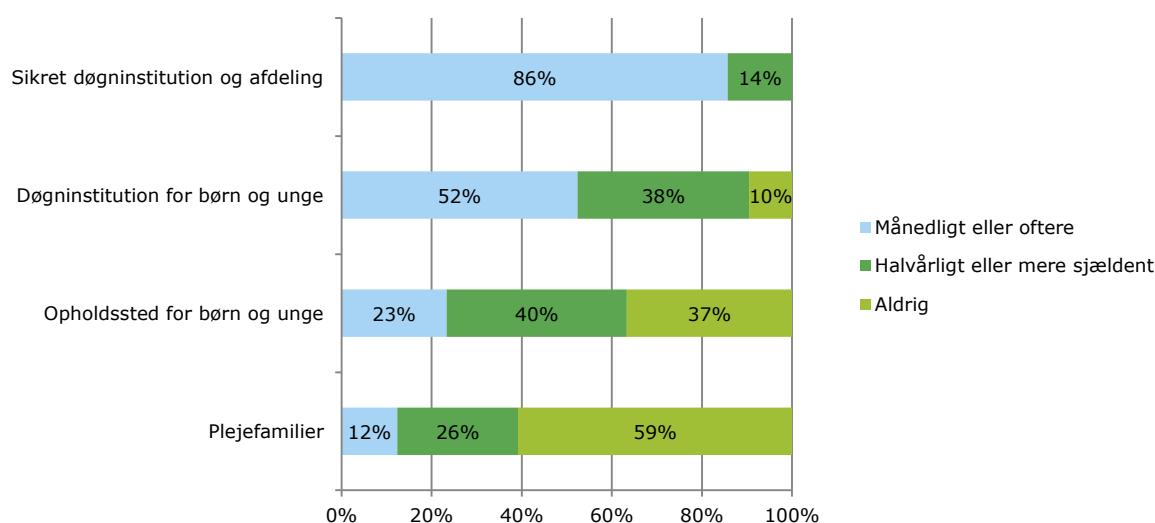
Rambøll Management Consultings (herefter Rambøll) analyse peger overordnet set på følgende konklusioner:

Fysisk magtanvendelse

Rambøll har kortlagt omfanget, karakteren og opfattelsen af fysisk magtanvendelse på døgninstitutioner, opholdssteder og i plejefamilier. Fysisk magtanvendelse omfatter bl.a. fastholdelse og tilbageførelse af børn og unge.

Kortlægningen af omfanget af fysisk magtanvendelse peger på et meget differentieret billede mellem anbringelsesstederne, hvilket også fremgår af nedenstående figur:

Figur 1: Hvor ofte opstår en situation, hvor et barn/en ung fastholdes?

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner og plejefamilier, 2013

Omkring halvdelen af døgninstitutionerne angiver, at de månedligt eller oftere fastholder børn/unge, mens det er omkring en fjerdedel for opholdsstederne. Samtidig angiver knap 40 pct. af opholdsstederne, at de aldrig anvender fysisk magt, mens det tilsvarende tal for døgninstitutioner er 10 pct. Plejefamilier er ikke omfattet af reglerne for magtanvendelse, men 12 pct. angiver, at de månedligt eller oftere fastholder et barn/ung, mens 59 pct. angiver, at de aldrig fastholder et barn/en ung. Den kvalitative kortlægning peger på, at der ikke er helt enighed på tværs af anbringelsesinstitutioner om, hvornår et indgreb kan karakteriseres som fysisk magtanvendelse.

Langt hovedparten af de fysiske magtanvendelser begrundes med fysiske konflikter med personalet eller andre børn og unge, men også selvskadende adfærd vurderes ofte at være en begrundelse for magtanvendelse. På døgninstitutioner for handicappede børn og unge giver også hygiejnesituationer og medicinering anledning til fysisk magtanvendelse. Omkring 10 pct. af anbringelsesinstitutionerne har egne skriftlige retningslinjer i forhold til håndteringen af magtanvendelser mens 40 pct. angiver, at de ikke har retningslinjer.

Den kvantitative kortlægning viser, at ca. 85 pct. af anbringelsesinstitutionerne vurderer, at det er let at tolke reglerne om fysisk magtanvendelse i dagligdagen, herunder om man har brugt magtanvendelse over for et barn/en ung, og om magtanvendelsen var berettiget ifølge bekendtgørelsen. Dog har størstedelen af institutionerne svært ved at forstå, hvad der ligger i bekendtgørelsens bestemmelse om, at fysisk magtanvendelse kan begrundes med, at "fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt". Ca. 85 af anbringelsesinstitutionerne svarer, at de oftest begrundes en fysisk magtanvendelse med, at barnet/den unge er til fare for sig selv eller andre. Resultaterne fra den kvalitative del af kortlægningen har vist, at det trods kendskab til bestemmelserne og disses anvendelse i praksis opleves som svært at forvalte bestemmelserne særligt i forhold til vurderingen af behovet for omsorg over for barnet set i forhold til barnets/den unges ret til selv-

bestemmelse. Deltagerne i fokusgrupperne har fortalt, at de jævnligt oplever situationer, hvor de ser det som omsorgsvigt over for barnet at undlade at lave en ulovlig magtanvendelse, eksempelvis et barn, som ikke vil i bad, og bliver udstødt af fællesskabet pga. manglende hygiejne. I den forbindelse har nogle praktikere fortalt, at de oplever magtanvendelsesbekendtgørelsen som for snæver og som en form for kollektiv afstraffelse af alle institutioner pga. enkelte såkaldte "brodne kar".

Privatlivets fred

Rambøll har kortlagt, i hvilket omfang institutioner og plejefamilier begrænser privatlivets fred for børn og unge, f.eks. i form af begrænsning i medieadgang, overvågning, urinprøver, ransagninger af værelser m.v.

Generelt oplever både plejefamilierne og anbringelsesinstitutionerne det som vanskeligt at håndtere grænsedragningen mellem barnets ret til privatliv og hensynet til barnets bedste, i en tid, hvor de fleste børn har mobiltelefoner, adgang til internettet og er aktive på forskellige sociale medier. Kortlægningen peger på, at omkring halvdelen af institutionerne og omkring en tredjedel af plejefamilierne løbende begrænser afgang til internet og mobiltelefoner. Begrænsninger i internet sker typisk i form af, at anbringelsesinstitutionens internet slukkes om natten. Den mest hyppige årsag til, at adgangen til mobiltelefoni begrænses, er uhensigtsmæssig brug, eksempelvis kontakt til kriminelle. Interviews og fokusgrupper med institutionerne og gennemgangen af husregler peger på, at det primært er gennem husregler og frivillige ordninger, at institutionerne begrænser mobiltelefoni, f.eks. ved at have en husregel om, at mobiltelefoner og iPads afleveres om aften, eller at de ikke hører hjemme i sociale situationer. Størstedelen af de adspurgte plejefamilier har ikke reguleret mobiltelefoni og internet i nedskrevne husregler. Kortlægningen har endvidere vist, at 60 pct. af institutionerne oplever, at det er let at vurdere, om der i en given situation er lovmæssig hjemmel til at begrænse et barns adgang til mobiltelefoni og internet. Det er 25 pct. færre end antallet af institutioner, som oplever, at det er let at vurdere, om der er lovmæssig hjemmel til en fysisk magtanvendelse. Eksempelvis diskuterede deltagerne af en fokusgruppe, hvorvidt der er lovmæssig hjemmel til at overvåge, hvilke hjemmesider børnene og de unge besøger på internettet. Den kvalitative del af kortlægningen bakker op om dette fund; flere af de interviewede kommunale myndighedspersoner vurderer, at der er behov for et øget fokus på området for anbragte børn og unges selvbestemmelse i privatlivet tilsvarende det fokus, der har været på fysisk magtanvendelse.

Omkring 20 pct. af institutionerne tager urinprøver månedligt eller oftere, og kortlægningen peger på, at omkring 70 pct. af døgninstitutionerne aldrig tager urinprøver, mens det er omkring 30 pct. af opholdsstederne, der aldrig tager urinprøver. Kortlægningen viser, at værelsesundersøgelser og personundersøgelser stort set ikke bruges på almindelige opholdssteder og døgninstitutioner, mens det er væsentligt mere udbredt på sikrede døgninstitutioner. De få institutioner, der åbner post, angiver alle, at det skyldes, at barnet/den unge ikke har de kognitive færdigheder til at kunne forstå brevene selv.

Ingen af de adspurgte institutioner anvender personrettet videoovervågning eller andre former for overvågningsværkstøjer, såsom chips i skoene. De sikrede institutioner angiver dog, at de har overvågning ved ind- og udgange.

Håndtering af relationer

Analysen viser, at hovedparten af anbringelsesinstitutionerne og plejefamilierne har husregler om:

- Regler for hygiejne, eksempelvis regelmæssig bad, tandbørstning m.v.
- Regler for brug af medier, herunder tv, internet og mobiltelefoni
- Krav om deltagelse i huslige pligter.

I nedenstående tabel ses en oversigt over, hvilke konsekvenser brud på husreglerne har på de forskellige typer institutioner og i plejefamilier:

Tabel 1: Hvilke konsekvenser har brud på husreglerne hos jer?

	Opholdssted for børn og unge n = 27	Døgninstitution for børn og unge n = 19	Sikret døgninstitution og afdeling n = 6	Plejefamilier n = 120
Ingen	30 %	32 %	17 %	-
Værelsesarrest	7 %	5 %	0 %	2 %
Begrænsninger i brugen af medier, såsom mobil, internet, tv m.v.	15 %	42 %	17 %	23 %
Begrænsninger i deltagelse i sociale aktiviteter	11 %	21 %	17 %	8 %
Ekstra huslige pligter	0 %	0 %	0 %	1 %
Isolering fra andre pædagoger/ børn/ unge	4 %	5 %	17 %	-
Andre	56 %	37 %	68 %	8 %
Ved ikke	0 %	5 %	0 %	3 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Begrænsninger i brugen af medier og i deltagelse i sociale aktiviteter anvendes som sanktioner på tværs af anbringelsessteder. Besvarelsene "andet" dækker typisk over, at man arbejder pædagogisk med at håndtere brud på husreglerne, frem for at have faste konsekvenser der altid anvendes. Kortlægningen viser ydermere, at nogle anbringelsesinstitutioner oplever det som udfordrende at opdrage de anbragte børn og unge uden at kunne anvende, hvad de opfatter som almindelige opdragelsesværktøjer, da disse i dag betragtes som magtanvendelser. Dette betyder blandt andet, at nogle praktikere oplever et krav om indberetning af det, de selv opfatter som værende regulære omsorgs- og opdragelsesværktøjer, herunder eksempelvis begrænsning af TV-tid og computerspil og krav om erstatning af ødelagte genstande, hvilket medfører en oplevelse af overdokumentation.

Praktikernes forslag til forbedringer

Praktikerne har fremhævet en række punkter, hvorpå området for magtanvendelse over for anbragte børn og unge kan tilrettelægges mere hensigtsmæssigt i forhold til deres dagligdag. Punkterne er opřidset herunder.

- Komme den oplevede magtesløshed til livs ved at give medarbejderne beføjelse til at anvende fysisk magt i situationer, hvor magtanvendelse vurderes nødvendigt af hensyn til omsorg for barnet, eksempelvis forhindre et barn i at forlade institutionen om natten på egen hånd.
- Præcisering af, hvornår bestemmelsen om, at fysisk magt er tilladt "hvis fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt", finder anvendelse.
- Præcisering af reglerne for, hvornår man kan begrænse barnets/den unges brug af mobiltelefoni, internet, mv.
- Færre regler og slækkede krav til indberetning, som i dag står i vejen for almen opdragelse og omsorg for det enkelte barn. I stedet bør der være flere uanmeldte tilsynsbesøg, for at komme de enkelte brodne kar til livs.
- Udvidelse af magtbekendtgørelsens bestemmelser til at gælde alle anbragte unge for ikke at lave et kunstigt skel mellem unge under 18 år og unge over 18 år.

- Mere efteruddannelse til det socialpædagogiske personale, eksempelvis obligatorisk kursus i konflikthåndtering.
- Opkvalificering af både det driftsrettede og det personrettede tilsyn med henblik på at gøre tilsynsførende til en central sparringspartner for anbringelsesinstitutioner.
- Oprettelse af en "hotline" åben for anbringelsesinstitutioner til drøftelse af aktuelle situationer og problemstillinger i relation til magtanvendelse over for anbragte børn og unge.
- Udvidelse af beføjelser til kropsvisitation med henblik på misbrugsforebyggelse, indsmugling af våben mv.

4. FYSISK MAGTANVENDELSE

4.1 Fysisk magtanvendelse på anbringelsesinstitutioner

I *Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet* beskrives i hvilke situationer, der undtagelsesvist må anvendes magt over for børn og unge anbragt på institutioner. I lovgivningen vedrørende magtanvendelse over for børn og unge anbragt uden for hjemmet anvendes et snævert magtbegreb, hvor formålet med magtindgrebet altid skal være positivt, dvs. magtindgrebet sker med hensyn til barnets eller den unges bedste, eller for at forhindre, at der forvoldes skade på andre.

Fysisk magtanvendelse kan være fastholdelse eller tilbageførelse af barnet/den unge til et andet opholdsrum.

Fysisk fastholdelse af et barn/en ung anbragt på et privat opholdssted eller en ikke sikret afdeling på en døgninstitution kan eksempelvis være, hvis en pædagog holder et barn/en ung fast i et kort stykke tid for at forhindre barnet/den unge i at skade sig selv eller andre. Alternativt kan pædagogen **føre** den skadende til et andet opholdsrum. På en delvis lukket afdeling kan fastholdelse derudover ske ved begrundet mistanke om, at barnet eller den unge vil forsøge at forlade institutionen uden tilladelse.

Kortlægningen har vist, at der på tværs af anbringelsesinstitutioner er forskellige opfattelser af, hvad der betragtes som magtanvendelse og indgreb i selvbestemmelsesretten. I nedenstående tabel har vi samlet beskrivelser af konkrete situationer, som praktikerne har oplevet i deres daglige arbejde med børn og unge, som illustrerer, hvordan fysisk magtanvendelse opfattes forskelligt institutionerne imellem. Beskrivelserne er kommet til udtryk under diskussionerne i fokusgrupperne.

Tabel 2: Forskellige opfattelser af fysisk magtanvendelse

"Det er fysisk magtanvendelse"	"Det er ikke fysisk magtanvendelse"
Det er magtanvendelse at låse døren, hvis en mentalt handikappet vil løbe ud på vejen (Medarbejder fra almindelig døgninstitution)	Det er ikke magtanvendelse, når man lægger en hånd på en 4-årig og fører tandbørsten (Medarbejder fra almindelig døgninstitution)
Det er magtanvendelse at "guide" tandbørstning (Medarbejder fra opholdssted)	Det er ikke magtanvendelse, når man fjerner en forstyrrende kørestolsbruger fra fællesskabet (Medarbejdere fra opholdssted)
Det er magtanvendelse at manipulere en 8-årig til at gøre noget, f.eks. at børste tænder eller komme med ud i bilen. Hvis man eksempelvis leger "hvem kommer først hen til bilen?" (Medarbejder fra opholdssted)	Det er ikke magtanvendelse, før barnet modsætter sig fysisk (Medarbejder fra opholdssted)
Al berøring af et barn er magtanvendelse, fordi det opleves som et indgreb i intimsfæren (Medarbejder fra sikret institution)	Det er ikke magtanvendelse at fortælle en ung, at hvis han/hun ryger hash, bliver han/hun smidt ud af institutionen (Medarbejder fra opholdssted)
Det er magtanvendelse at binde et snørebånd imod et barns vilje (Medarbejder fra sikret institution)	
Det er magtanvendelse at undersøge, om en ung på udgang har en kniv med ind, når de kommer tilbage (Medarbejder fra sikret institution)	
Det er magtanvendelse at børste tænder på et barn, men ikke at gøre det er omsorgssvigt (Medarbejder fra almindelig døgninstitution)	

<p>Medicin i havregrød er magtanvendelse (Medarbejder fra døgninstitution for handicappede)</p> <p>Hvis et handicappet barn uden sprog siger "mmmm", så er det magtanvendelse at børste dets tænder (Medarbejder fra døgninstitution for handicappede uden sprog)</p>	
---	--

Som citaterne i tabellen indikerer, er der variationer i medarbejdernes opfattelser af, hvornår en handling eller et indgreb er magtanvendelse, og hvornår det er en del af den almindelige daglige omgang med børn og unge. Det, der er magtanvendelse for nogle, er ikke magtanvendelse for andre. Det har naturligvis konsekvenser for kortlægningen, fordi de forskellige opfattelser af, hvornår der er tale om magtanvendelse, vanskeliggør en præcis kortlægning af den samlede anvendelse af indgreb i selvbestemmelsesretten og magt på anbringelsesinstitutionerne, idet det må forventes, at medarbejderne baserer deres besvarelser på deres egen opfattelse af grænsen mellem almindelig omsorg og indgreb i selvbestemmelsesretten. Det er en problemstilling, som vi har taget højde for i afrapporteringen af kortlægningens resultater.

4.1.1 Hvor udbredt er det?

Nedenstående tabel viser udbredelsen af fysisk magtanvendelse fordelt på typen af institutioner.

Tablet 3: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fastholder et barn/en ung?

	Opholdssted for børn og unge n = 30	Døgninstitution for børn og unge n = 21	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	3 %	0 %	0 %
Ugentligt	0 %	24 %	0 %
Månedligt	20 %	29 %	86 %
Halvårligt	10 %	19 %	14 %
Årligt	10 %	5 %	0 %
Sjældnere	20 %	14 %	0 %
Aldrig	37 %	10 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

37 pct. af de adspurgte opholdssteder angiver, at de aldrig fastholder et barn/en ung. Det samme svarer 10 pct. af døgninstitutionerne og ingen af de sikrede institutioner. Af tabellen fremgår det endvidere, at 40 pct. af alle institutioner månedligt eller oftere fastholder et barn/en ung. Relativt set er fastholdelse mere udbredt på sikrede institutioner end på opholdssteder og døgninstitutioner. 6 ud af 7 sikrede institutioner – svarende til 85 pct. – angiver, at de månedligt fastholder et barn/en ung. Det samme gør 6 ud af 30 opholdssteder og 6 ud af 21 døgninstitutioner svarende til henholdsvis 20 og 29 pct. Lignende mønster ses i forhold, hvor hyppigt institutionerne fører et barn/en ung væk fra et opholdsrum med magt. Nedenstående tabel viser udbredelsen af anvendelsen af tilbageføring/fjernelse af et barn/en ung fordelt på institutionstype.

Tabel 4: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fjerner/tilbagefører et barn/en ung fra et fælles opholdsrum?

	Opholdssted for børn og unge n = 30	Døgninstitution for børn og unge n = 21	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	3 %	0 %	0 %
Ugentligt	0 %	10 %	0 %
Månedligt	17 %	29 %	57 %
Halvårligt	3 %	19 %	43 %
Årligt	3 %	5 %	0 %
Sjældnere	27 %	24 %	0 %
Aldrig	47 %	14 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Her svarer næsten halvdelen af de adspurgte opholdssteder, at de aldrig fjerner eller tilbagefører et barn/en ung, mens 14 pct. af døgninstitutionerne og ingen af de sikrede institutioner svarer aldrig. Generelt set, er der få af institutionerne, som foretager tilbageførelse på daglig eller ugentlig basis. Samlet set ses det, at ca. en fjerdedel af de adspurgte institutioner tilbagefører et barn eller en ung fra et fælles opholdsrum en gang om måneden, mens ca. 68 pct. af de adspurgte institutioner tilbagefører et barn eller en ung halvårligt eller mere sjældent. Igen adskiller de sikrede institutioner sig fra de øvrige ved at anvende tilbageførelse mere hyppigt. Alle de sikrede institutioner angiver, at de enten månedligt eller halvårligt tilbagefører et barn/en ung fra et fællesopholdsrum. Det samme gør 23 pct. af opholdsstederne og 58 pct. af døgninstitutionerne.

Resultaterne fra surveyen viser, at det typisk er fysiske konflikter med andre børn/unge, fysiske konflikter med de ansatte og fysisk selvskadende adfærd, som får en situation til at eskalere, og som ender med en fysisk magtanvendelse. Dette fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 5: Hvilke situationer fører til fysisk magtanvendelse?

	Opholdssted for børn og unge n = 29	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Mundtlige konflikter med andre børn/unge	3 %	9 %	29 %
Mundtlige konflikter med en ansat	3 %	9 %	29 %
Fysiske konflikter med andre børn/unge	62 %	82 %	86 %
Fysiske konflikter med en ansat	52 %	86 %	86 %
Fysisk selvskadende adfærd	66 %	64 %	57 %
Anden form for selvskadende adfærd, hvilken:	3 %	5 %	0 %
Barnet/den unge ville ikke deltage i personlig pleje eller hygiejne (f.eks. tandbørstning, bad, påklædning)	0 %	14 %	0 %
Barnet/den unge ville ikke modtage medicin	0 %	14 %	0 %
Barnet/den unge vil forlade institutionen uden tilladelse	3 %	27 %	29 %
Andet, beskriv:	14 %	9 %	14 %
Ved ikke	10 %	0 %	0 %

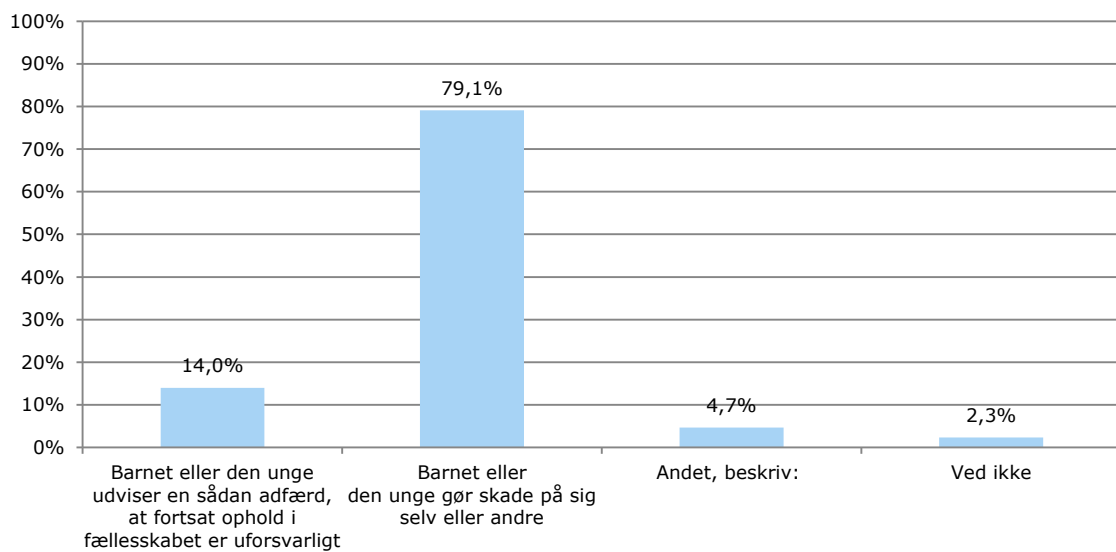
Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Det er således primært fysiske konflikter og problemstillinger, som fører til, at medarbejderne anvender fysisk magt. Dette gør sig gældende på tværs af institutionstyper. Tabellen viser derudover en række forskelle mellem institutionstyperne i forhold til, hvilke andre situationer som typisk munder ud i en fysisk magtanvendelse. Ca. 30 pct. af de sikrede institutioner angiver mundtlige konflikter mellem unge eller mellem en ung og en ansat som situationer, der kan føre til fysisk magtanvendelse. 14 pct. af de adspurgte døgninstitutioner angiver, at hygiejnesituationer kan give anledning til fysisk magtanvendelse. Her er det værd at bemærke, at alle disse er døgninstitutioner for børn og unge med nedsat fysisk og/eller kognitiv funktionsnedsættelse,

hvilket indikerer, at konflikter om personlig hygiejne skaber dilemmaer for institutioner, som arbejder med handicappede børn og unge. Ligeledes er det kun døgninstitutioner for handicappede børn og unge, som angiver, at situationer, hvor et barn skal medicineres, kan føre til fysisk magtanvendelse, hvorimod ingen af opholdsstederne og de sikrede institutioner angiver håndteringen af den unges personlige hygiejne som kilde til fysisk magtanvendelse. Endelig viser tabellen, at rømningsforsøg o. lign. i højere grad fører til fysisk magtanvendelse på sikrede institutioner og døgninstitutioner end på opholdssteder.

Selvom der er observerede forskelle mellem institutionerne i forhold til, hvilke situationer som typisk fører til fysisk magtanvendelse, er der generel enighed om, hvordan fysisk magt begrundes. Nedenstående figur er sat ind for at illustrere dette.

Figur 2: Hvilken begrundelse bruger I oftest for fysisk magtanvendelse som eksempelvis fastholdelse og fjernelse/tilbageførelse?

n = 43

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som figuren ovenfor viser, at det typisk bekendtgørelsens bestemmelse om, at fysisk magt er tilladt, hvis det forhindrer barnet/den unge i at gøre skade på sig selv eller andre, som institutionerne begrundes fysisk magtanvendelse med.

Resultaterne fra surveyen viser, som forventeligt, at fysisk magtanvendelse er mere udbredt på sikrede institutioner end på de øvrige institutioner, hvilket sandsynligvis kan tilskrives forskelle i målgruppen. Sikrede institutioner huser børn og unge med omfattende sociale problemer, herunder svære adfærdsvanskeligheder, hvorfor fysisk magtanvendelse i højere grad vil være en del af dagligdagen på institutionerne. Dette billede stemmer overens med erfaringerne fra de gennemførte interviews med kommunale tilsynsførende, som fortæller, at de magtindberetninger, de modtager, ofte drejer sig om de samme børn, og at drenge i de tidlige teenageår med forskellige former for udviklingsforstyrrelser er repræsenteret i uforholdsmæssig høj grad i indberetningsstatistikkerne.

4.1.2 Hvilke procedurer, principper og husregler arbejdes der efter?

I surveyen er institutionerne blevet spurgt til, om de har formuleret egne retningslinjer for brugen af fysisk magt, udover de retningslinjer som fastlægges i bekendtgørelsen. Nedenstående tabel viser fordelingen af besvarelser.

Tabel 6: Har I på jeres institution egne retningslinjer for, hvornår I tilbageholder/fastholder/fjerner et barn/en ung?

	Procent
Ja, vi har mundtlige retningslinjer	12 %
Ja, vi har skriftlige retningslinjer	12 %
Ja, vi har både mundtlige og skriftlige retningslinjer	27 %
Nej, vi foretager en konkret vurdering i den givne situation	42 %
Andet	5 %
Ved ikke	2 %
I alt	100 %

n = 59

Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Af tabellen fremgår det, at ca. 40 pct. af de adspurgte institutioner hverken har skriftlige eller mundtlige retningslinjer for, hvornår magtanvendelse er berettiget, og hvordan magtanvendelsen skal udføres. Institutionerne angiver, at de involverede medarbejdere i stedet foretager en konkret vurdering i hver enkelt situation i forhold til, om der er behov for at anvende fysisk magt over for et barn/en ung, og hvordan indgrebet skal forløbe. At en stor del af institutionerne ikke har formuleret egne retnings- og procedureregler stemmer overens med opfattelsen blandt de kommunale tilsynsførende, hvoraf flere har forklaret, at de oplever, at det er vigtigt for institutionerne at kunne vurdere hver enkelt situation. Ca. ¼ af institutionerne har angivet, at de både har skriftlige og mundtlige retningslinjer. I boksen herunder er der et eksempel på, hvordan retningslinjer for, hvornår der er tilstrækkelig grund til fysisk magtanvendelse, kan se ud. Eksemplet kommer fra en sikret institution.

Boks 1: Eksempel på lokale retningslinjer for fysisk magtanvendelse

Ungeadfærd:

Sengestrejke – den unge nægter at gå i seng

Personaleadfærd:

Personalet afklarer, hvad der er årsagen til sengestrejke.

- Grænseprøvning. Det er ofte flere unge, der udviser denne adfærd samtidig. Gruppen opløses drypvist ved, at personalet fokuserer på den unge, som erfaringsmæssigt er nemmest at tale med og have dialog med. De gøres hver i sær opmærksom på, at de foretager et valg/fravalg og hvilke konsekvenser det får.
- Medarbejder går ikke hjem, før de unge er på værelserne. Såfremt det ikke er muligt at få de unge i tale, forbliver personalet roligt nær de unge, med mindre der er tale om eskalerende adfærd i form af hærværk/farlig adfærd. I sådanne tilfælde træder magt-anvendelsesregler i kraft

I eksemplet i boksen indeholder retningslinjerne en beskrivelse til brug for institutionens personale af, hvad der skal til, før en magtanvendelse i forbindelse med sengestrejke er berettiget; hærværk/farlig adfærd.

3.1.3 De væsentligste dilemmaer

I fokusgruppeinterviewene blev deltagerne bedt om at forholde sig til en række dagligdagsdilemmaer omkring brugen af de forskellige typer af magtanvendelse over for anbragte børn og unge. I det følgende vil deltagerens refleksioner og diskussioner i relation til de af dilemmaerne, der knytter sig til fysisk magtanvendelse, blive belyst.

Tilbageførelse

Det første dilemma, der blev præsenteret for deltagerne, lød:

Boks 2: Dilemma 1

Et kørestolsbrugende barn råber og forhindrer den fælles historieoplæsning. Efter gentagende mislykkedes forsøg på at dæmpe barnet, følges det tilbage på sit værelse af en pædagog.

Flere af deltagerne i de to fokusgrupper fortalte, at de i en situation som den beskrevne som udgangspunkt ville forsøge at løse konflikten via dialog og socialpædagogiske metoder, hvilket følgende citat fra en medarbejder på et opholdssted beskriver: *"Jeg tænker, at kørestolsbrugeren har vel noget at skulle have sagt... men han forstyrrer jo. Jeg tror, at jeg ville skabe en god udgang ud af fællesskabet og gøre noget andet godt. Hygge mig sammen med barnet i en privat leg, læse en bog eller noget andet."* Den pædagogiske håndtering af en sådan situation blev bakked op af en medarbejder fra et socialpædagogisk opholdssted, der talte om, hvordan man kan forebygge konflikter som den i dilemmaet beskrevne: *"Jeg ville høre barnet på forhånd, om han/hun vil være med for at undgå eller forebygge sådan en situation. Det er fint nok, så finder vi på noget andet – det er ikke fair at sætte ham i den situation. Man kan risikere, at situationen eskalere og 'trigger' noget andet."*

To ansatte på en døgninstitution kunne genkende dilemmaet og fortæller, at de i en lignende, men mere tilspidset situation valgte at lave en magtanvendelse: *"Hos os har vi oplevet at tage splinten ud af kørestolen, så de ikke kan køre – og det er jo en magtanvendelse. Men det er jo svært, for du kan jo bare køre den handicappede væk. Men altså, bekendtgørelsen siger jo også, at man kan fjerne ved fare."* Flere af deltagerne i de to afholdte fokusgrupper oplever, at det er svært og dilemmafyldt at vurdere, hvornår fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt nok til at fjerne eller tilbageføre pågældende. En ansat på et opholdssted sagde i den forbindelse således: *"Men den er jo meget svær at vurdere den der med 'fare for sig selv eller andre.'"*

En ansat fra en døgninstitution for mindre, anbragte børn havde et andet forslag til, hvordan situationen med barnet, der forhindrer den fælles historieløsning, kan håndteres: *"Udfordringen kommer først, når man beslutter, at barnet skal ud af fællesskabet, og barnet modsætter sig det. Så er det en magtanvendelse. Man kunne evt. flytte de tre andre børn et andet sted hen og læse videre. På et socialpædagogisk opholdssted kan de genkende dilemmaet: "Ude ved os kan vi, hvis der sker noget utilstedeligt, tage de andre børn væk – også fordi vi har den aldersspredning på børnene. Og det har også været forsøgt. Vi har også været ude i at måtte låse hoveddørene og så stået ude ved det barn, som ville ind og ødelægge hele skidtet. Men altså, man kunne tage de andre børn med ud af rummet."* I den forbindelse påpegede en ansat fra et socialpædagogisk opholdssted for unge, at det at flytte et barn fra fællesskabet i en sådan situation ikke skal ses som en straf, men som en hjælp til barnet. En hjælp til at komme væk fra situationen og ind i et andet forum. En ansat fra et opholdssted med børn og unge med udviklingsforstyrrelser tilføjede i den sammenhæng: *"Et alternativ kunne være at lade være med at invitere barnet til den fælles historieoplæsning – så risikerer man ikke at skulle lave en magtanvendelse."*

En ansat fra en døgninstitution for mindre børn kunne genkende dilemmaet og fortalte følgende historie: *"Vi har et eksempel med en pige, der fejlfinder og kritiserer. Hun har en frygtelig negativ tilgang til alting. Måltidet bliver et helvede for alle de andre. I den situation gør vi det, at vi tilbyder hende at spise med en voksen i stedet. Hun bliver egentlig ekskluderet fra fællesskabet, men så er der en voksen, og så snakker man lidt om det. Hun skal øve sig på at være der, så andre også kan være der. Der kan hun godt sige nej tak. Ideen er at være på forkant og have dialogen kørende hele tiden."*

En medarbejder på en døgninstitution for børn med varig fysisk funktionsnedsættelse fortalte under et interview, at hun til tider oplever et dilemma omkring tilbageførsel, der knytter sig særligt til denne gruppe af børn. Hun mente ikke, at de ville se den i dilemmaet beskrevne situation som en magtanvendelse, men tilføjer: *"Men, hvis barnet ikke var i kørestol, var det så en magtanvendelse? Så var man måske nødt til fysisk at flytte barnet. Det ved man ikke. Og man kan jo ikke indberette det – det er et dilemma! Hvis det er et barn, der ikke er i kørestol, så forsøger vi at*

flytte de andre børn – vi arbejder på ikke at anvende magtanvendelse som metode, men at have det som en sidste udvej!”

Rømning og aflåsning af døre

Efterfølgende blev deltagerne sat over for følgende dilemma:

Boks 3: Dilemma 2

På en åben institution er et 13-årigt barn kommet op og diskutere voldsomt med en ansat og truer med at forlade institutionen efter sengetid. Han kan ikke tales til ro og du tror, at han vil rømme i løbet af natten. Du vælger at aflåse institutionen/gangen natten over for at forhindre, at han rømmer.

På tværs af fokusgruppedeltagerne herskede der en enighed om, at man hverken aflåser døren til et barns værelse, en gang eller selve institutionen for at undgå rømning. Dette blev begrundet i lovgivningen, men også i praksis, som en deltager forklarer i følgende citat:

“Men at låse vil vi ikke. Og hvis vi gjorde det, ville de jo bare sige: “Fint, så går jeg ud af vinduet”. Når de går ud af døren, kan man også sige til dem, at vi er kedede af, at de går.”

De fleste deltagere kunne genkende situationen, der blev beskrevet i dilemmaet, og var enige om, at de i en sådan situation ville forsøge at løse konflikten ved at gå i dialog med den unge. Der var i den forbindelse bred enighed om, at man ikke decideret forsøger at forhindre rømning, men derimod har en fast procedure for, hvordan man tackler selve rømningen. To ansatte på et opholdssted for unge fortalte i den forbindelse om proceduren ved rømningsforsøg på deres arbejdsplads: *“De unge ved, at de ikke holdes tilbage. De får faktisk at vide, at de bare kan gå og bliver spurgt, om en voksen skal gå med dem. Vores opgave er hele tiden at fortælle dem, “når du gør sådan, så skal jeg gøre sådan. Det er jeg nødt til”. Det er igen et spørgsmål om regler og omsorg.”*

En anden institution fortalte ligeledes om deres procedure ved rømningsforsøg: *“Vi har en procedure, som siger, at man skal gå efter dem på en behørig afstand – og vi skal ikke snakke til dem! Vi skal bare holde øje med dem. Vi venter, til de gerne vil snakke med os.”*

Procedurer ved rømning

Nogle institutioner fortalte, at de beder de unge meddele personalet, når de rømmer. På den måde oplever medarbejderne, at situationen omkring rømningen bliver afdramatiseret og det giver personalet en mulighed for at indrette sig herefter, eksempelvis ved at sætte en ekstra nattevagt på den pågældende aften, så der er en ansat, der kan følge efter den unge, der rømmer og en, der kan forblive på institutionen med de resterende børn og unge. På en døgninstitution har de haft flere episoder, hvor de anbragte unge bestiller en taxa, som de bruger under deres rømning. Derfor har de lavet en aftale med det lokale taxaselskab om, at de kun sender en vogn til institutionen, hvis der er lavet en aftale med en medarbejder herom. En medarbejder på et opholdssted for unge forklarede, at de på hendes arbejdsplads ofte anvender sms'er til at kommunikere med de unge under rømninger og eksempelvis skriver: *“Hvornår kommer du tilbage?”*, en teknik andre steder også benytter sig af: *“Vi bruger også teknologien. Strækker en arm ud på en sms. Vi behøver ikke at skulle tage den i dag, vi kan tage den dagen efter [diskussionen med den unge]. Det duer ikke at køre hårdt mod hårdt.”*

Selvom der for flere institutioner er en fast procedure ved rømningsforsøg, er håndteringen heraf alligevel dilemmafyldt for nogle, hvilket en medarbejder fra en døgninstitution for børn og unge beskriver i nedenstående citat: *“Men det er virkelig svært, for de unge kan f.eks. lave aftaler over nettet om at blive hentet oppe i krydset. Og det kan være meget svage piger. Men vi kan ikke forhindre dem i at gå.”*

En anden medarbejder fortæller, hvordan de på det opholdssted, hvor hun arbejder, har en svær og dilemmafyldt problematik med en psykotisk dreng, der ofte rømmer, når han bliver paranoid. Medarbejderen udtrykte meget frustration og tvivl omkring håndteringen af drengen, som hun beskriver som værende tiltrukket af gangstere og rockere samtidig med, at han frygter dem: *“Vi*

har en ung, der tager afsted. Han svinger på en tallerken fra hygge til impulsiv handling, og så er han afsted. Han ender med at gå steder hen, vi er nervøse for, at han opsøger. Han ved, at vi ikke kan stoppe ham, men at vi er med ham, så langt vi kan. Det er trygt for ham, at vi er i nærheden. Er han paranoid og truende, så vil han helst have, at vi er på afstand. Så det er en afvejning. Vi får supervision til ham. Vi skal hele tiden være klar på, hvad vi gør i forhold til ham.”

Fastholdelse

Det sidste dilemma om fysisk magtanvendelse, som deltagerne blev bedt om at forholde sig til, lød:

Boks 4: Dilemma 3

Et 8-årigt barn med varig fysisk funktionsnedsættelse nægter at få tøj på efter et morgenbad. Det er vinter og koldt og barnet skal ned til fælles morgenmad og efterfølgende fysioterapi. Du holder barnet fast og giver det tøj på.

Til dilemmaet havde en ansat på en døgninstitution følgende kommentar: *”Stressen i denne situation kunne være, hvis han/hun f.eks. skal nå en bus, der kører – så ville man have en udfordring. Normaltbegavede børn modsætter sig også, f.eks. ved tandbørstning. Vi taler med den unge, f.eks. om hans/hendes tandkød og hvorfor det er vigtigt at børste tænder. Vi bruger ikke noget vold og magt, men det er nødvendigt, at vi børster hans/hendes tænder. Vi har også en lille dreng, han gider heller ikke. Så snakker vi om det. Og de voksne ”børster efter”, indtil han kan klare det selv. Her lokker vi børnene f.eks. med at stille et lille ur og tage tid på tandbørstningen, men det er begrundet i omsorg. Vi ville aldrig kunne lave et kæbetag.”* Flere af deltagerne fremhævede, at dilemmaet er meget komplekst, idet det hurtigt kan komme til at blive et valg om, hvorvidt man vil udøve magt eller omsorgssvigt, hvilket følgende citater fra medarbejdere på henholdsvis en døgninstitution og et opholdssted for unge illustrerer:

”Hvis barnet eller den unge siger ”mmmm”, så må du jo ikke børste dets tænder. Så børster man ikke tænder på vedkommende, men er det ikke omsorgssvigt...?”

”Igen, det er et spørgsmål om den sunde fornuft. De må gerne lære, at sådan her gør man altså – det er almindelig adfærd, at de skal lære, at hvis de lugter af sved, så tager vi dig ikke med. Vi taler opdragelse, og det er en gråzone. Men vi fokuserer på vejledning, ”hvis du lugter, kan du ikke omgås andre, så vil du blive udstødt.” Det er lige så meget det, det handler om.”

Magt og omsorg

Et dilemma, der blev diskuteret meget blandet deltagerne i de to fokusgrupper er spørgsmålet om grænsen mellem magt og omsorg – hvornår bliver manglende udøvelse af magt – som eksempelvis at undlade at holde et barn fast, så det dermed ikke får børstet tænder – omsorgssvigt?

Dilemmaet illustreres i nedenstående diskussion mellem et opholdssted, en døgninstitution og to sikrede institutioner:

Medarbejder på sikret døgninstitution: *”Det må jo få nogle andre konsekvenser; så er der ikke lige morgenmad eller fysioterapi. Der kan først komme en magtanvendelse på spil, hvis et barn vil gå ud i sneen uden nok tøj på.”*

Medarbejder på sikret døgninstitution: *”Det ville jeg ikke – for jeg tror, at de ville komme ind igen, når de mærkede, hvor koldt det er.”*

Medarbejder på opholdssted: *”Det tror jeg ikke! Vores børn og unge er ligeglade med sne og bare tæer.”*

Medarbejder på døgninstitution: *”Det er også vores oplevelse. Vi har haft en, som kun ville hoppe på trampolin om vinteren uden overtøj og sko på. Det var det eneste, han ville, men han kan ikke mærke kulden. Det kan være omsorgssvigt at tillade det.”*

Flere deltagere fremhævede, at de til tider føler, at magtanvendelsesbekendtgørelsen forhindrer dem i at udøve den nødvendige omsorg for børnene eller de unge. I sådanne situationer oplever de, at stå i et dilemma: skal jeg lave en magtanvendelse eller svigte barnet/den unge? Det opleves altså ikke som vanskeligt at tolke magtbekendtgørelsens bestemmelser blandt medarbejderne. Det vanskelige består i de praktiske udfordringer forbundet med at forvalte reglerne. Et lignende billede kom til udtryk i surveyen, hvor institutionerne blev spurgt direkte til, hvor vanskeligt det er at anvende reglerne. Resultatet fremgår af nedenstående tabel.

Tabel 7: I dagligdagen er det let at vurdere, om man har brugt fysisk magt over for et barn/en ung

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Helt enig	77 %	50 %	71 %
Delvist enig	13 %	36 %	14 %
Hverken enig eller uenig	7 %	0 %	0 %
Delvist uenig	3 %	14 %	0 %
Helt uenig	0 %	0 %	14 %

Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

I tabellen ses, at over 80 pct. af alle institutionerne er helt enige eller delvist enige i, at det er let at vurdere, om man har anvendt fysisk magt over for et barn/en ung, og følgelig om indgrebet skal indberettes som magtanvendelse. Samlet set er det 2 pct. af institutionerne, som er helt uenige i udsagnet.

4.1.3 Forskelle mellem typer af anbringelsessteder

Hvad angår fysiske magtanvendelser er der stor forskel på, hvilke situationer og dilemmaer henholdsvis de sikrede institutioner og de øvrige anbringelsessteder oplever i deres daglige arbejde med de anbragte børn og unge. Mens de sikrede institutioner oplever, at fysiske magtanvendelser som fastholdelse og tilbageføring fylder meget i arbejdet med nogle unge, oplever døgninstitutionerne og de socialpædagogiske opholdssted sjældent, at de må ty til disse former for magtanvendelse i dagligdagen. På disse anbringelsessteder varierer graden og omfanget af de fysiske magtanvendelser imidlertid efter, hvilke børn de har anbragt. Eksempelvis fortalte de ansatte fra to institutioner med udviklingsforstyrrede og handikappede børn, at de ofte oplever, at dilemmaet omkring fysisk magtanvendelse handler om et valg mellem at anvende magt eller ikke at udøve den fornødne omsorg.

En medarbejder fra en døgninstitution fortalte eksempelvis, at en stor del af det, hun betegner som omsorg, bliver betragtet som magtanvendelse ifølge magtanvendelsesbekendtgørelsen. På den måde føler hun, at man risikerer at svigte børnene ved ikke at foretage de magtanvendelser, som de har brug for: *"Vi er nødt til at nære omsorg og have almindelige leveregler. Jeg slukker også lyset, hvis det brænder i et barns værelse. Jeg kalder det sund fornuft, så må folk synes om det, hvad de vil. Men det er igen en afvejning af sund fornuft og almen omsorg for børnene over for "magtanvendelse"*. Dilemmaet for de sikrede institutioner handler sjældent om omsorg over for fysisk magtanvendelse, men eksempelvis om hvorvidt man kan benytte de fysiske magtanvendelser mere eller mindre præventivt, forstået på den måde, at man ved at anvende fysisk magt i en situation kan undgå, at en situation eskaleres. Dette dilemma diskuteres af to sikrede institutioner i følgende citat:

"Det handler om at oparbejde nogle forebyggende procedurer. Det vil sige både på den ene side at sætte grænsen højt, men også at udarbejde nogle teknikker for situationer, hvor man kan se, at det vil ende skidt. Men på den sikrede kan det tit blive "dem imod os" – det er tit bandemedlemmer, og de tænker sådan. Man kommer ind i en gråzone, når man gerne vil lave magtanvendelse forebyggende. I nogle situationer kunne det bedste f.eks. være at låse døren."

"Det må man jo ikke – men det gjorde vi to gange sidste år, fordi det var det mest skånsomme indgreb. Det var så et ikke-tilladt indgreb."

En medarbejder fra en sikret institution fortæller, at langt størstedelen af de magtanvendelser, som de har på hans arbejdsplads, er på den særlige gruppe af unge, der opholder sig ulovligt i landet og hvis identitet er ukendt. Medarbejderen beskriver, hvordan det manglende fællessprog gør relationen til de unge meget vanskeligt, hvilket gør, at personalet føler sig magtesløs trods den store mængde tolkebistand, der anvendes på gruppen.

Flere af disse perspektiver, som drøftedes i fokusgrupperne, er også kommet til udtryk i spørgeskemaundersøgelsen. Nedenstående tabel viser, hvordan institutionerne vægter en række dilemmaer i forbindelse med fysisk magtanvendelse. Besvarelserne er fordelt på institutionsmålgruppe for at vise forskelle i dilemmaer på tværs.

Tabel 8: Hvad kan gøre det vanskeligt at vurdere, om der er behov for at anvende et fysisk indgreb mod et barn/en ung?

	Normalt begavede børn og unge med sociale problemer n = 7	Normalt begavede børn og unge med psykiske forstyrrelser n = 10	Børn og unge med fysisk funktionsnedsættelse n = 2	Børn og unge med kognitiv funktionsnedsættelse n = 5	Kriminelle unge n = 4
Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår barnet/den unge udgør tilstrækkelig fare for sig selv	43 %	50 %	0 %	20 %	50 %
Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår barnet/den unge udgør tilstrækkelig fare for andre	43 %	50 %	0 %	20 %	75 %
Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt	71 %	70 %	100 %	100 %	100 %
Det er ofte vanskeligt at vurdere behovet for omsorg over for barnet i forhold til barnets/den unges ret til selvbestemmelse	71 %	50 %	0 %	40 %	75 %

Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som tabellen viser, er det generelt svært for institutionerne at vurdere, hvornår barnets/den unges fortsatte ophold i fællesskabet er uforsvarligt, og således kan fjernes med magt. Ligeledes opleves det også som svært at vægte behovet for omsorg over for barnet/den unge i forhold til barnets/den unges ret til selvbestemmelse. Det kan eksempelvis være i en situation som den, der blev drøftet i fokusgruppen, hvor et barn vil være ude i sneen uden sko og vintertøj.

5. PRIVATLIVETS FRED

Børn og unge anbragt uden for hjemmet har, ligesom alle andre, ret til at have et privatliv. Samtidig er det anbringelsesstedernes opgave at sørge for, at de anbragte børn og unge har de nødvendige forudsætninger for at få en hverdag til at fungere, herunder passe skolen, omgås jævnaldrende m.v. Som i almindelige familier kan der opstå konflikt mellem børnenes ret til privatliv og de voksnes ansvar for børnenes generelle trivsel, og der vil derfor være situationer, hvor de voksne oplever et behov for at foretage indgreb i privatlivets fred.

Indgreb i privatlivets fred er i kortlægningen defineret som følgende indgreb: begrænsning af brug af medier, åbning af post, tilbageholdelse af ejendele, sporingstester ved mistanke om misbrug, person- og værelsesundersøgelser, videoovervågning og andre former for personovervågning samt isolation.

Begrænsning af brug af medier er som oftest **begrænsning i brug af mobiltelefoner og begrænsninger i adgang til internettet**. Begrænsning i brug af mobiltelefoner kan eksempelvis være, hvis barnet eller den unge skal aflevere sin mobiltelefon om natten af hensyn til barnets nattesøvn. Begrænsninger i adgang til internet kan være, hvis der lukkes for adgangen til internet, eller hvis barnet eller den unges brug af internet overvåges eller på anden vis kontrolleres.

Med **åbning af post** menes situationer, hvor den voksne åbner og læser barnets eller den unges tilsendte post. Det kan være med eller uden barnets samtykke, enten fordi barnet eller den unge ikke selv er i stand til at læse og/eller forholde sig til post (eksempelvis hvis barnet har en kognitiv funktionsnedsættelse), eller som den voksne forsøger på at overvåge barnet/den unge og kontrollere, at barnet/den unge ikke modtager information, som vurderes uhensigtsmæssig.

Tilbageholdelse af ejendele kan være indgreb som, at den voksne inddrager en af barnets/den unges ejendele, fordi den voksne finder den uhensigtsmæssig for barnet/den unge at besidde. Det kan eksempelvis være et voldeligt computerspil, et stykke tøj o. lign.

Sporingstester ved mistanke om misbrug er her defineret som forskellige former for biologiske tests, som kan finde spor af narkotika eller andre rusmidler i barnets/den unges urin eller blod.

Værelsesundersøgelse beskriver situationer, hvor den voksne undersøger barnets/den unges værelse, eksempelvis hvis den voksne formoder, at der er gemt tyvekoster eller narkotika derinde. Ved **personundersøgelser** menes kropvisitation og undersøgelse af lommer o. lign. i et stykke tøj, som barnet/den unge har på.

Videoovervågning er her defineret som personovervågning ved hjælp af videoudstyr. Videoovervågning ved en indgang, som er opsat med henblik på at forhindre indbrud o. lign. og som aldrig anvendes til at overvåge beboernes færden, er ikke omfattet af kortlægningen. Der er således kun fokus på at kortlægge udbredelsen af personovervågning, herunder også former for personovervågning, som ikke involverer videoudstyr, såsom chips i skoene og GPS.

Isolation betegner her situationer, hvor et barn/en ung isoleres fra andre børn/unge i en kortere eller længere periode. Isolation er altså ikke kun situationer, hvor et barn/en ung låses inde og derved forhindres i at omgås andre børn/unge, men også situationer hvor et barn/en ung afskæres fra fællesskabet, eksempelvis ved en "time out".

5.1 Anbringelsessteder

Ligesom med fysisk magtanvendelse har vi observeret forskellige opfattelser blandt praktikerne i forhold til, hvad de anser som værende indgreb i privatlivets fred. I tabellen herunder har vi samlet eksempler på forskellige opfattelser, som kom til udtryk i fokusgrupperne.

Tabel 9: Forskellige opfattelser af indgreb i privatlivets fred

“Det er indgreb i privatlivets fred”	“Det er ikke indgreb i privatlivets fred”
Det er indgreb i retten til privatliv at sige, at børnene skal lave lektier, inden de må spille computer (Medarbejder fra opholdssted)	Det er ikke et indgreb i privatlivets fred, når vi går efter en ung, som forlader institutionen, på behørig afstand uden at snakke til dem (Medarbejdere fra både døgninstitutioner og opholdssteder)
Det er indgreb i retten til privatliv at slukke lyset centralt kl. 23 (Medarbejder fra sikret institution)	Det er ikke indgreb i privatlivets fred, når vi overvåger, hvilke sider børnene og de unge besøger på nettet. Nogle børn har krænkende adfærd på nettet og ser eksempelvis børneporno (Medarbejder fra opholdssted)
Det er magtanvendelse at gå ind på et værelse og slukke et fjersyn eller lukke et vindue, som barnet har ladet stå åbent (Medarbejder fra opholdssted)	Det er ikke indgreb i privatlivets fred, at vores stille-tid/sengetid er kl. 23, og vi slukker centralt for lyset (Medarbejder fra opholdssted)
	Det er ikke indgreb i privatlivets fred, at vi slukker for internettet kl. 23 (Medarbejder fra opholdssted)
	Det er ikke et indgreb i privatlivets fred, at man går ind på et værelse og slukker et glattejern, som den unge har ladet stå tændt (Medarbejder fra døgninstitution)

Kilde: Fokusgrupper med deltagelse af medarbejdere fra anbringelsesinstitutioner

Det er vigtigt at holde sig disse forskelle i opfattelser for øje i tolkningen af kortlægningens resultater.

5.1.1 Hvor udbredt er det?

Begrænsning af mobiltelefon og internet

I fokusgrupperne med medarbejderne fra anbringelsesinstitutionerne og i interviews med de kommunale tilsynsførende kom det frem, at det først og fremmest er børnenes/de unges brug af internet og mobiltelefoni, som fylder for institutionerne i forhold til indgreb i retten til privatliv. Nedenstående tabel viser udbredelsen af begrænsninger i børnenes/de unges brug af internet fordelt på tværs af institutionstyper.

Tabel 10: Hvor ofte opstår en situation, hvor I begrænser et barns/en af de unges adgang til brug af internettet?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling og unge n = 7
Dagligt	26 %	41 %	57 %
Ugentligt	3 %	0 %	0 %
Månedligt	7 %	5 %	0 %
Halvårligt	7 %	9 %	0 %
Årligt	10 %	0 %	0 %
Sjældnere	10 %	14 %	0 %
Aldrig	32 %	27 %	0 %
Ved ikke	3 %	5 %	14 %
Intet internet	3 %	0 %	29 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Tabellen herover viser en interessant tendens; enten begrænser institutionerne børnenes/de unges internet dagligt, eller også gør de det ikke. Resultatet indikerer, at begrænsning i adgang til

internet sker som en fast daglig praksis eller slet ikke, og altså ikke på ad hoc niveau. Erfaringerne fra de kvalitative interviews og fokusgrupperne viser, at de daglige begrænsninger typisk er i form af, at der lukkes ned for institutionens internet om natten eller i skoletiden af hensyn til børnenes nattesøvn og koncentration. Igen ses forskelle mellem henholdsvis opholdssteder og døgninstitutioner og sikrede institutioner, hvor næsten 90 pct. svarer, at de dagligt begrænser adgangen til internet, eller at der slet ikke er adgang til internet på institutionen.

Tabellen herunder viser udbredelsen af begrænsninger i børnenes/de unges mobiltelefoni.

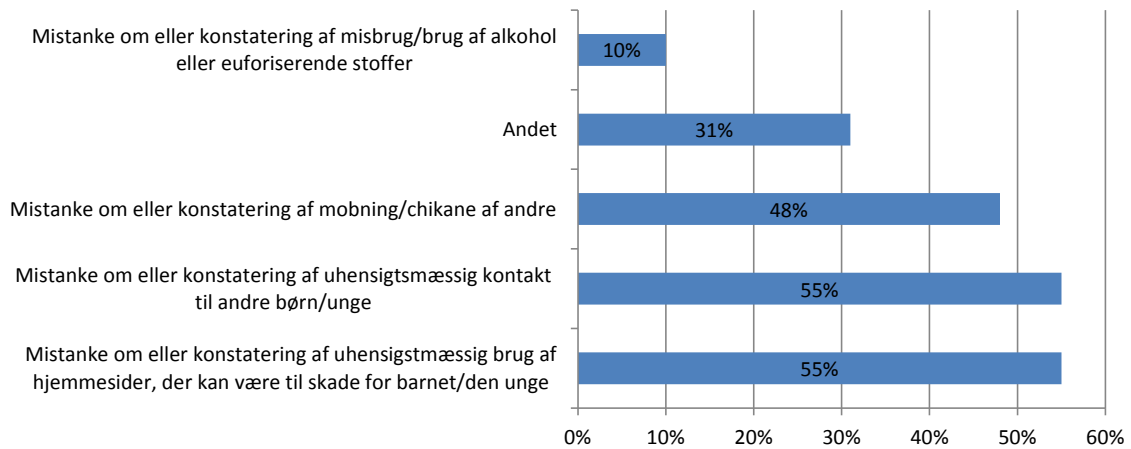
Tabel 11: Hvor ofte opstår en situation, hvor I begrænser et barns/en af de unges adgang til brug af mobiltelefon mod barnets/den unges vilje?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	16 %	14 %	29 %
Ugentligt	0 %	0 %	0 %
Månedligt	7 %	0 %	0 %
Halvårligt	13 %	14 %	0 %
Årligt	0 %	0 %	0 %
Sjældnere	19 %	23 %	0 %
Aldrig	36 %	41 %	0 %
Ved ikke	7 %	0 %	14 %
Ingen mobiltelefoner	3 %	9 %	57 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som ovenfor ses en tendens til, at begrænsninger i mobiltelefoni enten er en del af en fast daglig praksis (f.eks. regel om mobilfri lektietid) eller sjældent. Tabellen viser derudover, at begrænsning i adgangen til mobiltelefoni sker mindre hyppigt end begrænsning i adgangen til internet. I gennemsnit på tværs af anbringelsesinstitutionerne svarer 17 pct., at de dagligt begrænser børnenes/de unges adgang til mobiltelefoni. Flere institutioner, som har deltaget i fokusgruppe og enkeltinterviews, har bemærket, at det er praksis hos dem, at især de yngre børn afleverer deres mobiltelefoner inden sengetid. Over halvdelen af institutionerne svarer, at de mere sjældent end årligt eller aldrig begrænser børnenes/de unges adgang til mobiltelefoni. Det samme svarede 37 pct. på spørgsmålet om begrænsningen af internet. Erfaringerne fra de kvalitative interviews er også, at institutionerne oplever det som mere vanskeligt at håndtere og begrænse brugen af mobiltelefoni end adgangen til internet, særligt fordi mobiltelefonen er barnet/den unges private ejendom.

Udover daglige husregler om, at internet og mobiltelefoni ikke er tilladt i bestemte tidsrum, angiver institutionerne forskellige andre årsager til, at de vælger at begrænse barnet/den unges adgang til medier, såsom internet og mobiltelefoni. Nedenstående figur viser, hvilke situationer institutionerne angiver som udslagsgivende for begrænsning i adgang til medier.

Figur 3: I hvilke situationer begrænser I et barns/en af de unges brug af internet og mobiltelefon?

n = 29

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

De mest hyppigt angivne årsager til, at institutionerne begrænser et barns/en af de unges brug af mobiltelefoni og internet, er, hvis personalet nærer mistanke om, at barnet/den unge benytter medierne uhensigtsmæssigt i forhold til eget bedste, eksempelvis hvis en ung besøger selv-mordshjemmesider, eller hvis et barn/en ung bruger mediet til at mobbe andre børn/unge. Under kategorien "andet" er der angivet, at adgangen til mobil og internet begrænses om natten samt i skolen og forbindelse med andre sociale aktiviteter.

Åbning af post

Nedenstående tabel viser udbredelsen af åbning af post fordelt på institutioner.

Tabel 12: Hvor ofte åbner i et barns/en af de unges post?

	Opholdssted for børn og unge n = 30	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 6
Dagligt	0 %	9 %	0 %
Ugentligt	0 %	9 %	17 %
Månedligt	7 %	5 %	0 %
Halvårligt	7 %	0 %	0 %
Årligt	3 %	0 %	0 %
Sjældnere	0 %	9 %	0 %
Aldrig	83 %	68 %	83 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som det fremgår af tabellen svarer de fleste institutioner, at de aldrig åbner børnene/de unges post. 13 institutioner svarer, at de åbner børnenes/de unges post, hvoraf 10 institutioner åbner posten i tilfælde, hvor modtageren ikke kan læse eller ikke kan forholde sig til post, eksempelvis hvis modtageren er mentalt handicappet. Resultaterne fra surveyen stemmer overens med erfaringerne fra de kvalitative interviews og fokusgrupperne, hvor flere af medarbejderne fremhævede, at børnenes/de unges post er privat ejendel.

Spørgstester (urinprøver)

I nedenstående tabel ses, hvor udbredt aflæggelse af urinprøver er på institutionerne.

Tabel 13: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I beder et barn/en ung om at aflægge urinprøve?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	0 %	0 %	0 %
Ugentligt	3 %	0 %	14 %
Månedligt	22 %	18 %	14 %
Halvårligt	13 %	0 %	29 %
Årligt	0 %	5 %	0 %
Sjældnere	29 %	5 %	14 %
Aldrig	32 %	73 %	29 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som tabellen viser, beder 30 pct. af alle institutionerne et barn/en ung om at aflægge urinprøve månedligt eller halvårligt. 65 pct. af institutionerne beder aldrig et barn/en ung om at aflægge urinprøve. Igen ses en tendens til, at sikrede institutioner i højre grad end de øvrige institutioner anvender urinprøver. Tabellen herunder viser, i hvilke situationer institutionerne tager urinprøver.

Tabel 14: I hvilke situationer beder I barnet/den unge om at aflægge urinprøve?

	Opholdssted for børn og unge n = 21	Døgninstitution for børn og unge n = 6	Sikret døgninstitution og afdeling n = 5
Rutine-narkotikatest på institutionen	33 %	17 %	0 %
Konkret mistanke om narkotikamisbrug hos et barn/en ung	81 %	100 %	40 %
Et barn/en ung har regelmæssig aflæggelse af urinprøve som et vilkår i sin anbringelse	33 %	83 %	100 %
Andet	10 %	0 %	20 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Den mest udbredte årsag til, at institutionerne beder et barn/en ung om at aflægge urinprøve er ved konkret mistanke om narkotikamisbrug. Det svarer næsten 80 pct. af de adspurgte institutioner, mens ca. halvdelen svarer, at de beder et barn/en ung aflægge urinprøve, når det er et vilkår i barnets/den unges anbringelse. Derudover bruger en tredjedel af opholdsstederne og ca. en femtedel af døgninstitutionerne urinprøver som rutine-narkotikatest på institutionen.

Værelse- og personundersøgelse

Nedenstående tabel viser, hvor udbredt værelsesundersøgelser er på institutionerne.

Tabel 15: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I undersøger et barn/en af de unges værelser?

	Opholdssted for børn og unge n = 30	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	0 %	0 %	0 %
Ugentligt	0 %	0 %	14 %
Månedligt	3 %	5 %	57 %
Halvårligt	10 %	5 %	0 %
Årligt	13 %	23 %	29 %
Sjældnere	40 %	50 %	0 %
Aldrig	30 %	18 %	0 %
Ved ikke	3 %	0 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Af tabellen fremgår det, at værelsesundersøgelser er mere udbredt på sikrede institutioner end på de øvrige institutioner. 71 pct. af de sikrede institutioner undersøger et værelse ugentligt eller månedligt, mens de resterende 29 pct. af de sikrede institutioner undersøger en af de unges værelser en gang om året. På døgninstitutioner og opholdssteder angiver ca. 90 pct., at de undersøger et barns eller en af de unges værelse årligt eller sjældnere. Tabellen herunder viser, hvilke årsager institutioner angiver som værende udslagsgivende for beslutningen om at undersøge et værelse.

Tabel 16: I hvilke situationer undersøger I et barn/en af de unges værelser?

	Opholdssted for børn og unge n = 20	Døgninstitution for børn og unge n = 17	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af tyvekoster	60 %	41 %	29 %
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af våben	50 %	53 %	100 %
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af narkotika	70 %	53 %	100 %
Andet	10 %	41 %	29 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Alle de sikrede institutioner svarer, at de undersøger et værelse ved mistanke om besiddelse af våben og narkotika. Derudover svarer ca. 30 pct. af de sikrede institutioner, at de undersøger et værelse ved mistanke om tyvekoster. Her er billedet lidt anderledes for døgninstitutioner og opholdssteder, hvor mistanke om tyvekoster i højere grad er årsag til værelsesundersøgelser. Henholdsvis 60 og 40 pct. af døgninstitutionerne og opholdsstederne svarer, at de undersøger et værelse ved mistanke om tyvekoster. Ca. halvdelen af døgninstitutionerne og opholdsstederne svarer, at mistanke om besiddelse af våben kan være årsag til værelseundersøgelse, og henholdsvis 70 og 53 pct. angiver mistanke om besiddelse af narkotika som årsag.

I anvendelsen af personundersøgelser ses et lignende mønster i forhold til udbredelsen på institutionerne. Tabellen herunder viser fordelingen.

Tabel 17: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I personundersøger et barn/en ung?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	0 %	0 %	0 %
Ugentligt	0 %	0 %	0 %
Månedligt	0 %	5 %	43 %
Halvårligt	10 %	0 %	14 %
Årligt	0 %	14 %	14 %
Sjældnere	16 %	18 %	0 %
Aldrig	74 %	64 %	29 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Igen ses en tendens til, at de sikrede institutioner i højere grad end de øvrige institutioner benytter sig af personundersøgelser. 71. pct. af de sikrede institutioner personundersøger en ung månedligt til årligt. 29 pct. gør det aldrig. Blandt opholdssteder og døgninstitutioner er der henholdsvis 74 pct. og 64 pct., som aldrig personundersøger et barn eller en ung. I nedenstående tabel ses fordelingen af institutionernes besvarelser i forhold til, hvilke årsager der kan begrunde en personundersøgelse.

Tabel 18: I hvilke situationer personundersøger I et barn/en ung?

	Opholdssted for børn og unge n = 7	Døgninstitution for børn og unge n = 8	Sikret døgninstitution og afdeling n = 5
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af tyvekoster	43 %	38 %	40 %
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af våben	71 %	63 %	100 %
Mistanke om eller konstatering af besiddelse af narkotika	86 %	38 %	100 %
Andet	0 %	25 %	0 %
Ved ikke	14 %	13 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Her svarer alle de sikrede institutioner, at mistanke om besiddelse af våben og narkotika er årsager, som begrunder personundersøgelser hos dem. 40 pct. svarer, at de undersøger en person i situationer, hvor de mistænker, at han/hun gemmer tyvekoster i sit tøj eller lommer. Det svarer også ca. 40 pct. af opholdsstederne og døgninstitutionerne. Mistanke om besiddelse af narkotika er ligeledes en hyppig angivet årsag til personundersøgelse blandt opholdssteder. Her svarer næsten 90 pct., at de undersøger en ung eller et barn, hvis de mistænker ham/hende for at gemme narkotika på sig selv. Det samme svarer 40 pct. af døgninstitutionerne. Opholdsstederne og døgninstitutionerne er mere enige, når det kommer til mistanke om våbenbesiddelse som årsag til personundersøgelse. Her svarer 71 pct. af opholdsstederne og 63 pct. af døgninstitutionerne, at de ville personundersøge et barn/en ung i sådan en situation.

Personovervågning

Ingen af de adspurgte institutioner anvender personrettet videoovervågning eller andre former for overvågningsværktøjer, såsom chips i skoene. De sikrede institutioner angiver dog, at de har overvågning ved ind- og udgange.

Isolation

I nedenstående tabel afrapporteres institutionerne besvarelser i forhold til anvendelsen af isolation forstået som afskæring af et barn/en ung fra fællesskabet i en kortere eller længere periode.

Tabel 19: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I afskærer et barn/en ung fra fællesskabet over en kortere eller længere periode?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Dagligt	0 %	5 %	14 %
Ugentligt	7 %	14 %	14 %
Månedligt	19 %	36 %	29 %
Halvårligt	19 %	9 %	0 %
Årligt	0 %	9 %	14 %
Sjældnere	16 %	9 %	14 %
Aldrig	36 %	18 %	14 %
Ved ikke	3 %	0 %	0 %

Som tabellen viser, er det omkring 20 pct. af døgninstitutionerne og 7 pct. af opholdsstederne, som månedligt eller oftere afskærer et barn/en ung fra fællesskabet. Ca. 40 pct. af både opholdsstederne og døgninstitutionerne afskærer et barn/en ung fra fællesskabet månedligt til halvårligt. Ca. halvdelen af opholdsstederne og en fjerdel af døgninstitutionerne svarer, at de aldrig afskærer et barn eller en ung fra fællesskabet. Billedet er lidt anderledes for de sikrede institutioner, hvor næsten 60 pct. angiver, at de månedligt eller oftere afskærer et barn/en ung fra fællesskabet over en længere eller kortere periode. I tabellen herunder afrapporteres årsagerne til, at et barn/en ung afskæres fra fællesskabet.

Tabel 20: I hvilke situationer afskærer I et barn/en ung fra fællesskabet over en kortere eller længere periode?

	Opholdssted for børn og unge n = 18	Døgninstitution for børn og unge n = 10	Sikret døgninstitution og afdeling n = 3
Mistanke om eller konstatering af kriminalitet	11 %	0 %	0 %
Mistanke om eller konstatering af selvskadende adfærd	17 %	0 %	33 %
Mistanke om eller konstatering af at et barn eller en ung vil forsøge at forlade institutionen uden tilladelse	11 %	0 %	33 %
Ved brud på husregler	22 %	10 %	33 %
For at sikre barnet/den unge mod at gøre skade på sig selv eller andre	44 %	70 %	67 %
Andet, beskriv:	44 %	20 %	0 %
Ved ikke	6 %	10 %	0 %

Det interessante ved denne tabel er forskellen mellem opholdsstedernes og døgninstitutionernes besvarelser. Flere af de adspurgte opholdssteder angiver, at de afskærer et barn fra fællesskabet ved mistanke om selvskadende adfærd, mistanke om kriminalitet og/eller mistanke om rømningsforsøg. Det svarer ingen af døgninstitutionerne. Til gengæld svarer langt størstedelen af de adspurgte døgninstitutioner, at de afskærer et barn/en ung for at forhindre, at barnet gør skade på sig selv eller andre. Det svarer ligeledes ca. 40 pct. af opholdsstederne og 65 pct. af de sikrede

de institutioner. Under kategorien "andet" nævnes især situationer, hvor et barn/en unge får en såkaldt "time out" og bliver bedt om at sidde på en afsides placeret stol og tænke sig lidt om.

5.1.2 Hvilke procedurer, principper og husregler arbejdes der efter?

Af de adspurgte institutioner i surveyen har 65 pct. angivet, at de har husregler for børnenes/de unges brug af internet og mobiltelefoner i hverdagen. Gennemgangen af husregler har vist stor variation institutioner imellem i forhold til, i hvilken udstrækning mobiltelefoni og surfing på internettet tolereres. Nogle af institutionernes husregler om brugen af medier er begrænset til at sikre kvaliteten af de sociale relationer på institutionen, eksempelvis med regler om, at man ikke bruger sin telefon ved middagsbordet o. lign. Andre institutioner har mere restriktive husregler, eksempelvis regler om, med hvilke formål barnet/den unge må bruge internettet og sin mobiltelefon. I nedenstående boks er der samlet en række eksempler på husregler om internet og mobiltelefoni. Alle eksemplerne stammer fra opholdssteder og døgninstitutioner, dvs. der er ikke medtaget husregler fra sikrede institutioner, fordi hovedparten af de sikrede institutioner i surveyen har angivet, at de generelt ikke tolererer mobiltelefoni og surfing på internettet uden for undervisningsøjemed.

Boks 5: Eksempler på husregler vedrørende brug af internet og mobiltelefoni

Man taler ikke i mobil, når andre er til stede. Man har ikke mobil tændt, når man sidder ved spisebord. Man har mobil slukket, når man taler med andre unge ansigt-til-ansigt. Pædagogen kan i visse tilfælde bede om at se sms og/eller opkaldsliste.
(Husregel fra opholdssted)

Den unge må ikke gå på ulovlige sider. Ligeledes er det ikke tilladt at opbevare eller benytte ulovlige piratkopier. Den unge skal forstå, at han/hun har et ordentligt sprogbrug på Facebook o. lign steder, samt at man ikke er racistisk eller mobber. Der kan ved brud være en voksen, der kigger med på sidelinjen, når den unge er på nettet. Personalet kan også inddrage computeren, hvis reglerne ikke overholdes.
(Husregel fra opholdssted)

Mobil skal være pakket væk under spising. Unge under 16 år må ikke have egen mobil og computer på værelset – dette afleveres ved sengetid.
Unge over 16 år – individuelle aftaler med kontaktpersonerne.
(Husregel fra opholdssted)

Det er forbudt at downloade/besøge pornografiske billeder/sider og ulovligt materiale, herunder musikfiler, terror og vold. Mobiltelefoner er slukket om natten, og internettet lukkes kl. 22.
(Husregel fra opholdssted)

Mobiltelefonen skal som hovedregel ligge i en skuffe på kontoret. Den unge må således ikke have mobiltelefon i hverdagen, men får den udleveret, når den unge skal på hjemmeweekend, eller når den unge går i skole ud af huset.
(Husregel fra opholdssted)

Filmudvalget censurerer, hvilke film og spil, der må ses og spilles på institutionen.
(Husregel fra sikret institution)

Unge brug af internet foregår kun i forbindelse med skole/værkstedet og andre læringsaktiviteter.
(Husregel fra sikret institution)

Kilde: Husregler fra 10 forskellige anbringelsesinstitutioner

Ingen af de gennemgåede regelsæt indeholder regler for personovervågning, værelses- og personundersøgelse og åbning af post. I surveyen svarer også størstedelen af de adspurgte instituti-

oner, at de ikke har mundtlige og/eller nedskrevne retningslinjer for disse typer af indgreb, men at de foretager en individuel vurdering i den konkrete situation. I et af de gennemgående regelsæt er der regler for, hvornår den unge kan forvente at skulle aflægge en urinprøve. Eksemplet stammer fra et privat opholdssted, og lyder: *"Den unge skal på personalets anvisning aflægge urinprøver. Hvis han nægter dette, tæller den som en positiv prøve"*.

4.1.3 De væsentligste dilemmaer

Under de to fokusgruppeinterviews blev deltagerne præsenteret for to dilemmaer, der knytter sig til indgriben i privatlivets fred over for anbragte børn og unge. I det følgende præsenteres deltagerens refleksioner og diskussioner i henhold til disse dilemmaer.

Begrænsninger i brug af internet, mobil, computer og iPads

Deltagerne blev i begge fokusgrupper præsenteret for følgende dilemma vedrørende begrænsninger i brug af internet:

Boks 6: Dilemma 4

En ung 15-årig kvinde, der lider af spiseforstyrrelser, begrænses i sin brug af internettet, idet hun benytter sociale medier og internetsider, der opfordrer og inspirerer til anorektisk adfærd (pro-anasider).

Medarbejdere fra to forskellige opholdssteder for børn og unge havde følgende kommentarer til, hvordan de ville tackle en lignende situation:

"Vi ville ikke begrænse hendes internet. Vi ville sætte os ind i, hvorfor hun gjorde det og baggrunden herfor. Vi ville tale om hendes spiseforstyrrelse i en dialog med hende. Hvis hun er så præget, at hun ikke kan håndtere det, så ville vi henvise til hendes behandlingssted. Vi ville ikke tage internettet – det ville bryde alliancen."

"Jeg ville true med at tage internettet fra hende, men i dialog med hende. Omsorg vil jeg kalde det. Hun kunne få tre uger til at ændre adfærd. Grænsen er igen, hvad er bedst for hende på sigt."

Flere af deltagerne i fokusgrupperne påpegede, at et forbud eller en begrænsning af pigens internet i en sådan situation ikke er vejen frem efter deres opfattelse, men at det bestemt ikke er en let eller dilemmafri situation. I forlængelse heraf delte en ansat fra en døgninstitution følgende overvejelser: *"Der vil man som regel tale med tilsynet og forsøge at lave en aftale med dem om at lave nogle begrænsninger for barnets internet- eller mobilbrug. Men vi har erfaringer med, at det ikke er nok til at ændre ved deres adfærd. De sulter sig, til de bliver indlagt. Men man kan forsøge at lave nogle begrænsninger i forhold til internettet."*

Begrænsning som omsorg

En ansat på et socialpædagogisk opholdssted kunne genkende dilemmaet fra sit arbejde med en ung dreng: *"Vi har haft en episode med en dreng, der ikke kunne falde i søvn om aftenen. Han brugte sin computer til at holde sig i gang. Vi tog ikke hans computer, men vi tog dialogen og snakkede om det i stedet. Men vi havde haft det oppe at vende, om det havde været mere omsorgsfuldt at tage den fra ham – det var også et dilemma. Vi valgte ikke at tage den. Det ville være for stort et indgreb i hans verden. Men det var på grænsen til ikke at være omsorg, for han var jo træt og uoplagt om morgenen pga. computeren."*

Et andet socialpædagogisk opholdssted oplevede, at spørgsmålet omkring børnene og de unges adgang til og brug af internet, mobiltelefon, computer og særligt iPads fylder meget i dagligdagen med de unge. De påpegede, at det er blevet mere komplekst og dilemmafyldt:

"Ude hos os var det fint dengang, vi kunne tage elektronik fra dem – når vi kunne sige: "Du skal lige tømme opvasken, før du får din mobiltelefon". Nu gør vi så det, at vi har en på 17 år og en på knap 16 år, som har deres elektronik døgnet rundt. Og så gør vi det, at en 14-årig afleverer sin elektronik, men han gør det frivilligt. iPads er udbredt – og en udfordring. Vi oplyser om hus-

regler men kan ikke konkret håndhæve dem. Vi vil meget gerne finde ud af, om de unge må forhindres i at have adgang til elektronik døgnet rundt. I kommunen siger de, at vi skal lave en aftale med forældrene om det. Men forældrene kan ikke være behjælpelige der. De synes bare, at deres børn skal have deres mobil hele tiden. Vi har f.eks. en pige, som er på Skype med sin mor hele tiden via sin iPad, mens hun er i skole, og skolen har ikke sat ind over for det.”

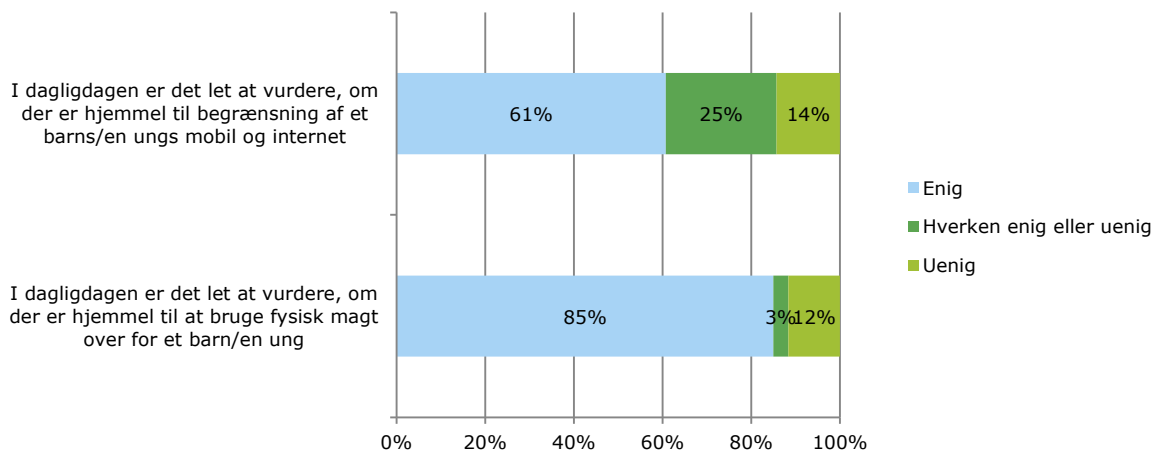
Overvågning af internetaktivitet

I en af de afholdte fokusgrupper diskuterede deltagerne, hvorvidt det er i orden og tilladt at overvåge de unges aktiviteter på internettet. Flere institutioner fortalte, at de i højere eller mindre grad holder øje med, hvilke hjemmesider især de mindre børn er inde på for at forhindre dem i at se hård porno eller krænkende porno som eksempelvis børneporno. Mens nogle fortalte, at de overvåger børnenes aktivitet på institutionens internet, fortalte andre, at de diskuterer dette med de unge og forsøger at lære dem om god adfærd på internettet og at passe på sig selv. Den gode adfærd på nettet handler ikke kun om porno og computerspil med aldersbegrænsning på, men også om at passe på sig selv i forhold til om unge piger, der lægger seksuelt udfordrende billeder ud på internettet.

Mellem deltagerne var der lidt uenig om, hvilke regler der er for overvågning af børnene og de unges internetaktivitet; mens en ansat mente, at det er tilladt, så længe det er på institutionens internet og man ikke læser deres personlige korrespondancer, mente andre, at det ikke er lovligt, og enkelte mente slet ikke, at dette er reguleret. Et andet eksempel på divergerende opfattelser af korrekt adfærd i forhold til de unges internetbrug omhandler Facebook. To ansatte fra et opholdssted fortalte således: *“Nogle af vores medarbejdere er venner med de unge på Facebook – det er frit, om man vil eller ikke vil – og det kan sådan set fungere fint nok. Vi er blevet opfordret til at gå ind i børnenes verden.”* De ansatte fra en sikret institution var af den helt modsatte overbevisning og fortalte, at de på deres institution har helt klare regler for, at medarbejderne ikke er venner med de unge på Facebook.

Spørgsmålet omkring brug af internet, mobiltelefoner og iPads fyldte meget i fokusgruppediskussionerne og i de ansattes hverdag med børnene og de unge. Nogle oplever, at det er svært at finde den rette grænse, mens andre føler sig begrænsede af magtanvendelsesbekendtgørelsen. Nogle praktikere oplever det således som vanskeligt at kende den retlige grænse for at begrænse adgangen til mobil og internet. Dilemmaet omkring begrænsning i brug af internet, mobiltelefoner og iPads kunne de sikrede institutioner imidlertid ikke genkende, idet ingen af børnene eller de unge på deres institutioner har egen mobiltelefon, computer eller iPad. Resultaterne fra spørgeskemaundersøgelsen bakker op om dette. I nedenstående figur sammenlignes praktikernes opfattelse af, hvor let det er at vurdere, om der er hjemmel til henholdsvis fysisk magt og begrænsning af et barns/en af de unges mobil og internet i en konkret situation.

Figur 4: Praktikernes opfattelse af reglernes kompleksitet – sammenligning af regler for fysisk magtanvendelse og regler for begrænsning i adgang til mobil og internet

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013. I forbindelse med databehandlingen er svarkategorierne omkodet. "Helt enig" og "delvist enig" er kodet til "enig", og "delvist uenig" og "helt uenig" er kodet til "uenig". Svarkategorien "hverken enig eller uenig" er bibeholdt.

Som figuren viser, er 85 pct. af de adspurgte respondenter enige i, at det er let for dem at vurdere, hvorvidt fysisk magtanvendelse er berettiget i en specifik situation. Til sammenligning mener 61 pct. af respondenterne, at de har let ved at vurdere, om en begrænsning af mobiltelefoni eller internet er i overensstemmelse med bestemmelserne i en given situation. Praktikere finder altså tilsyneladende bestemmelserne om fysisk magtanvendelse lettere at forvalte end reglerne om børnenes/de unges ret til privatliv. Dette kan skyldes et større fokus på området og dermed også større opmærksomhed praktikere imellem i forhold til, hvordan man anvender reglerne i det daglige. En tilsynsførende konsulent fra en kommune fortalte eksempelvis, at de gør meget ud af at tale fysisk magtanvendelse med medarbejderne, når de er på tilsynsbesøg, og medarbejderne er på årlige kurser for at blive bedre til at forudse og håndtere situationer, som ender med fysisk magtanvendelse. Resultaterne fra surveyen indikerer et behov for samme fokus på anbragtes ret til privatliv, og måske en præcisering af reglerne på området.

Værelsesundersøgelse

Deltagerne blev efterfølgende præsenteret for følgende dilemma, der tager tematikken omkring undersøgelse af de anbragte børn eller unges værelser op:

Boks 7: Dilemma 5

Du har en stærk formodning om, at en ung dreng har hash gemt på sit værelse, hvilket han benægter. Der lugter kraftigt fra værelset, og du har ham også mistænkt for at skaffe det til andre unge på stedet. Du vælger at lede efter hashen på drengens værelse.

En ansat på et socialpædagogisk opholdssted kunne genkende problematikken i forhold til en ung dreng på hendes arbejdsplads, der lider af paranoia: "Vi havde en mistanke om, at der var hash og andre sager på hans værelse og det førte til en ransagning og en indberetning. Vi fandt blandt andet tre knive, der skulle konfiskeres. Det blev indberettet."

En ansat fra en døgninstitution siger i denne forbindelse: "Vi må gerne tjekke værelser og de unge - bare ikke kropsåbninger som det hedder. Det er klart, at man så også skal handle på det, hvis man finder noget. Så skal der evt. oprettes en politisag, så vi skal forholde os til det kriminelle aspekt også, og sørge for, at det behandles." Den ansatte beskrev ransagningen som en trist hændelse og hun fortalte i den sammenhæng, at arbejdet med den paranoide dreng ofte har overskredet hendes personlige grænser.

Involvering af politi

Et opholdssted for unge fortalte, at de har gode erfaringer med at involvere politiet i sager med mistanke eller viden om, at de unge er i besiddelse af hash, andre stoffer eller våben: *"Vi har haft positive oplevelser med politiet. Hos os er hash et "no-go". Vi har gode erfaringer med at ringe til politiet i forhold til at få dem til at gennemse huset. Det giver mulighed for god dialog til de andre unge. Vi viser på denne måde, at vi ikke accepterer det. Vi får en chance for at sige til den unge; "hvis der er noget, du skal af med, så er det nu". Herved undgår vi det overgreb, det er, at skulle ransage samtidig med, at vi opretholder tilliden og troværdigheden til den unge. Vi kører gerne den unge til behandlingsforløb. Urinprøver foretages ude af huset på et misbrugscenter. De unge får fuld opbakning til at stoppe, men hvis den unge ryger hash og ikke vil stoppe, så er det ikke stedet for den unge at være her. Vi har aldrig oplevet det to gange med samme person. Vi vil hellere være troværdige første gang – og det virker."*

To ansatte fra et opholdssted fortalte, at de har et godt samarbejde med en mand, der har en sporingshund, som de kontakter ved mistanke om tilstedeværelse af hash og narkotika på institutionen. I sådanne situationer ringer de først til den kommunale tilsynsenhed og underretter dem om, at der vil komme en mand med en sporhund og undersøge institutionen for hash og narkotika. Efterfølgende laver de en indberetning om hændelsen. Opholdsstedets ansatte gav udtryk for, at de synes, det er en god løsning af situationen, idet de oplever metoden som den mindst muligt indgribende over for de unge.

Person- og værelsesundersøgelser på de sikrede institutioner

Dilemmaet omkring værelsesundersøgelser og viden om gemt hash rammer lige ned i nogle væsentlige dilemmaer for de sikrede institutioner. En ansat fortalte i den sammenhæng: *"Det her dilemma er et eksempel på et område, hvor bekendtgørelsen spiller fallit. Vi har forældre, som tager alkohol og stoffer med til deres børn. Vi vil gerne have lov til at personundersøge unge, som har været ude eller haft besøg. Hvorfor skal vi argumentere særskilt for at lave undersøgelser i situationer ved besøg og udgang? Hvorfor kan vi ikke have en automatik omkring det, ligesom i kriminalforsorgen? Det ligger hos politiet, men det fungerer ikke. Der er nogle grundlæggende problemer med det der. Vi forsøger at få dem til at skifte til en "fritidsdragt" før og efter, de har været på udgang eller får besøg."*

En medarbejder fra en anden sikret institution udtrykte en lignende frustration under et interview: *"Den største problematik for os er i forhold til loven om undersøgelse af rum og personer. Når man ved, at en ung har hash eller en mobiltelefon i underbukserne - og de ved, at du ikke kan gøre noget. Det er frustrerende! Det er ikke altid, at politiet har tid til at komme, og det er i de situationer, hvor man oplever allermest magtesløshed. Det kunne være fantastisk, hvis en eller to medarbejdere på hver institution var særligt uddannet til at udføre den slags undersøgelser."*

Deltagerne fra de sikrede institutioner udtrykte ligeledes frustration over, at reglerne for magtændelse ændrer sig, når de unge fylder 18 år: *"Så er der den der med under og over 18 år. Ikke fordi det er aktuelt ret tit. Jeg forstår godt, at man bliver myndig, men jeg synes, at det er et problem, hvis det går op for de unge, at der gælder forskellige regler for unge over og under 18 år. Et problem fordi man jo godt kan være anbragt, indtil man er 23 år."* En lignende betragtning har en ansat på et socialpædagogisk opholdssted: *"Det er også en udfordring ved unge over 18, som ikke er på et udviklingstrin som en på 18. Det er træls, at vi ikke må undersøge hans værelse – f.eks. kan nogle af de andre unge finde på at gemme hash på hans værelse."*

6. HÅNDTERING AF RELATIONER

Under håndtering af relationer hører både relationen mellem medarbejdere og barnet/den unge, barnets/den unges relationer til jævnaldrene på og uden for anbringelsesstedet, og barnets/den unges relationer til pårørende, herunder kontakten med biologiske forældre. Anbringelsesstedernes redskaber til at håndtere barnets/den unges relationer vil typisk være fastsættelse og håndhævelse af husregler, såsom hjemmetider, sengetider, krav om huslige pligter m.v. Et centralt fokus for kortlægningen har netop været at kortlægge udbredelsen og håndteringen af husregler i forhold til barnets/den unges relationer.

6.1 Anbringelsessteder

Gennemgang og analyse af husregler fra 10 forskellige anbringelsesinstitutioner har vist, at de fleste af institutionerne har meget eksplicite husregler for, hvordan de unge skal tilrettelægge deres hverdag, og hvilke pligter de har over for institutionens fællesskab (se eksempler på husregler i bilag 7). I surveyen er institutionerne ligeledes blevet spurgt til, hvilke husregler de har. Nedenstående tabel viser resultaterne fordelt på institutionstype.

Tablet 21: Hvilke af følgende husregler har I på institutionen?

	Opholdssted for børn og unge n = 31	Døgninstitution for børn og unge n = 22	Sikret døgninstitution og afdeling n = 7
Hjemmetider	71 %	59 %	29 %
Regler/begrænsninger for samvær med andre børn/unge	16 %	46 %	57 %
Regler/begrænsninger for samvær med pårørende/familie	32 %	23 %	86 %
Krav om deltagelse i sociale aktiviteter i institutionen	61 %	46 %	43 %
Regler for hygiejne, eksempelvis regler for regelmæssig bad, tandbørstning m.v.	81 %	82 %	57 %
Regler for brug af medier, herunder tv, internet og mobiltelefoni	71 %	73 %	100 %
Krav om deltagelse i huslige pligter	97 %	77 %	71 %
Andre	16 %	14 %	0 %
Ved ikke	0 %	5 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som det fremgår af tabellen, er tilstedeværelsen af husregler på institutionerne generelt udbredt. Særligt regler om, at børnene/de unge skal tage del i huslige pligter, er udbredte. Her svarer næsten 100 pct. af opholdsstederne, at de har regler for det, mens mellem 70 og 80 pct. af døgninstitutionerne og de sikrede institutionerne svarer, at de stiller den type krav til børnene/de unge. Udover krav om deltagelse i huslige pligter, har mange af institutionerne regler for personlig hygiejne og regler for brug af medier. Over 80 pct. af opholdsstederne og døgninstitutionerne svarer, at de stiller krav til børnenes/de unges personlige hygiejne. Det samme gør 57 pct. af de sikrede institutioner. Regler for brug af medier har alle de sikrede institutioner, mens ca. $\frac{3}{4}$ af de adspurgte opholdssteder og døgninstitutioner har sådanne regler. Derudover er hjemmetider en udbredt regel på tværs af institutioner. I alt svarer 62 pct. af institutionerne, at de har regler for de unges/børnenes hjemmetider. Ca. 15 pct. af institutionerne angiver, at de har andre husregler

end de listede. I kommentarfeltet hertil er der eksempelvis angivet sengetider, krav om at dyrke motion og forbud mod at omgås erklærede bandemedlemmer/rockere.

I forlængelse af spørgsmålene om tilstedeværelsen af husregler er institutionerne blevet spurgt til, hvordan de håndhæver husreglerne. Nedenstående tabel viser fordelingen af besvarelser.

Tabel 22: Hvilke konsekvenser har brud på husreglerne hos jer?

	Opholdssted for børn og unge n = 27	Døgninstitution for børn og unge n = 19	Sikret døgninstitution og afdeling n = 6
Ingen	30 %	32 %	17 %
Værelsesarrest	7 %	5 %	0 %
Begrænsninger i brugen af medier, såsom mobil, internet, tv m.v.	15 %	42 %	17 %
Begrænsninger i deltagelse i sociale aktiviteter	11 %	21 %	17 %
Ekstra huslige pligter	0 %	0 %	0 %
Isolering fra andre pædagoger/børn/ unge	4 %	5 %	17 %
Andre	56 %	37 %	68 %
Ved ikke	0 %	5 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt anbringelsesinstitutioner, 2013

Som tabellen viser, har ingen af de adspurgte institutioner svaret, at de sanktionerer brud på husregler med ekstra huslige pligter. Den mest hyppige besvarelse på det spørgsmål er i kategorien "andet", hvor 50 pct. af institutionerne har sat kryds. I kommentarfeltet har mange skrevet, at de går pædagogisk til værks og taler med barnet/den unge om, hvorfor han/hun har brugt reglen, og hvordan det kan rettes op. Den næstmest hyppige besvarelse er, at brud på husregler sanktioneres med begrænsninger i brugen af medier, såsom internet, tv, mobiltelefoni m.v.

6.1.1 De væsentligste dilemmaer

I det følgende afsnit vil diskussioner fra fokusgrupperne vedrørende dilemmaer knyttet til håndtering af relationer blive gennemgået. Dilemmaerne og tematikkerne, der relaterer sig til emnet håndtering af relationer, indebærer opdragelse, husregler og relationer til biologiske forældre.

Opdragelse

Under fokusgrupperne blev deltagerne bedt om at fortælle, hvordan de på deres respektive arbejdspladser forholder sig til og arbejder med håndteringen af sociale relationer i forhold til de anbragte børn og unge. En deltager fra et socialpædagogisk opholdssted fortalte, at de oplever, at der er sket en række ændringer i forhold til opdragelse. Førhen fik de unge f.eks. at vide, at de skulle erstatte ting, som de smadrede, men det må man ikke kræve af dem mere. For mange år siden var det også almindeligt, at de havde en slags bødekasse, hvis en ung talte grimt, hvor bøderne blev taget fra de unges lommepenge, hvilket de heller ikke kan gøre længere. Nogle deltagere fortalte, at de oplever det som en udfordring at opdrage børnene og de unge, når de ikke kan bruge almindelige opdragelsesværktøjer, fordi de nu bliver betragtet som magtanvendelse. Flere af deltagerne sagde, at de har regler for elektronik over for deres egne børn; at det er en del af almindelig opdragelse. Der var enighed om, at man gerne vil lære børnene og de unge at have et sundt forhold til anvendelsen af elektronik, idet der foregår rigtig meget kommunikation over nettet, som de på institutionerne og opholdsstederne ikke kan følge med i, eksempelvis planlægning af rømning. Nogle deltagere berettede i den forbindelse om, hvilke pædagogiske opdragelsesværktøjer de bruger over for børnene og de unge i konfliktfyldte situationer. Her fremhævede flere vigtigheden af ikke at lade sig provokere og "accelerere" i konflikter og diskussioner med børnene og de unge, hvilket følgende citat er et eksempel på:

Opholdssted: *"Det forsøger vi også at være opmærksomme på – at vi ikke "accelererer" sammen med barnet eller den unge. Så trækker man sig. Så siger jeg som regel: "Vi to kan ikke tale om det her lige nu. Jeg kommer tilbage om 5-10 min.""*

Opholdssted: *"Tid er et af de bedste pædagogiske redskaber."*

Sikret institution: *"Når man har medarbejdere, der har været i "gamet" i mange år, har de som regel en god fornemmelse for, hvordan man griber tingene an – hvornår en situation kræver det."*

Opholdssted: *"Vi bruger ofte kollegaskift for at håndtere vanskelige unge/situationer."*

Medarbejderne fra et socialpædagogisk opholdssted for unge fortalte, at de også forsøger at undgå, at konflikter optræder, og derfor arbejder meget forebyggende: *"De nye regler [den seneste opdatering af magtanvendelsesbekendtgørelsen] volder os dagligt kvaler. Vi laver aftaler med de nye unge eksempelvis om at slukke lyset, men glemmer de unge det, vil vi hellere trække os fra en konflikt. Vi går i dialog med den unge og snakker om episoden på et senere tidspunkt. Vi arbejder meget forebyggende – vi gider ikke "at slås", det er nedværdigende, og vi er for gamle til det. Vi vil hellere gå hvert til sit, så det ikke ender i fysisk kontakt."*

Deltagerne fra en døgninstitution fortalte i forlængelse heraf, at de arbejder meget med konflikt-nedtrapning i forhold til de børn og unge, som de har boende. Medarbejderne bliver undervist i konflikt-håndtering og konflikt-nedtrapning, hvilket de oplever som meget effektivt i forhold til at undgå særlig fysiske magtanvendelser over for børnene og de unge.

Husregler

Flere deltagere i fokusgrupperne fortalte, at de på deres arbejdsplads har formuleret husregler for de børn og unge, som de har anbragt. En deltager fra en sikret institution fortalte i den forbindelse, at de i hans institution prøver at gå væk fra de meget firkantede regler og kun har husregler for enkelte ting samt tilpasser reglerne til den enkelte unge. Han nævnte, at husordener kan blive tolket forkert af forskellige medarbejdere, og at de derfor er gået lidt væk fra at have dem. En deltager fra et opholdssted fortalte, at de også har husregler, men at de også er individuelle og tilpasset barnet eller den unge, fordi det er meget forskelligt, hvad børnene og de unge må. En deltager fra en sikret institution fortalte, at husregler kan blive så styrende og komplekse, at det forhindrer stillingtagen i den konkrete situation. Han eksemplificerede dilemmaet i forhold til lovgivningen med spørgsmålet: *"Må vi slukke lyset, når klokken er 23?"* En deltager fra et opholdssted sagde i den forbindelse, at det er svært at have faste regler eksempelvis for at slukke for internettet, fordi der jo er nogle af de unge beboere, som godt kan administrere det, mens de yngre børn måske ikke kan. En deltager fra en sikret institution fortalte, at de hos dem slukker for internettet om natten, det vil sige efter klokken 23, men påpegede, at de unge har deres telefoner, hvor de alligevel kan komme på nettet. Flere deltagere fortalte, at de har en lignende praksis på de pågældende anbringelsessteder. Eksempelvis fortalte en ansat på et socialpædagogisk opholdssted: *"En af husets regler er, at vores stilletid/sengetid er kl. 23. Vi slukker centralt for nettet der. Vi har diskuteret, om man må det. Men husets holdning er klar – der lukkes ned kl. 23. De unge er informeret herom."*

Fra et opholdssted fortalte de, at de har bevæget sig væk fra alle deres gamle regler, fordi de til sidst havde så mange. De havde eksempelvis forsøgt at have regler for, hvor mange timer børnene eller de unge må sidde med deres iPad, men fortalte, at der jo alligevel er nogle dage, hvor et barn eller en ung har brug for bare at sidde og flade ud med iPad'en i længere tid. En deltager fra et socialpædagogisk opholdssted fortalte i den forbindelse: *"Vi har kun computere på fælles-gange. De er ikke på værelserne, så de unge kan lukke sig inde der. Hvis vi samler computerne, er vi stadig sammen, selvom de spiller. Vi har en regel om, at computere skal slukkes kl. 22. De unge slukker faktisk selv og følger levereglerne. Kan de unge ikke nå deres spil inden "lukketid", så kommer de i stedet hen til fællesskabet. Vores leveregler kan godt gradbøjes. Hvis den unge er færdig 5 min. over kl. 22, så er det ok. Det har vi et godt miljø omkring, og de unge respekterer det. Dertil gør "de små", hvad "de større" gør, og hvis nye unge gør noget, der ikke er efter husreglerne, så irttesætter gamle beboere på en god måde."*

Relationer til biologiske forældre

Nogle deltagere fortalte om, hvordan de har svært ved at guide og hjælpe enkelte børn og unge i deres kontakt med deres forældre. Fra et opholdssted fortalte deltagerne, at de er meget interesserede i at finde ud af, hvorvidt de unge må forhindres i at have adgang til elektronik døgnet rundt. Ifølge deres egen kommune skal de lave en aftale med forældrene om sådanne regler, men opholdsstedets oplevelse er, at forældrene ikke kan være behjælpelige på det punkt, fordi forældrene mener, at deres børn skal have deres telefoner hele tiden. En deltager fra en døgninstitution uddybede, at det generelt er svært med de tvangsanbringelser, hvor forældrene synes, at børnene skal have lov til alt. På institutionen oplever de, at det kan være forældrene, der konstant ringer til børnene. På en af de sikrede institution har de eksempelvis en ung med en mor med diagnosen borderline, hvor den unge hele tiden forsøger at hjælpe sin mor over telefonen. Deltageren fra den sikrede institution fortalte, at de på institutionen spørger sig selv om, hvorvidt det er opbyggeligt for den unge, at hun kan være og er i kontakt med sin mor så ofte. I den forbindelse sagde en deltager fra en døgninstitution: *"Der er nogle gråzoner her, for man kan jo godt mene, at et barn har brug for at lære nogle rammer. Her ville det hjælpe at kunne lægge nogle pædagogiske planer, hvor man kan arbejde med f.eks. brugen af elektroniske kommunikationsmidler."*

7. PLEJEFAMILIER

Plejefamilier, herunder almindelige, kommunale og netværksplejefamilier, er ikke omfattet af reglerne i magtanvendelsesbekendtgørelsen. I plejefamilier gælder derfor de samme regler, som i enhver anden almindelig familie. Dvs. hvor magtanvendelse i særlige tilfælde er tilladt på anbringelsesinstitutioner, er magtanvendelse i plejefamilier ikke tilladt, medmindre magtanvendelsen kan begrundes med straffelovens bestemmelser om nødret og nødværge.

7.1 Fysisk magtanvendelse

I det følgende gennemgås resultaterne fra de spørgsmål i Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt plejefamilier, som handler om de forskellige aspekter af fysisk magtanvendelse samt informationer fra interviews med familiekonsulenter og plejefamilier.

7.1.1 Hvor udbredt er det?

De interviewede familieplejekonsulenters vurderinger af udbredelsen af fysisk magtanvendelse i plejefamilierne varierer. En familieplejekonsulent vurderede, at det *"selvfølgelig er der i et eller andet omfang"*, men at man kan tale om grader. Konsulenten fortalte, at plejefamilierne ofte konsulterer hende først, og at hun nogle gange beder dem om at indberette det.

Det er især under en supervision, at plejefamilierne kan fortælle om episoder, *"som går ud over det normale"*. Andre gange har hun oplevet, at plejefamilier ringer og fortæller om noget og spørger, hvad de skal gøre. Hvis plejefamilien *"har en fornemmelse af, at de muligvis har overskredet det, der er tilforladeligt"*, råder konsulenten dem til at indberette det. En anden familieplejekonsulent kommenterede, at *"ingen ved noget om eventuelle fastholdelser i plejefamilierne – hvis plejefamilierne fortæller om det, mister de jo deres job. Det [fysisk magtanvendelse] fortæller de ikke nogen om – det er dilemmaet"*. Endelig udtalte en tredje familieplejekonsulent, at det kan være svært at håndtere et barn, som er udadreagerende, og at *"den enkelte plejefamilie ikke tænker på regler, men håndterer situationen"*.

I nedenstående tabel ses plejefamiliernes besvarelser på, hvor ofte de fastholder deres plejebarn. Besvarelserne er fordelt på, hvilken alder plejebørnene har, idet vi har erfaret, at hyppigheden af anvendelsen af fysisk magt varierer med aldersgruppe.

Tabel 23: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fastholder barnet/den unge?

	0-6 år n = 41	7-14 år n = 92	15-18 år n = 38	Over 18 år n = 8
Dagligt	7 %	0 %	0 %	0 %
Ugentligt	10 %	5 %	0 %	0 %
Månedligt	7 %	4 %	3 %	0 %
Halvårligt	2 %	9 %	8 %	25 %
Årligt	5 %	7 %	3 %	0 %
Sjældnere	17 %	14 %	16 %	13 %
Aldrig	44 %	59 %	71 %	63 %
Ved ikke	7 %	2 %	0 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Som det fremgår af tabellen ovenfor, angiver flertallet af plejefamilierne på tværs af børnenes aldersgruppe, at de aldrig fastholder barnet/den unge. Ca. en fjerdel af de plejefamilier, som har børn under seks år, fastholder barnet månedligt eller oftere. Det samme gør 9 pct. af familierne, som har børn mellem 7-14 år og 3 pct. af familierne med børn mellem 15-18 år. Dette fund stemmer overens med erfaringerne fra anbringelsesinstitutionerne, hvor flere af medarbejderne i fokusgrupperne fortalte, at fysisk magtanvendelse i højere grad er en del af den almindelige omsorg over for mindre børn, idet mindre børn gør flere uovervejede ting, såsom at løbe ud på vejen.

Den mest udbredte årsag til fastholdelse er voldelig adfærd over for andre i familien fra barnets/den unges side. Som det fremgår af nedenstående tabel, angiver 62 pct. af plejefamilierne

dette som årsag. Bemærk, at kun respondenter, som har svaret dagligt, ugentligt, månedligt, halvårligt, årligt eller sjældnere til spørgsmålet i ovenstående tabel er blevet spurgt til, i hvilke situationer fastholdelsen har fundet sted.

De tre næstmest udbredte årsager er situationer, hvor barnet eller den unge gjorde fysisk skade på sig selv, gjorde skade på husinventar eller lignende eller umuliggjorde en social situation.

Tabel 24: I hvilke situationer fastholder I barnet/den unge?

	Procent
Barnet/den unge ville forlade hjemmet uden tilladelse	4 %
Barnet/den unge optrådte voldeligt over for andre i familien	62 %
Barnet/den unge gjorde fysisk skade på sig selv	40 %
Barnet/den unge gjorde skade på husinventar eller lignende	38 %
Barnet/den unge umuliggjorde en social situation	40 %
Andet	10 %
Ved ikke	4 %

n = 47

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Som det fremgår af ovenstående tabel, har 10 pct. af plejefamilierne i stikprøven angivet "andet" som årsag til fastholdelse. I det åbne felt har de skrevet følgende: *"ikke fastholdelse, men tager barnet i hånden/armen og følger væk fra den opståede situation"*, *"kun hvis hun vil køre væk med fare for sit liv"*, *"til fare for andre ved at kaste med alt"*, *"barnet ville gå ud på vejen selv"* og *"for at give ro"*.

I et interview fortalte en plejemor, at de anvender magt, når deres plejebarn forsøger at gå til angreb på dem – *"så holder vi ham væk og beder ham om at stoppe, og så tramper han op ad trappen og råber en masse ukvemsord."* Det er især en udfordring for familien, at plejebarnet sparker plejefaren i skridtet, når han kan komme til det. I starten oplevede plejemoren, at barnet sagde, at plejemoren skulle slå, så barnet kunne melde hende til politiet. Plejemoren oplever det som et stort dilemma og en kilde til frustration, at barnet overreagerer og råber højt i offentlige rum, som f.eks. ved at skrike: *"Så tag dig dog af mig! Hvorfor tager du dig ikke af mig, din møgkælling?!"* Plejemoren gav udtryk for, at man skal være ekstra opmærksom, når man tager sig af andres børn, men at det kan være svært at håndtere den udadreagerende adfærd – især når man føler, at andre kigger meget på en og ikke kender konteksten for optrinet.

Til spørgsmålet i surveyen om, hvor ofte der opstår en situation, hvor plejefamilierne fjerner et barn eller en ung fra et opholdsrum fordeler besvarelserne sig således:

Tabel 25: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fjerner barnet/den unge fra et opholdsrum?

	0-6 år n = 40	7-14 år n = 90	15-18 år n = 38	Over 18 år n = 8
Dagligt	3 %	0 %	0 %	0 %
Ugentligt	15 %	14 %	3 %	0 %
Månedligt	15 %	8 %	8 %	25 %
Halvårligt	3 %	7 %	5 %	0 %
Årligt	3 %	2 %	0 %	0 %
Sjældnere	15 %	18 %	16 %	38 %
Aldrig	40 %	49 %	66 %	38 %
Ved ikke	8 %	2 %	3 %	0 %

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Som tabellen viser svarer 33 pct. af plejefamilierne med børn under 6 år, at de månedligt eller oftere fjerner barnet fra et fællesrum. Det samme svarer 22 pct. af plejefamilierne med børn mellem 7-14 år, og 11 pct. af familierne med unge mellem 15-18 år. Over halvdelen af plejefami-

lierne på tværs af børnenes alder svarer, at de aldrig fjerner barnet/den unge fra et fælles opholdsrum.

Som det fremgår af tabellen nedenfor, er situationer, hvor et barn eller en ung umuliggjorde en social situation, den mest udbredte årsag til fjernelse. 61 pct. af respondenterne har krydset af ved denne svarmulighed. Derudover angiver 46 pct. af plejefamilierne voldelig adfærd som årsag, mens 32 pct. angiver skade på husinventar eller lignende og 20 pct. fysisk skade på sig selv som årsager. Respondenter, som har svaret "aldrig" eller "ved ikke" til spørgsmålet om, hvor ofte de har fjernet et barn eller en ung fra et opholdsrum, har ikke besvaret spørgsmålet om årsager til fjernelse.

Tablet 26: I hvilke situationer fjerner I barnet/den unge?

	Procent
Barnet/den unge ville forlade hjemmet uden tilladelse	4 %
Barnet/den unge optrådte voldeligt over for andre i familien	46 %
Barnet/den unge gjorde fysisk skade på sig selv	20 %
Barnet/den unge gjorde skade på husinventar eller lignende	32 %
Barnet/den unge umuliggjorde en social situation	61 %
Andet	14 %
Ved ikke	5 %

n = 54

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Fra det åbne felt under svarmuligheden "andet" har respondenterne bl.a. skrevet følgende: "Jeg fjerner dem ikke, men beder dem selv gå", "når barnet skal sove og ikke går med", "larm og har meget forstyrrende adfærd", "hysteri", "for at undgå en ydmygende situation for barnet" og "for at give ro til hende". En respondent beskriver mere specifikt, at en fjernelse kan ske, hvis "[barnet] siger høje lyde [og] generer vores biologiske datter, som er handicappet. Han får at vide, at vi ikke vil acceptere det, og at han derfor må gå på værelset, hvor han har mulighed for at afreagere. Går han ikke selv, sætter vi ham derned. Han må komme igen så snart, han er klar til det".

Flere respondenter nævner i spørgeskemaets afsluttende åbne felt, at dagligdagsting så som tandbørstning kan udgøre et dilemma. En respondent skriver f.eks.: "Synes, der mangler noget om magtanvendelse til de mindre børn. Eksempelvis når de bliver holdt for at få børstet tænder – det kender jeg familier, der gør. Giver dem tøj på mod deres vilje, holder dem, når de skriger. Det er jo magtanvendelse for de små, men der ser familierne ofte anderledes på det, i forhold til når det er de store børn, men forskellen er vel ikke så stor, set i barnets perspektiv".

Dilemmaet med tandbørstning blev ligeledes nævnt af en plejemor i et interview. Plejemoren påpegede, at de jo ikke må anvende magt til at få børstet barnets tænder. Hun fortalte, at plejebarnet har accepteret, at hun foretager tandbørstningen, samt at han er begyndt at åbne op for, at hun hjælper ham med at blive tørret efter et bad o. lign., men at det er en træg proces.

Ydermere nævnte en plejefar i et interview, at medicinering kan udgøre et dilemma. Eksempelvis modsætter deres plejebarn sig at få dryppet sine øjne med øjendråber ved øjenbetændelse, hvorfor de kan være nødt til at fastholde ham – ikke at dryppe øjnene ville efter plejefarens opfattelse være et klart omsorgssvigt.

7.1.2 Hvilke procedurer, principper og husregler arbejdes der efter?

De interviewede familieplejekonsulenter fra forskellige kommuner fortalte alle, at plejefamilierne typisk ikke har faste procedurer i forbindelse med fysiske magtanvendelser. Ifølge en familieplejekonsulent skyldes det, at de fleste plejefamilier betragter sig selv som en almindelig familie, omend en familie med et særligt ansvar. En anden familieplejekonsulent nævnte, at hun mener, at de enkelte kommuner burde lave sådanne, fordi det er noget, mange plejefamilier kommer ud for i en eller anden sammenhæng. Ifølge hende er de børn, som kommer i plejefamilie, mere behandlingskrævende nu end førhen, hvilket fører til flere magtanvendelser.

Som det fremgår af boksen nedenfor, er der i nogle kommuner praksis for, at plejefamilierne indberetter fysiske magtanvendelser til familieplejekonsulenterne.

Boks 8: Indberetning af fysisk magtanvendelse i plejefamilier

Erfaringerne fra de gennemførte interviews med kommunale familieplejekonsulenter peger på, at der er forskel på, hvordan de forskellige kommuner forholder sig til og håndterer indgreb i selvbestemmelsesretten i plejefamilierne. Da fysisk magtanvendelse som udgangspunkt ikke er tilladt i plejefamilier, er plejefamilierne heller ikke omfattet af indberetningssystemet. Dog har nogle af de kommuner, som Rambøll har talt med, etableret deres eget indberetningssystem gældende for deres ansatte plejefamilier. Som eksempel kan nævnes en kommune, hvor plejefamilierne i plejekontrakten har forpligtet sig til at indberette alle "ekstraordinære hændelser" i familien til den ansvarlige familieplejekonsulent, som derefter vil vurdere episoden og konsekvenserne for familien.

Kilde: Interviews med familieplejekonsulenter, Rambøll 2013

7.2 Privatlivets fred

I det følgende gennemgås resultaterne fra de spørgsmål i Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt plejefamilier, som knytter sig til indgreb i privatlivets fred, samt informationer fra interviews med familieplejekonsulenter og plejefamilier.

7.2.1 Hvor udbredt er det?

De interviewede familieplejekonsulenter fortalte alle, at de ikke vurderer, at det er udbredt at anvende urinprøvetagning, videoovervågning, aflåsning og/eller chips i skoene i plejefamilier. Dog havde flere af dem haft plejefamilier, hvor der eksempelvis blev foretaget urinprøvetagning i samarbejde med misbrugscenter som vilkår for anbringelsen eller nattevideoovervågning af et barn med epilepsi.

Dette billede understøttes af spørgeskemaundersøgelsen, hvor en enkelt plejefamilie angiver, at de anvender videoovervågning ugentligt, mens en anden angiver, at de gør det månedligt. Den ene af de to plejefamilier har krydset af ved "mistanke om selvskadende adfærd" som årsag, mens den anden har angivet "ønske om at holde øje med barnets/den unges aktiviteter, herunder samvær med andre børn" som årsag.

Under et interview med en plejefar nævnte vedkommende, at de anvender en babyalarm over for deres 5-årige plejebarn, som har mentalt nedsat funktionsevne og tendens til at forsøge at stikke af. Anvendelsen af babyalarm er afstemt med deres tilsyn men har altså givet anledning til en overvejelse om, hvorvidt det er et indgreb i privatlivets fred.

Aflåsning af et barns eller en af de unges værelse udefra anvendes heller ikke af plejefamilierne. I spørgeskemaundersøgelsen har alle bortset fra én plejefamilie svaret, at de "aldrig" aflåser et barns eller en af de unges værelse udefra. Den enkelte anerkendende plejefamilie har angivet, at de gør dette ugentligt.

Det samme billede gør sig gældende ved spørgsmålet om, hvorvidt plejefamilierne aflåser hjemmets udgangsdøre, så et barn eller en ung ikke kan forlade hjemmet. Som det fremgår af tabellen nedenfor angiver to plejefamilier dog, at det hænder dagligt.

Tabel 27: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aflåser hjemmets udgangsdøre (så barnet/den unge ikke kan forlade hjemmet)?

	Procent
Dagligt	2 %
Ugentligt	0 %
Månedligt	0 %
Halvårligt	0 %
Årligt	0 %
Sjældnere	0 %
Aldrig	98 %
Ved ikke	0 %

n = 129

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Som årsag hertil skriver den ene plejefamilie, at aflåsningen skyldes, at deres anbragte barn er autist med flugtinstant.

Af både interviews og spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at begrænsninger i de anbragte børn og unges brug af mobiltelefoni er mere udbredt. En familieplejekonsulent fortalte, at de hører meget om udfordringer med at håndtere mobiltelefoner og internet; at det tages op i netværksgrupperne og i supervisionen. En anden familieplejekonsulent fortalte i interviewet, at mange plejefamilier *"laver nogle regler for, hvornår man må bruge computeren, og nogle gange også regler for, at plejefamilien må se, hvad der bliver lavet på computeren, eller hvad der ligger på den"*. Familieplejekonsulenterne fortalte, at mange familier tager mobiltelefonerne til opbevaring om natten, og at nogle børn måske oplever det som et indgreb, men at det er svært at finde grænsen. En af konsulenterne gav udtryk for, at plejebørn har et særligt forhold til sociale medier; at de *"er glade for opmærksomheden på de sociale medier, fordi de ikke får opmærksomhed andre steder fra"*.

Som det fremgår af nedenstående tabel, angiver 15 pct. af plejefamilierne i spørgeskemaundersøgelsen, at de dagligt begrænser brug af mobiltelefon, mens 3 pct. gør det ugentligt og 6 pct. gør det månedligt.

Tabel 28: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I begrænser barnets/den unges brug af mobiltelefon?

	Procent
Dagligt	15 %
Ugentligt	3 %
Månedligt	6 %
Halvårligt	2 %
Årligt	2 %
Sjældnere	11 %
Aldrig	56 %
Ved ikke	5 %

n = 127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

At et barn eller en ung brugte telefonen uden for aftalt eller hensigtsmæssig tid, er den mest udbredte grund til begrænsninger i brug af mobiltelefon. Som det fremgår af tabellen nedenfor, angiver næsten 7 ud af 10 plejefamilier dette som årsag. Derudover angiver 29 pct. *"uhensigtsmæssig kontakt med andre"*, 22 pct., at *"barnet/den unge brugte telefonen til at besøge hjemmesider/sociale netværk, som var uhensigtsmæssige for barnets trivsel"* og 20 pct. mobning eller chikane af andre som årsag. Respondenter, som har svaret, at de aldrig begrænser brug af mobiltelefon eller ikke ved det, har ikke besvaret spørgsmål om årsager til begrænsninger.

Tabel 29: I hvilke situationer begrænser I barnets/den unges brug af mobiltelefon?

	Procent
Barnet/den unge havde uhensigtsmæssig kontakt med andre	29 %
Barnet/den unge brugte sin telefon til at mobbe/chikanere andre	20 %
Barnet/den unge brugte telefonen til at besøge hjemmesider/sociale netværk, som var uhensigtsmæssige for barnets trivsel	22 %
Barnet brugte mobiltelefonen uden for aftalt eller hensigtsmæssig tid (f.eks. under måltider eller om natten)	69 %
Andet, beskriv:	16 %
Ved ikke	0 %

n = 49

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Under andet har plejefamilierne bl.a. skrevet: *“De lader op i køkkenet om natten, da det ellers umuliggør nattesøvn – en frivillig aftale”, “kan ikke selv styre telefonen”, “forbrug”, “ringer til f.eks. 112 eller 114”, “havde været voldelig over for andre og ville ikke fortælle sandheden” og “vores barn er afhængig af sin mobiltelefon og har inden anbringelse brugt denne hele dagen og natten”.*

Som det fremgår af tabellen nedenfor, begrænser 1 ud af 5 plejefamilier brug af internet eller computer dagligt. 9 pct. gør det ugentligt, 8 pct. gør det månedligt og 4 pct. gør det halvårligt. 41 pct. angiver, at de aldrig begrænser brug af internet eller computer.

Tabel 30: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I begrænser barnets/den unges brug af internet eller computer?

	Procent
Dagligt	20 %
Ugentligt	9 %
Månedligt	8 %
Halvårligt	4 %
Årligt	2 %
Sjældnere	11 %
Aldrig	41 %
Ved ikke	5 %

n = 128

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Den mest udbredte årsag til begrænsninger i brug af internet eller computer er, som det fremgår af tabellen nedenfor, at barnet eller den unge havde brugt for meget tid på internettet eller havde brugt internettet uden for aftalt tid; 75 pct. angiver dette som årsag. Derudover har 22 pct. af de plejefamilier, som har oplevet at begrænse brug af internet eller computer, angivet uhensigtsmæssig kontakt med andre over internettet som årsag.

Tabel 31: I hvilke situationer begrænser I barnets/den unges brug af internet eller computer?

	Procent
Barnet/den unge havde haft uhensigtsmæssig kontakt med andre over internettet	22 %
Barnet/den unge havde brugt internettet til at mobbe/chikanere andre	14 %
Barnet/den unge havde besøgt hjemmesider/sociale netværk m.v., som er uhensigtsmæssige for barnets trivsel (eksempelvis pro-ana-sider, selvmordssider m.v.)	22 %
Barnet/den unge havde brugt for meget tid på internettet eller brugt internettet uden for aftalt tid	75 %
Andet, beskriv:	25 %
Ved ikke	0 %

n = 63

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Blandt de 16 familier, som har angivet "andet" som årsag, nævnes bl.a. følgende: "Vi laver aftaler om, hvor lang tid internettet skal bruges i dag, og begrænser derved barnets tid foran computeren", "så barnet kan få ro i hovedet inden sengetid", "vi har dagligt æggeur på brug af computer og iPad", "vi kører efter belønningssystemer. For meget brug foran en skærm giver meget vrede, og han har svært ved at adskille det fra virkeligheden" og "der findes andre ting end internettet og computer – det er svært at lære at være social, hvis man ikke har muligheden for det".

Når det gælder åbning af post nævner flere af de interviewede familieplejekonsulenter, at det kan være svært at vurdere, hvor langt op i barn-/ungdommen, at plejefamilierne kan åbne deres plejebørns post eller sidde med på sidelinjen. En konsulent fortalte, at poståbning kan dukke op som noget, plejefamilierne ikke ved, at de ikke må, ved tilsynets besøg. En anden konsulent nævnte, at det i nogle anbringelser er en aftale, at plejefamilien åbner posten, f.eks. i et tilfælde hvor de biologiske forældre sender post med informationer og anklager, som plejebarnet ikke skal læse.

Som det fremgår af tabellen nedenfor, angiver 16 pct. af plejefamilierne, at de enten dagligt, ugentligt eller månedligt åbner et barns eller en af de unges post. 67 pct. angiver, at der aldrig opstår en situation, hvor de åbner et barns eller en af de unges post.

Tabel 32: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I åbner barnets/den unges post?

	Procent
Dagligt	3 %
Ugentligt	2 %
Månedligt	10 %
Halvårligt	5 %
Årligt	1 %
Sjældnere	6 %
Aldrig	67 %
Ved ikke	5 %

n = 128

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Spørgeskemaundersøgelsen understøtter billedet af, at den primære årsag til, at nogle familier åbner barnets eller den unges post, er, at barnet eller den unge ikke kan læse eller forholde sig til post. Som det fremgår af tabellen nedenfor, gælder dette for 92 pct. af de plejefamilier, som har åbnet post.

Tabel 33: I hvilke situationer åbner I barnets/den unges post?

	Procent
Barnet/den unge kan ikke læse/forholde sig til post	92 %
Mistanke om, at barnet/den unge havde uhensigtsmæssig kontakt med andre	3 %
Mistanke om, at barnet/den unge havde begået kriminalitet (f.eks. post fra politi)	0 %
Mistanke om, at barnet modtog genstande, som kan være til skade for barnet selv eller andre (f.eks. stoffer)	0 %
Andet, beskriv:	17 %
Ved ikke	3 %

n = 36

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Spørgeskemaundersøgelsen viser ligeledes, at størstedelen (76 pct.) af plejefamilierne aldrig tilbageholder eller konfiskerer barnets eller den unges ejendel. På den anden side viser tabellen nedenfor, at 6 pct. gør det dagligt, ugentligt eller månedligt.

Tabel 34: Hvor ofte opstår der en situation, hvor I tilbageholder/konfiskerer barnets/den unges ejendele (det kan eksempelvis være et stykke tøj, en DVD, et computerspil e.l.)?

	Procent
Dagligt	1 %
Ugentligt	2 %
Månedligt	2 %
Halvårligt	5 %
Årligt	2 %
Sjældnere	11 %
Aldrig	76 %
Ved ikke	1 %

n = 127

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

52 pct. angiver som årsag, "at ejendelen er uhensigtsmæssig for barnet at have eller bruge". Ligeledes angiver 52 pct., at de i situationer, hvor ejendelen har forhindret barnet i øvrige aktiviteter, har tilbageholdt en ejendel. Knap 4 ud af 10 tilbageholder ejendele ved brud på husregler. Dette fremgår af tabellen nedenfor. Spørgsmålet er ikke stillet til respondenter, som aldrig tilbageholder ejendele eller har angivet "ved ikke" til spørgsmålet i ovenstående tabel.

Tabel 35: I hvilke situationer tilbageholder I barnets/den unges ejendele?

	Procent
Mistanke om kriminalitet	3 %
Mistanke om selvskadende adfærd	10 %
Ved brud på husregler	38 %
Hvis det vurderes, at ejendelen er uhensigtsmæssig for barnet at have eller bruge, eksempelvis et voldeligt computerspil	52 %
Hvis ejendelen forhindrer barnet i øvrige aktiviteter (f.eks. computer, når der skal laves lektier)	52 %
Andre, beskriv:	10 %

n = 29

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Under "andre" situationer angiver plejefamilierne følgende årsager: "Når barnet bider andre", "hvis hun i perioder ødelægger ALTING" og "PC og mobil inddrages dagligt og om natten, da hun ikke vil kunne fungere/lave andet, hvis hun måtte bruge dem".

7.3 Håndtering af relationer

I det følgende gennemgås de informationer fra interviews samt resultaterne fra de spørgsmål i Rambølls spørgeskemaundersøgelse blandt plejefamilier, som omhandler plejefamiliernes håndtering af relationer, herunder især brug og håndtering af husregler.

7.3.1 Hvor udbredt er det?

Ifølge en af de interviewede familieplejekonsulenter "[går] 80 pct. af familiernes hverdag med at hjælpe barnet med at håndtere sine relationer". Ifølge hende kan særligt kontakten til de biologiske forældre volde problemer, da man "ikke kan tvinge et plejebarn til at se sin familie, og man heller ikke kan forbyde det". En anden familieplejekonsulent fortalte, at mange børn ikke kan holde til at være i kontakt med deres biologiske forældre, men at de ofte alligevel ikke kan lade være med at tale med dem, fordi de er følelsesmæssigt skadede. I sådanne tilfælde anvender de f.eks. Facebook til at komme og være i kontakt med forældrene.

At det kan være svært at håndtere relationerne til et plejebarns biologiske familie blev ligeledes fremhævet af en plejemor under et interview. Plejefamilien støtter det månedlige besøg hos den biologiske mor og de tre timers månedlige samvær med den biologiske far ved at hente og bringe ham til moren og deltage i samværet med faren. Derudover tager de barnet med på besøg hos barnets farmor, mormor og faster et par gange om måneden. Kontakten med familien foregår efter aftale med kommunen. Under det månedlige besøg hænder det, at barnet ser film og spiller spil, som barnet ikke må hjemme hos plejefamilien, da det er film og spil, som ikke passer til barnets alder. Plejemoren har løbende dialog med plejebarnet om, hvorfor barnet ikke må det samme hos dem som hos sin mor, men oftest sker der det, at barnet "driller" med det, barnet får lov til hos sin mor, fordi barnet ved, at plejemoren ikke bryder sig om det.

Ifølge familieplejekonsulenterne har langt størstedelen af plejefamilierne husregler i deres hjem. Det viser sig også i spørgeskemaundersøgelsen, hvor størstedelen har krydset af ved forskellige typer af husregler. Som det fremgår af tabellen nedenfor, har flere end 9 ud af 10 af plejefamilierne i stikprøven regler for personlig hygiejne, eksempelvis krav om regelmæssig bad og tandbørstning. Derudover har 70 pct. krav om deltagelse i huslige pligter, 65 pct. har regler om begrænsninger for brug af forskellige medier og 60 pct. har krav om deltagelse i sociale aktiviteter i familien.

Tabel 36: Hvilke husregler har I i jeres familie?

	Procent
Hjemmetider	54 %
Regler for/begrænsning af samvær med andre børn og unge	28 %
Krav om deltagelse i sociale aktiviteter i familien	60 %
Regler for personlig hygiejne, eksempelvis krav om regelmæssig bad og tandbørstning	94 %
Krav om deltagelse i huslige pligter	70 %
Begrænsning i brug af forskellige medier, f.eks. tv, internet, mobil m.v.	65 %
Andre	11 %
Ved ikke	2 %

n = 123

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Blandt de 10 pct., som har beskrevet andre husregler under valgmuligheden "andre", nævnes bl.a.: "Ordentlig opførsel over for hinanden, ordentlig tiltale m.m.", "[det er] ikke et krav, at de deltager i socialt samvær, men de vil meget gerne efter forklaring om, hvor hyggeligt det er. Ikke et krav, at de skal hjælpe til, men jeg siger f. eks: Jeg har brug for hjælp og derfor ingen problemer med at få hjælpen", "deltagelse i en eller anden form for fysisk aktivitet", "sengetid og nattesøvn", "krav lyder så negativt, vil hellere kalde det forventninger om at være en del af familien, hvor vi hjælper hinanden og har omsorg/omtanke for hinanden", "fast sengetid, fast sliksdag, man skal snakke pænt", "børnene er så små og hæmmet af deres dianoser, at vi ikke har disse typer regler", "mangler felt for belønningsterapi/adfærdsterapi", "de skal gå til et musik fag" og "morgen og aftensmåltid spises sammen".

Den mest udbredte måde at håndtere brud på de forskellige husregler er at tale med barnet eller den unge om det. Som det fremgår nedenfor, angiver 94 pct. dette som en måde, de håndterer brud på husregler på. Derudover anvender 23 pct. "begrænsning i adgang til tv, internet, mobil m.v.", mens 8 pct. anvender "begrænsning i deltagelse i sociale aktiviteter".

Tabel 37: Hvordan håndterer I brud på husregler?

	Procent
Stuearrest	2 %
Begrænsning i adgang til tv, internt, mobil m.v.	23 %
Begrænsning i deltagelse i sociale aktiviteter, f.eks. biografture med venner	8 %
Ekstra huslige pligter	1 %
Vi taler med barnet/den unge om det	94 %
Andet	8 %
Ved ikke	3 %

n = 120

Kilde: Spørgeskemaundersøgelse blandt stikprøve af plejefamilier, 2013

Under "andet" har respondenter bl.a. skrevet: *"Jeg spørger, hvad de selv synes, vi skal gøre, og de er så gode til at komme med forslag. Måske synes de selv, konsekvens virker, og de er med til at vælge..."*, *"hvis man ikke taler pænt, koster det penge fra pengeglasset, som vi hjælper dem med at tjene penge til"*, *"vi fjerner sammen med barnet en af vedkommendes mange dvd'er, som barnet nemt kan få tilbage med en god gerning"*, *"hvis man mobber eller taler grimt, koster det. Det er penge fra pengeassen, som vi altid hjælper med at få fyldt på ved hjælp af små tjanser"* og *"dialog"*.

Det billede, som spørgeskemaundersøgelsen tegner, går igen i de kvalitative interviews med plejefamilier. En plejemor fortalte eksempelvis, at de forsøger at håndhæve, at de sidder sammen og spiser, og at de spiser pænt. Derudover har de faste sengetider; hvis plejebarnet er for længe oppe, *"ender dagen skidt"*. Plejemoren fortalte, at de *"har måttet slække på husreglerne, fordi det endnu er for tidligt at begynde at håndhæve dem"*. De forsøger stille og roligt at lære plejebarnet, hvordan dagligdagen skal fungere, og til det bruger de eksempelvis det at fortælle, at det også har været sådan med deres egne børn, og at *"reglerne er der, fordi vi vil passe på dig"*. Dog oplever de, at de er nødt til at regulere nogle ting for at kunne begå sig andre steder, eksempelvis sprogbrug: *"[Barnet] kan f.eks. ikke stå i Føtex og kalde mig grimme ord og slå mig. Der er situationer, hvor det er svært."*

8. REGELGRUNDLAG OG PRAKSIS I NORGE OG SVERIGE

I det følgende gennemgås regelgrundlag og praksis for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten i Norge og Sverige på et overordnet niveau. Vi beskriver de grundlæggende karakteristika ved de to landes anbringelsessystemer, udpeger hvor og hvordan magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten er reguleret i de to landes lovgivning og opridser de seneste diskussioner på området i landenes offentlige debat.

Kortlægningen er baseret på en gennemgang af forskellige publikationer, relevante love, bekendtgørelser og forskrifter på området samt interviews med henholdsvis en juridisk og en faglig ekspert fra både Norge og Sverige.

De interviewede eksperter fra Norge er:

- Prof. Dr. Jur. Karl Harald Søvig fra Bergen Universitet
- En fagchef fra Statens Helsetilsyn.

De interviewede eksperter fra Sverige er:

- Professor Tommy Lundström fra Institut för socialt arbete ved Stockholms Universitet
- En jurist fra Socialstyrelsen.

Nedenstående gennemgang af de to landes praksis giver et overblik over de centrale områder, som kortlægningen over praksis i Danmark ligeledes fokuserer på (magtanvendelse, indgreb i privatlivets fred samt håndtering af relationer). Den relevante norske og svenske lovgivning er samlet i et bilag til rapporten.

8.1 Forskelle og ligheder i anbringelsesmønstre og -former

Et vigtigt forhold at holde sig for øje under gennemgangen af regelgrundlag og praksis i de to andre nordiske lande er, at normer og traditioner for anbringelser varierer på tværs af Danmark, Norge og Sverige. Eksempelvis er der forskel på landenes anbringelsesfrekvenser og udbredelsen af institutionsanbringelser i forhold til andre typer af anbringelser: I Norge og Sverige anbragte man i 2006 henholdsvis 8 og 6 børn pr. 1.000 0-17-årige i befolkningen, mens vi i Danmark anbragte 10 børn og unge pr. 1.000 0-17-årige¹ (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 48-49). I Danmark var 60 pct. af de danske anbragte unge i 2006 anbragt på en form for institution, mens det samme gjaldt for henholdsvis 31 og 26 pct. af alle anbragte unge i Norge og Sverige (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 58-59).

Forskellen i udbredelsen af institutionsanbringelser er især væsentlig, fordi landenes forskrifter og love vedrørende magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten retter sig mod børn og unge, som er anbragt på institutioner.

I alle tre lande er målgrupperne for lovgivningen på anbringelsesområdet forholdsvis åbne, hvorfor det ofte er skøn, som afgør grænserne for lovenes virkefelt. I både den danske, norske og svenske lovgivning er børn og unges ret til et godt liv formuleret som overordnede mål. Samtidig er der, efter landenes ratifikation af FN's konvention om barnets rettigheder, de senere år blevet sat øget fokus på inddragelse af barnet eller den unge i beslutninger, der måtte vedrøre dem (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 14).

8.2 Overblik over forskelle og ligheder i lovgivning

Nedenstående tabel giver et overblik over forskellene i de norske, svenske og danske bestemmelser for fysisk magtanvendelse, indgreb i privatlivets fred og håndtering af relationer. Tabellen opsummerer gennemgangen af den norske og den svenske lovgivning, som fremgår i afsnittene herefter, og inkluderer derudover Danmark for at vise, hvordan de tre landes bestemmelser på

¹ Med til det billede hører dog, at de danske anbringelsestal eksempelvis indbefatter børn og unge med handicap, mens det samme ikke er tilfældet for Sverige og Norge (SFI, 2009: 48-49).

nogle punkter varierer. Fokus er på bestemmelserne døgninstitutioner og opholdssteder og således ikke på de sikrede institutioner.

Tablet 38: Oversigt over forskelle og ligheder i den norske, svenske og danske lovgivning

	Norge	Sverige	Danmark
Fysisk fastholdelse	Mindre indgribende fysisk magt kan anvendes, når det er åbenbart nødvendigt (§ 13).	Bevægelsesfriheden kan begrænses af hensyn til plejen for unge på hjem med særlig supervision (§ 15).	Hvis barnet eller den unge udviser adfærd, som gør fortsat ophold i fællesskabet uforsvarligt eller kan skade sig selv eller andre (§ 2).
Tilbageholdelse	Ved rømning skal beboeren forsøges bragt tilbage frivilligt. Hvis placeringsgrundlaget tilsiger det, kan beboeren bringes tilbage mod sin vilje men så skånsomt som muligt (§ 20).	Bevægelsesfriheden kan begrænses af hensyn til plejen for unge på hjem med særlig supervision (§ 15).	Aflåsning om natten samt undtagelsesvist i kortere perioder om dagen kan ske på ikke sikrede afdelinger på døgninstitutioner (§ 4).
Urinprøver	En institution kan ikke afkræve urinprøve, men en beboer kan vælge at samtykke til at afgive urinprøve (§ 19). 'Fylkesnemndas' kan dog kræve, at unge som er anbragt pga. alvorlige adfærdsvanskeligheder skal aflægge urinprøver.	Beboere er forpligtet til at afgive prøver ved mistanke om påvirkning af alkohol, narkotika eller andre rusmidler (§ 17 a).	Nævnes ikke i bekendtgørelsen
Videoovervågning	Nævnes ikke i forskriften.	Nævnes ikke i loven.	Nævnes ikke i bekendtgørelsen.
Mobiltelefoni og internet	Beboere skal frit kunne benytte elektroniske kommunikationsmidler, dog kan det begrænses i enkelttilfælde i kraft af ansvar for forsvarlig omsorg og drift (§ 11).	Beboere har ret til at ringe og modtage telefonopkald men kan nægtes dette, hvis det kan true plejen eller ordenen i hjemmet (§15).	Kontrol med telefonsamtaler kan ske af hensyn til beboerens sundhed og udvikling (§ 18).
Undersøgelse af personligt opholdsrum	Kan finde sted ved begrundet mistanke om besiddelse af tyvegods, farlige genstande, rusmidler o.a. Beboeren skal være til stede (§ 16).	Nævnes ikke i loven, men narkotika, alkohol, rusmidler o.a. skal bortskaffes, hvis beboeren er i besiddelse heraf (§ 16).	Der kan foretages undersøgelse, hvis der er grund til at antage besiddelse af effekter imod ordensbestemmelser eller sikkerhedshensyn. Mindst to ansatte skal deltage, med mindre der gælder særlige omstændigheder (§ 12, § 16).
Kropsvisitationer	Kan finde sted ved begrundet mistanke. Må kun omfatte kroppens overflader, mundhulen og gennemsøgning af tøj. To ansatte skal være til stede (§ 15).	Beboere kan kropsvisiteres ved ankomst til hjemmet samt ved mistanke under ophold. Hvis muligt skal der være et vidne til stede (§ 17).	Der kan foretages undersøgelse, hvis der er grund til at antage besiddelse af effekter imod ordensbestemmelser eller sikkerhedshensyn. Udelukkende klap uden på tøj og undersøgelse af lommer og sko. Mindst to ansatte skal deltage, med mindre der gælder særlige omstændigheder (§ 12, § 14, § 16).
Åbning af post	Ikke tilladt at føre kontrol med korrespondance – heller ikke elektronisk. Kan dog kontrolleres ved begrundet mistanke om indhold af rusmidler eller farlige genstande (§ 18).	Overvågning af post kan vedtages af hensyn til hjemmets orden eller den unges særskilte forhold (§ 19).	Kontrol med brevveksling kan ske af hensyn til beboerens sundhed og udvikling. Åbning af breve kan kun ske med samtykke fra og overværelse af beboeren (§ 18).
Husregler	Husordensregler, rutiner o.lign. må ikke indskrænke beboernes rettigheder (§ 3).	Nævnes ikke i loven.	Nævnes ikke i bekendtgørelsen.
Adgang til besøg	Beboere må ikke nægtes besøg. Dog må samvær og besøg begrænses af hensyn til forsvarlig omsorg og drift (§ 10).	Beboere har ret til at modtage besøg. Det sociale nævn kan beslutte begrænsninger i omgangen med værger (§ 14).	Nævnes ikke i bekendtgørelsen.

Kilde: Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (rettighetsforskriften), Lag (1990:52) med særskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) og Bekendtgørelse om magtanvendelse over for børn og unge, der er anbragt uden for hjemmet

8.3 Norge

I Norge indgår lovbestemmelserne for anbragte børn og unge i Barnevernloven og ikke i et større lovgivningssæt for socialområdet som den danske servicelov eller den svenske Socialtjänstlag (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 155).

Ifølge fagchefen fra Statens Helsetilsyn, som er ansvarlig for tilsynet med anbringelsesstederne, er den norske lovgivning ikke knyttet til institutionstyper men derimod til børnene. Det betyder

eksempelvis, at det ene barn på en institution ikke må have en mobiltelefon, mens et andet barn godt må. Forskellige former for indgreb i retten til selvbestemmelse kan på den måde være et vilkår i anbringelsen.

Mens sikrede og aflåste institutioner benyttes i udstrakt grad i Danmark og Sverige, findes der i Norge ikke længere sikrede eller lukkede institutioner. Dog kan 'fylkesnemnda' (amtet) i anbringelsessager, som involverer unge med alvorlige adfærdsvanskeligheder, hindre de unges bevægelsesfrihed og til en vis grad begrænse deres mulighed for at forlade den institution, de er anbragt på (Bengtsson & Jakobsen, 2009, 176). Det sker efter Barnevernlovens § 4-24 og § 4-26, som er beskrevet nedenfor.

Regler for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

De norske regler om magtanvendelse og indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge findes primært i følgende lov og forskrift:

- Lov nr. 100 af 7. juli 1992: Lov om barneverntjenester (barnevernloven)
- FOR nr. 1103 af 15. november 2011: Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon (rettighetsforskriften)

Rettighetsforskriften er den centrale forskrift på området og gælder for børn og unge, som er anbragt på institutioner omfattet af barnevernlovens kapitel 5 samt omsorgscentre for mindreårige asylansøgere omfattet af barnevernlovens kapitel 5A. Kapitel 5-institutioner er offentlige og private institutioner med ansvar for omsorg og behandling af børn. 'Fylkesmannen' har ansvaret for at føre tilsyn med disse institutioner.

Rettighetsforskriften indeholder et særskilt kapitel (kapitel 4), som gælder ved anbringelser efter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26. § 4-24 og § 4-26 barnevernloven kaldes 'adfærdsparagrafferne', idet de gør det muligt for myndighederne at anbringe og tilbageholde adfærdsvanskelige børn og unge på 12 år og derover uden deres eget samtykke². "Alvorlige adfærdsvanskeligheder" er i loven defineret som alvorlig eller gentagen kriminalitet, vedvarende brug af rusmidler eller anden måde. Børn og unge anbragt efter § 4-24 tildeles altid egen advokat (SFI, 2009: 167-69, 239)³. Anbringelser af unge med alvorlige adfærdsvanskeligheder *med* samtykke sker efter Barnevernlovens § 4-26, ifølge hvilken et barn med alvorlige adfærdsvanskeligheder kan anbringes i en institution på baggrund af samtykke fra barnet og de forældreansvarshavende (for børn under 15 år). Under en sådan anbringelse kan institutionen sætte som vilkår, at barnet/den unge kan tilbageholdes i op til tre uger efter indflytning.

Ydermere kan den såkaldte Forskrift for kvalitet i pleie- og omsorgstjenestene (Helse- og Omsorgstjenesteloven) også komme i spil, når det gælder børn med psykiske udviklingsproblemer, eksempelvis børn med Downs Syndrom. Der findes ingen norsk lovgivning, som regulerer magtanvendelse i plejefamilierne ("fosterhjem"). Ifølge fagchefen fra Statens Helsetilsyn må plejefamilier ikke bruge tvang. Det må ingen i udgangspunktet, men plejefamilierne er ikke givet "positiv ret" til at anvende tvang i bestemte tilfælde, som institutionerne er. Fagchefen oplever ikke, at det er et problem, at der ikke eksisterer en forskrift for plejefamilierne, og det har aldrig været til offentlig debat, hvorvidt der er behov for et regelsæt, som regulerer magtanvendelse i plejefamilier.

I det følgende gennemgås bestemmelserne for magtanvendelse (fysisk fastholdelse, tilbageholdelse), indgreb i privatlivets fred (urinprøver, videoovervågning, mobiltelefoni og internet, undersøgelse af personligt opholdsrum, kropsvisitationer, åbning af post) og håndtering af relationer (husregler, adgang til besøg), som de fremgår af barnevernloven og rettighetsforskriften. Hvor intet andet er angivet, er paragrafferne citeret eller gengivet i Rambølls egen oversættelse.

² Den præcise ordlyd af de to paragraffer fremgår af bilaget med den norske og svenske lovgivning.

Fysisk magtanvendelse

Ifølge den norske barnevernlov § 5-9 er det ikke tilladt at revse et barn fysisk, at anvende indespærring i enerum eller lignende tvangstiltag eller at føre kontrol med et barns korrespondance, med mindre det er tilladt ved forskrift. Under kapital 3 i rettighetsforskriften fastslås det som det første (i § 12), at brug af tvang og andre indgreb i "den personlige integritet" ikke må benyttes i større grad end nødvendigt, og at andre fremgangsmåder skal være afprøvet først. Det forhold, at fysisk magtanvendelse i udgangspunktet er forbudt, men at forskriften giver institutioner en positiv ret til at bruge indgribende tvang i bestemte tilfælde blev understreget af fagchefen fra Statens Helsetilsyn i interviewet.

Tvangsmedicinering, fysisk afstraffelse, isolation, mekaniske tvangsmidler og anden brug af fysisk tvang eller magt er ikke tilladt hverken i straffebehandlings- eller opdragelsesøjemed, men der kan dog anvendes mindre indgribende fysisk tvang eller magt som f.eks. kortvarig fastholdelse eller bortvisning, "når dette er åbenbart nødvendigt som led i institutionens ansvar for at give forsvarlig omsorg eller af hensyn til tryk og trivsel for alle på institutionen" (rettighetsforskriften § 13).

I akutte faresituationer kan der efter almindelige nødrets- og nødværgebetrægtninger anvendes "nødvendig tvang". Akutte faresituationer defineres som situationer, hvor der er fare for skade på person eller væsentlig skade på ejendom. Det er dog en forudsætning, "at lempeligere midler vurderes som nytteløse eller utilstrækkelige. Tvangsbrugen må i sådanne tilfælde ikke overstige det, som er nødvendigt for at afværge skaden. Tiltaget skal ophøre straks skaden eller faren er afværget" (rettighetsforskriften § 14). Isolation er tilladt, men skal ske under bestemte forhold som bestemt ved § 14 (f.eks. skal rummet være minimum 8 kvm).

I tilfælde af rømning (at en beboer forlader institutionen uden tilladelse eller undlader at komme tilbage efter fravær) skal de norske institutioner varsle børneværnstjenesten og politiet, med mindre sidstnævnte ikke er nødvendigt. Institutionen skal i samarbejde med værge(r) og børneværnstjenesten prøve at bringe beboeren frivilligt tilbage til institutionen. Hvis placeringsgrundlaget tillader det, "kan beboeren om nødvendigt bringes tilbage til institutionen mod sin vilje". Dette skal ske "så skånsomt som muligt og på en måde, som varetager beboerens integritet" (rettighetsforskriften § 20).

Rettighetsforskriftens § 19 fastlår, at en institution ikke kan kræve, at en beboer aflægger urinprøve. En beboer kan vælge at samtykke til at aflægge en urinprøve, og hvis vedkommende er under 15 år, skal de forældreansvarshavende samtykke. Samtykket kan når som helst trækkes tilbage. Det specificeres ydermere i paragraffen, at institutionen skal have regler for aflæggelse af prøver, og at beboeren skal gøres bekendt med disse, før vedkommende giver sit samtykke.

For anbragte efter barnevernlovens § 4-24 eller § 4-26 gælder det, at de kan nægtes at forlade institutionsområdet og at bevæge sig frit inden for institutionens område i den udstrækning, det er nødvendigt "ud fra formålet med placeringen". Vedtaget kan besluttes for op til 14 dage ad gangen men må ikke opretholdes længere end nødvendigt (rettighetsforskriften § 22). Derudover kan det kræves, at anbragte efter § 4-24 aflægger urinprøver som følge af 'fylkesnemndas' vedtag. Beboeren kan vælge at samtykke til at aflægge urinprøver. Institutionen skal have regler for, hvornår prøverne kan kræves aflagt og for procedurer omkring aflæggelsen. Disse skal gøres kendte for beboere ved indflytning på institutionen. Derudover skal prøverne håndteres i overensstemmelse med Helsedirektoratets retningslinjer for sådanne prøver (rettighetsforskriften § 25).

Privatlivets fred

Til indgreb i privatlivets fred hører anvendelse af videoovervågning, begrænsninger i brug af mobiltelefoni og internet, undersøgelse af personligt opholdsrum, kropsvisitation, åbning af post og sporingstest.

I den norske rettighetsforskrifts § 11 fastslås det, at beboere på institutioner frit skal kunne benytte elektroniske kommunikationsmidler, men at institutionen kan begrænse og i enkelttilfælde nægte brug af sådanne kommunikationsmidler "i kraft af sit ansvar for at give forsvarlig omsorg

for den enkelte og sit ansvar for driften, herunder hensynet til tryghed og trivsel for alle på institutionen”.

Dog kan anbragte efter barnevernlovens § 4-24 og § 4-26 nægtes adgang til elektroniske kommunikationsmidler, hvis dette er nødvendigt af hensyn til behandling eller formålet med anbringelsen. Institutionen kan inddrage det elektroniske kommunikationsmiddel. Vedtaget kan besluttes for op til 14 dage af gangen men må ikke opretholdes længere end nødvendigt. Det skal løbende revurderes. Det fastslås, at brug af elektroniske kommunikationsmidler ikke kan nægtes, såfremt det vil være urimeligt over for beboeren i det enkelte tilfælde (rettighetsforskriften § 24).

Ransagning af en beboers rum eller ejendele kan finde sted, såfremt der foreligger ”begrundet mistanke om, at beboeren besidder tyvegods, farlige genstande, rusmidler eller andre skadelige medikamenter samt udstyr til brug af rusmidler og andre skadelige medikamenter”. Med mindre det er uforholdsmæssigt vanskeligt, fordi beboeren har forladt institutionen uden samtykke, ikke ønsker at være til stede eller lignende, skal beboeren være til stede under ransagningen, og ransagningen skal ske så skånsomt som muligt (rettighetsforskriften § 16). Jf. § 17 skal farlige genstande, rusmidler og andre skadelige medikamenter, som bliver fundet ved indflytning eller under ophold i institutionen, beslaglægges og overleveres til politiet.

Samme formulering som den om værelsesransagning er anvendt i bestemmelsen om, hvornår en kropsvisitation må foretages. En kropsvisitation må kun omfatte kroppens overflader, mundhulen og gennemsøgning af klæder, og skal – hvis beboeren eller den ansatte, som skal foretage visitationen, ønsker det – gennemføres med to ansatte til stede. Kropsvisitationen skal foretages af en person af samme køn som beboeren og være så skånsom som muligt (rettighetsforskriften § 15).

Ifølge forskriftens § 18 er det ikke tilladt at føre kontrol med beboernes korrespondance; ”beboerne skal frit kunne sende og modtage post”. Dette gælder også elektronisk post. Dog kan indkommen post kontrolleres, hvis der er ”begrundet mistanke om, at forsendelsen indeholder rusmidler eller farlige genstande”. Ved kontrol af post skal modtageren eller afsenderen være til stede, og hvis der klages over vedtag om kontrol, kan kontrollen ikke foretages, før klagebehandlingen er afsluttet.

Håndtering af relationer

Ifølge den norske rettighetsforskrift må husordensregler, rutiner eller lignende ikke indskrænke beboernes rettigheder, som de fremgår af forskriften, og de må ikke ”anvendes på en måde, som vil være urimelig over for beboeren i det enkelte tilfælde” (§ 3).

Institutionsbeboere må ikke nægtes besøg af/anden kontakt med advokat, barneværnstjenesten, tilsynsmyndighed, plejepersonale, som er beboerens behandler, præst, anden sjælesørger eller lignende (rettighetsforskriften § 3). Ifølge § 10 skal de frit kunne modtage besøg og ”have det samvær med andre, som hun/han ønsker (...), med mindre noget andet følger af ’fylkesnemndas’ eller børneværnstjenestens vedtag”. Institutioner må fastsætte regler, som begrænser samvær og besøg i kraft af deres ansvar for at give forsvarlig omsorg samt baseret på deres ansvar for driften, ”herunder hensynet til tryghed og trivsel for alle på institutionen”. Det specificeres, at sådanne regler skal tilrettelægges sådan, at der kan ”gennemføres gode samvær og besøg for den enkelte beboer”.

Ifølge fagchefen fra Statens Helsetilsyn giver håndteringen af relationer anledning til frustration, særligt i plejefamilier. Institutionerne har, ifølge fagchefen, nedskrevne regler for hvert enkelt barn, hvor reglerne for barnets kontakt med forældre m.v. reguleres. For nogle børn vil de være givet af en dommer, mens de for andre børn er udstykket af institutionen. Institutionerne skal have skrevet det ned, men de specifikke detaljer afhænger af anbringelsesgrundlaget.

Anbragte efter barnevernlovens § 4-24 eller § 4-26 kan nægtes besøg, hvis det er nødvendigt af hensyn til behandling eller formålet med anbringelsen. Dette kan besluttes for op til 14 dage ad gangen men må ikke opretholdes længere end nødvendigt, og vedtaget skal løbende revurderes. Det fastslås ydermere, at besøg ikke kan nægtes, hvis det er urimeligt over for beboeren i det enkelte tilfælde (rettighetsforskriften § 23).

Debatter og udvikling

Rettighetsforskriften af 15. november 2011 er en revideret version af den tidligere forskrift af 12. december 2002. Forskriften blev revideret, fordi parter på området gav udtryk for udfordringer med at tolke det gældende lovværk, især i forhold til brug af tvang og begrænsninger (Karlsruud, 2011). Ifølge Prof. Karl Harald Søvig var der generelt stor diskussion i forbindelse med de "omfattende ændringer" af forskriften i 2011. Ifølge ham mente institutionerne, at de havde for lidt beføjelser over for de unge. Derudover var der flere tragiske historier, bl.a. om unge, der var rømmet, og senere døde.

Af høringsnotatet i forbindelse med revisionen fra 2010 fremgår det, at 'fylkesmændene' mener, at anbragte børn på institutioner i dag har både større og mere omfattende adfærds- og rusmiddelproblemer end tidligere, hvilket tilsiger større behov for omsorg og beskyttelse end tidligere. I notatet konstateres en stigning i antallet af indberetninger fra 2008 til 2009, og at indberetningerne omhandler ransagning, brug af tvang i akutte faresituationer, urinprøvetagning, beslaglæggelse af farlige genstande eller rusmidler og begrænsninger i bevægelsesfrihed. Især rusmiddelrelateret kontrol udgør en stor del af de registrerede magtanvendelser (Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, 2010: 4-5).

Muligheden for at bruge tvang blev med revisionen således udvidet, fordi det "i nogle situationer er nødvendigt at bruge tvang for at sikre, at barnet får god nok omsorg", og fordi samfundsudviklingen har medført nye udfordringer i forhold til begrænsninger på ungdommens kontakt med netværk, som kan have negativ indflydelse. Revisionen indebar udvidelser i adgangen til 1) rusmiddeltestning, 2) kropsvisitation og ransagning, 3) begrænsninger i retten til telefonkontakt og lignende til at gælde alle elektroniske kommunikationsmidler, 4) at nægte beboerne at tage deres mobiltelefon med sig og 5) bevægelsesbegrænsninger for adfærdsplacerede (Karlsruud, 2011).

I interviewet med fagchefen fra Statens Helsetilsyn fremgik det, at det er det norske tilsyns opfattelse, at den nye forskrift og moderniseringen i øvrigt har forenklet regelsættet og gjort det nemmere for praktikere at anvende og forholde sig til reglerne om magtanvendelse over for anbragte børn og unge.

Udover en specificering af adgangen til tvang og indgreb i privatlivets fred blev der med den nye forskrift indført et eksplicit krav om, at brug af tvang og andre indgreb i den personlige integritet ikke skal benyttes i større grad end nødvendigt – at andre fremgangsmåder skal være forsøgt først, og at barnets bedste skal være et grundlæggende hensyn (Karlsruud, 2011).

8.4 Sverige

Sverige har, ligesom Danmark, en rammelov for hele det sociale område: Socialtjänstlagen (SoL) fra 1982. I modsætning til den danske lovgivning er de svenske regler for anbringelser imidlertid delt op, så henholdsvis frivillige og tvungne anbringelser reguleres af to separate love: Anbringelser *med* samtykke fra forældrene er reguleret af SoL, mens anbringelser *uden* samtykke fra forældrene er reguleret af Lag med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 188).

Ifølge SFI's analyse af institutionsanbringelser fra 2009 er den opdelte lovgivning i tråd med Sveriges syn på forholdet mellem barnets og forældrenes interesse: De betragtes som samstemmende, så længe der er tale om en frivillig anbringelse (reguleret efter SoL), men som stridende ved anbringelser uden samtykke (reguleret efter LVU). Tvangsanbringelser udgør en større andel af anbringelser i Sverige, end de gør i Danmark. I Danmark var 6 pct. af de 13-17-årige anbragte i 2006 tvangsanbragte, mens det samme gjaldt for 32 pct. af de 13-17-årige anbragte i Sverige i 2006 (Bengtsson & Jakobsen, 2009: 79-80, 191).

I Sverige sondres der mellem to typer af institutioner. For det første Hjem til pleje og beboelse (HVB), som tager imod personer til pleje eller behandling og drives professionelt. Disse institutioner kan etableres af offentlige eller private plejgivere. For det andet særskilte ungdomshjem til de unge, som har "brug for at stå under særlig tæt overvågning". De særskilte ungdomshjem ud-

fører også ungdomsfængselsstraf, som består af lukkede afdelinger og forskellige typer af afdelinger med varierende lukkethed og sikkerhed.

Regler for magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten

De svenske bestemmelser om magtanvendelse og indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge under forskellige placeringsformer primært i følgende love:

- Socialtjänslag (2001:453) (SoL)
- Lag (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU)
- Lag om verkställighet av sluten ungdomsvård (LSU)

LVU regulerer magtanvendelse og andre indgreb over for anbragte børn og unge på institutioner. Førnævnte særskilte ungdomshjem for unge, som har "brug for at stå under særlig tæt overvågning", kaldes også § 12-hjem efter § 12 i LVU. Ungdomsfængselsstraffe, herunder magtanvendelse og andre indgreb under en ungdomsfængselsstraf, er reguleret af LSU. Alle særskilte ungdomshjem, herunder de institutioner, som udfører ungdomsfængselsstraf, drives af Statens Institutionsstyrelse (SiS) (Barneombudsmannen, 2010a). Siden 2010 har den svenske Socialstyrelse haft ansvaret for at føre tilsyn med både private og kommunale behandlingshjem.

I nærværende rapport fokuseres på bestemmelserne i LVU og dermed på bestemmelserne for anbragte på særskilte ungdomshjem og ikke på de lukkede institutioner.

Ligesom i Norge og Danmark er der i Sverige ingen særskilt lovgivning for plejefamilier, som dermed ikke har de samme beføjelser, som opholdssteder og institutioner har på nogle områder. Ifølge juristen fra den svenske Socialstyrelse betyder det, at plejefamilier må "endnu mindre" end biologiske forældre. I 2012 blev reglerne for tilsyn med plejefamilier ændret til i højere grad at specificere eksempelvis, hvad der skal tales om på et tilsynsbesøg. Med Prof. Tommy Lundströms ord er forventningen til plejefamilier ('familjehem') og almindelige institutioner (HVB), at de "behandler børnene, som almindelige forældre behandler deres børn".

I det følgende gennemgås bestemmelserne for magtanvendelse (fysisk fastholdelse, tilbageholdelse), indgreb i privatlivets fred (urinprøver, videoovervågning, mobiltelefoni og internet, undersøgelse af personligt opholdsrum, kropsvisitationer, åbning af post) og håndtering af relationer (husregler, adgang til besøg), som de fremgår af barnevernloven og rettighetsforskriften. Hvor intet andet er angivet, er paragrafferne citeret eller gengivet i Rambølls egen oversættelse.

Fysisk magtanvendelse

I Sverige kan en ung, som bor i et hjem med særlig supervision, forhindres i at forlade hjemmet og generelt underkastes "den begrænsning af bevægelsesfriheden, som er nødvendig for at plejen kan gennemføres". Ydermere kan den unges bevægelsesfrihed indskrænkes, "når det er nødvendigt af hensyn til andre beboeres eller personalets sikkerhed" (LVU § 15).

Hvis det er nødvendigt af hensyn til den anbragtes, de andre beboeres eller personalets sikkerhed for at "forhindre, at den anbragte afviger" eller "for i øvrigt at gennemføre plejen", kan den anbragte placeres i et låsbart rum eller under anden særlig omhyggelig supervision og om nødvendigt placeres i isolation, dvs. forhindres i at møde andre beboere. Der stilles ikke specifikke krav til de praktiske forhold ved en isolation (rumstørrelse m.v.), men § 15 i LVU specificerer, at isolation højst kan finde sted to måneder i træk, med mindre særlige behandlingsgrunde giver anledning til det. Spørgsmål om pleje i isolation skal undersøges regelmæssigt og altid genprøves inden syv dage efter sidste prøvning.

En anbragt kan holdes afsondret, hvis han/hun optræder voldsomt eller er så rusmiddelpåvirket, at han/hun ikke kan holdes til orden. Afsondretheden må ikke være længere end absolut nødvendig og må ikke vare længere end 24 timer i træk. En læge skal afgøre spørgsmål om sådanne foranstaltninger, og hvis lægen anmoder om det, skal foranstaltningen straks ophøre (LVU § 15 c, LSU § 17).

Privatlivets fred

Bestemmelser om privatlivets fred tæller regler for anvendelse af urinprøver, videoovervågning, begrænsninger i brug af mobiltelefoni og internet, undersøgelse af personligt opholdsrum, kropsvisitation, åbning af post og sporingstest.

Ifølge LVU er beboere på de særskilte ungdomshjem – "med mindre medicinske eller andre hensyn retfærdiggør andet" – forpligtet til at afgive blod-, urin-, puste-, spyt- eller svedprøve for at kontrollere for påvirkning af narkotika, alkohol eller andre rusmidler, "hvis der er mistanke om, at beboeren er under indflydelse af et sådant middel" (LVU § 17 a). Det samme fremgår af LSU § 17 a.

Efter LVU § 15 a har beboere på de særskilte ungdomshjem "ret til at ringe og modtage telefonopkald, tage imod besøg samt opholde sig væk fra hjemmet i så vid udstrækning, som det er muligt" men kan nægtes dette, hvis det kan true plejen eller ordenen i hjemmet. En sådan beslutning foretages af Statens Institutionsstyrelse. Der skal udfattes en skriftligt beslutning, som skal underskrives af den anbragte, som viser, at han eller hun har modtaget beslutningen. Den unge skal også informeres om sin ret til efter LVU § 42 at klage over beslutningen til forvaltningsretten inden for tre uger efter beslutningen. Ifølge Institutionsstyrelsens retningslinjer kan en beslutning om at indskrænke den unges ret til at foretage og modtage telefonopkald ikke være af generel karakter (Barnombudsmannen, 2010b: 45).

Ifølge juristen fra den svenske Socialstyrelse er der en gråzone i forhold til eksempelvis begrænsninger af mobiltelefoni. En institution eller plejefamilie må godt lave en aftale med et barn om, at mobiltelefonen ikke er på værelset om natten, men så skal det være en frivillig aftale.

LVU understreger eksplicit, at unge institutionsanbragte ikke må være i besiddelse af "narkotika, alkohol, andre rusmidler, sådanne midler som fremgår af loven (1991:1969) om forbud mod visse dopingmidler eller sådanne varer, som er omfattet af loven (1999:42) om forbud mod visse helsefarlige varer eller sprøjter, kanyler eller andre genstande, der er særligt velegnede til misbrug af eller anden omgang med narkotika" eller andet "som kan være til skade for velfærd eller orden i hjemmet". Loven giver ret til at bortskaffe sådanne ejendele (LVU § 16).

Den svenske lov opstiller ikke lige så specifikke krav til kropsvisitationer som den norske. Efter § 17 i LVU må en ung kropsvisiteres eller udvendig kropsbesigtiges ved ankomsten til hjemmet for at kontrollere, at denne ikke bærer noget på sig, som han eller hun ikke må have der. Det samme gælder, hvis der under opholdet i hjemmet opstår mistanke om, at sådan ejendom kan findes hos ham eller hende. Alle de hensyn, som omstændighederne muliggør, skal iagttages. Hvis det er muligt, skal der være et vidne til stede. Ifølge en rapport fra den svenske Barnombudsmand fungerer det i praksis sådan, at den unge bliver bedt om at tage sine klæder af, hvorefter kontrollanten kontrollerer de dele af kroppen, som er synlige. Kontrollanten må ikke røre den unges krop og størst mulige hensyn skal tages. En pige bør ikke kropsvisiteres af en mand, og det samme gælder for drenge i forhold til kvindeligt personale (Barnombudsmannen, 2010b: 21).

I Sverige kan en institutionsanbragt ung underkastes overvågning af sine breve og andre forsendelser, "hvis det er nødvendigt at hensyn til hjemmets orden eller den unges særskilte forhold". Dog skal breve mellem den unge og en svensk myndighed eller advokat eller hans/hendes offentlige repræsentant videregives uden forudgående granskning (LVU § 19).

Håndtering af relationer

Ifølge LVU § 14 har 'socialnämnden' et ansvar for, at den unges behov for omgang med forældre og værger så vidt muligt tilgodeses. Hvis det er nødvendigt af hensyn til formålet med plejen, kan 'socialnämnden' beslutte, hvordan den unges omgang med værger og forældre, som har samkvemsret reguleret ved dom, beslutning ved en domstol eller gennem aftale, skal udøves. 'Socialnämnden' kan også beslutte, at den unges færden ikke skal videregives til forældre eller værger. En sådan afgørelse skal revurderes mindst hver tredje måned.

Husregler nævnes ikke i den svenske LVU som i den norske rettighetsforskrift.

Debatter og udvikling

Siden 2009 har der i Sverige været en debat om misforhold på ungdomsinstitutioner og om, at unge ikke får tilgodeset deres rettigheder. I slutningen af 2009 rejste generaldirektør for Statens Institutionsstyrelse (SiS) i Sverige selvkritik af brugen af isolation på de særlige ungdomshjem og krævede ændringer i blandt andet loven om pleje af unge (LVU § 15 c) og loven om lukkede anbringelser (LSU § 17). Det skete på baggrund af en granskning af samtlige beslutninger om isolation i 2008 og første halvår af 2009. Som det er nu, har § 12-institutionerne ret til at tilbageholde de unge mod deres vilje, at læse deres post, at udføre kropsvisitationer, at tage urinprøver og at isolere. Formanden foreslog, at den længst lovlige varighed af en isolation sættes ned fra 24 til 6 timer, om end det ifølge hende kan være nødvendigt at isolere unge, som er stærkt påvirkede af stoffer, i længere tid end 6 timer (Göransson, 2009).

Den svenske Børneombudsmand mener – med henvisning til FN's børnekonvention, FN's konvention om de medborgerlige og politiske rettigheder og FN's torturkonvention – at isolation af børn og unge helt skal forbydes i LVU og LSU. Det fremgår bl.a. af en rapport fra Børneombudsmanden fra 2013. I betænkningen SOU 2012:34 for unge lovovertrædere foreslås nye sanktioner, eksempelvis ungdomsovervågning som ikke indebærer en fuldkommen frihedsberøvelse af den unge (Barnombudsmannen, 2013: 101).

I 2012 blev der nedsat en komité, som skal foretage en revision af LVU, herunder lovens magt-anvendelsesbeføjelser. Baggrunden for revisionen er blandt andet, ifølge juristen fra den svenske Socialstyrelse, at styrelsen har gjort opmærksom på brister på området; de unge føler sig retsløse og ikke respekterede, der er store kvalitetsforskelle mellem institutioner, rutiner og regler er ikke i alle tilfælde forenelige med unges ret til integritet, og indskrænkninger i unges frihed på institutioner sker ikke altid på et juridisk sikkert grundlag. Hun fortalte, at der har været en række historier fremme i medierne med voksne, som fortæller om forsømmelser af dem under deres opvækst på institutioner og i plejefamilier. Disse historier har, udover nedsættelse af komitéen, medført, at der er blevet oprettet et nyt statsligt organ, som udbetaler erstatninger til folk, der har lidt under deres anbringelser. Dette blev ligeledes nævnt af Tommy Lundström, som fortalte, at opfordringen til at anmelde overgreb og lignende har ført til flere tusinde anmeldelser.

Børneombudsmanden har anført, at den nuværende lovgivning vedrørende anbragte børn og unge er undertrykkende og orienteret mod begrænsninger og tvangsmidler, som styrer deres hverdag. Fokus for komitéen er på den baggrund at styrke børn og unges retssikkerhed og ret til at blive hørt og inddraget i aspekter, som vedrører deres eget liv (Socialdepartementet, 2012: 6-8). Komitéens arbejde skal afleveres i 2014.

8.5 Kilder

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (august 2010): *Høringsnotat: Revidering av forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon.*

Barnombudsmannen (2009): *Avskaffa möjligheten att isolera barn.*

<http://barnombudsmannen.blogspot.dk/2009/12/avskaffa-mojligheten-att-isolera-barn.html>

Barnombudsmannen (2010a): *Fakta om placeringsformer.*

<http://www.barnombudsmannen.se/vart-arbete/arsrapporteringar/barn-i-den-sociala-barnavarden-2010/lagar-och-fakta/fakta-om-placeringsformer/>

Barnombudsmannen (2010b): *Röster från särskilda ungdomshem.*

http://www.barnombudsmannen.se/Global/Publikationer/arsrapport%202010%20IMsorry_webb%20hela.pdf

Barnombudsmannen (2013): *Från Insidan: Barn och ungdomar om tillvaron i arrest och häkte.*

http://www.barnombudsmannen.se/Global/BO2013_WEBNYAPRIL.pdf

Bengtsson, Tea T. & Turf B. Jakobsen (2009): *Institutionsanbringelse af unge i Norden. En komparativ undersøgelse af lovgrundlag, institutionsformer og udviklingstendenser.* Kbh: SFI.

<http://www.sfi.dk/rapportoplysninger-4681.aspx?Action=1&NewsId=2192&PID=9267>

Göransson, Ewa Persson (2009): "Allvarliga fel har begåtts i den slutna ungdomsvården". *Dagens Nyheter*.

<http://www.dn.se/debatt/allvarliga-fel-har-begatts-i-den-slutna-ungdomsvarden/>

Karlsrud, Marie C. (2011): *Revision af "Forskrift om rettigheter og bruk av tvang under opphold i barneverninstitusjon*. Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartement.

<http://www.barnevernet.no/Dokumenter/Lover-og-regler/Forskrifter/-Forskrift-om-rettigheter-og-bruk-av-tvang-under-opphold-i-barneverninstitusjonbarneverninstitusjon-/>

Socialdepartementet (2012): *Kommittédirektiv: Översyn av lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga, m.m.*

<http://www.regeringen.se/content/1/c6/19/68/56/ea5c1f9f.pdf>

BILAG 1 BESKRIVELSE AF DATAGRUNDLAG

Kortlægningen af praksis for indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge er baseret på følgende datakilder:

Interviews

Rambøll har foretaget en række kvalitative interviews med informanter på henholdsvis myndigheds- og leverandørniveau. På myndighedsniveau har vi talt med fire kommunale tilsynsførende og seks familieplejekonsulenter fra fem forskellige kommuner. Derudover har vi talt med faglige eksperter på området, herunder repræsentanter fra Socialstyrelsen og fra de nye sociale tilsyn. På leverandørniveau har vi gennemført interviews med ledere og medarbejdere fra forskellige typer af anbringelsesinstitutioner og med plejefamilier.

Fokusgruppe

Rambøll har gennemført to fokusgrupper med deltagelse af i alt 14 repræsentanter fra tre døgninstitutioner, fem socialpædagogiske opholdssteder og to sikrede institutioner. Diskussionerne i fokusgrupperne har belyst konkrete, etiske og praktiske dilemmaer omkring indgreb i selvbestemmelsesretten, som personalet på anbringelsesstederne håndterer i deres hverdag.

Spørgeskemaundersøgelser

Rambøll har gennemført to spørgeskemaundersøgelser, en blandt landets anbringelsesinstitutioner og en blandt landets plejefamilier. Spørgeskemaets udformning er den samme til de forskellige typer af anbringelsessteder, mens plejefamilierne har modtaget et særskilt skema udformet med udgangspunkt i deres specielle situation. Fokus for spørgeskemaerne har været at afdække omfanget af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten samt typer af procedurer og husregler på de enkelte anbringelsessteder og i plejefamilierne.

Spørgeskemaundersøgelsen blandt anbringelsesinstitutioner er udsendt til 120 tilfældigt udtrukket anbringelsesinstitutioner for børn og unge på baggrund af informationer fra Socialstyrelsens tilbudsportal. I alt har 62 anbringelsesinstitutioner besvaret spørgeskemaet, hvilket giver en svarprocent på ca. 50 pct. Nedenstående tabeller viser fordelingen af institutioner i stikprøven i forhold til institutionstype og målgruppe.

Tabel 39: Hvilken type institution er I?

	Procent
Opholdssted for børn og unge	50 %
Døgninstitution for børn og unge	36 %
Sikret døgninstitution og afdeling	11 %
Andet, angiv:	3 %
Ved ikke	0 %
I alt	100 %

Tabel 40: Hvad er institutionens målgruppe? - Sæt gerne flere krydser

	Procent
Normalt begavede børn og unge med sociale problemer	74 %
Normalt begavede børn og unge med psykiatriske diagnoser eller psykiske forstyrrelser (f.eks. ADHD, OCD, angst, depression)	75 %
Børn og unge med fysisk funktionsnedsættelse	13 %
Børn og unge med kognitiv funktionsnedsættelse (f.eks. udviklingshæmning, autisme, hjerneskade)	41 %
Kriminelle unge	33 %
Ingen specifik målgruppe	0 %
Andet, angiv:	7 %
I alt	100 %

Ud af de 62 institutioner er 31 opholdssteder, 24 døgninstitutioner, 7 sikrede institutioner. Ud af de 24 døgninstitutioner arbejder 8 institutioner specifikt med børn og unge med nedsat fysisk funktionsnedsættelse. De resterende institutioner arbejder med normalt begavede unge med sociale problemer (45 institutioner), normalt begavede børn og unge med psykiske forstyrrelser (46 institutioner), børn og unge med kognitiv funktionsnedsættelse (25 institutioner) og/eller kriminelle unge (20 institutioner).

Stikprøven indeholder institutioner, som er målrettet børn og unge på forskellige alderstrin, dog med en overvægt af børn over 7 år. I nedenstående tabel ses andelen af institutioner fordelt på målgruppens alder.

Tabel 41: Hvor gamle er børnene/de unge, som bor på jeres institution? - Sæt gerne flere krydser

	Procent
0-6 år	17 %
7-14 år	59 %
15-17 år	83 %
18 år og ældre	59 %
Andet:	7 %
I alt	100 %

Spørgeskemaundersøgelsen blandt plejefamilier er udsendt til 325 medlemmer af Plejefamiliernes Landsforening (PLF) inkluderende både almene og kommunale plejefamilier. I alt har Rambøll modtaget 138 besvarelser, hvilket giver en svarprocent på ca. 42 pct. Besvarelserne fordeler sig således:

Almene plejefamilier: 111 besvarelser
Kommunale plejefamilier: 27 kommunale.

I de to nedenstående tabeller ses plejefamiliernes angivelser af, hvilken alder samt hvilken målgruppe af børn/unge de har anbragt i deres familie:

Tabel 42: Hvor gamle er jeres plejebørn?

	Procent
0 til 6 år	32 %
7 til 14 år	69 %
15 til 18 år	29 %
Over 18 år	7 %

Størstedelen af plejefamilierne har anbragte børn og unge i alderen syv til 14 år (69 pct.), mens henholdsvis 32 pct. og 29 pct. har børn i aldersgruppen nul til seks år eller 15 til 18 år. Syv pct. af plejefamilierne angiver, at de har anbragte børn over 18 år.

Tabel 43: Hvilken målgruppe tilhører jeres plejebørn/unge?

	Procent
Normalt begavede, sociale problemer	54 %
Kognitive funktionsnedsættelser	39 %
Normalt begavede, psykiatriske diagnoser/psykiske forstyrrelser	30 %
Fysisk funktionsnedsættelse	5 %
Kriminelle	5 %
Ingen specifik målgruppe	11 %
Andet	11 %

Mere end halvdelen af plejefamilierne angiver, at de har anbragte børn og unge med normalbegavelse og sociale problemer (54 pct.), 39 pct. angiver, at have børn eller unge med kognitive funktionsnedsættelser, 30 pct., at de har normalt begavede børn og unge med psykiatriske diagnoser eller psykiske forstyrrelser og fem pct., at de har kriminelle unge anbragt. Derudover angiv-

ver 11 pct. af plejefamilierne, at de henholdsvis ingen specifik målgruppe har, eller at børnene/de unge tilhører en anden målgruppe.

Gennemgang og analyse af husregler

Rambøll har systematisk gennemgået og analyseret nedskrevne husregler fra ti forskellige anbringelsesinstitutioner. Husreglerne er indsamlet blandt respondenterne i spørgeskemaundersøgelsen blandt anbringelsesinstitutioner og blandt deltagerne til de to fokusgrupper.

BILAG 2

SPØRGESKEMA TIL DØGNINSTITUTIONER OG OPHOLDSSTEDER

Rambøll Management Consulting udfører på vegne af Social-, Børne- og Integrationsministeriet en undersøgelse af magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge. Udover magtanvendelse, såsom fastholdelse eller fjernelse af et barn/en ung, vil det være begrænsninger af barnets/den unges ret til privatliv, herunder åbning af post, begrænsninger i barnets/den unges adgang til medier og mobiltelefoni samt håndtering af barnets/den unges relationer.

Undersøgelsen skal bruges af Magtanvendelsesudvalget på børne- og ungeområdet, der bl.a. skal se på, om reglerne om magtanvendelse skal ændres eller præciseres. Spørgsmålene handler om din institutions brug af indgreb i selvbestemmelsesretten samt de tanker og overvejelser, der ligger bag.

Spørgeskemaet skal kun besvares af én leder/medarbejder pr. institution. Det tager ca. 15-20 minutter at besvare spørgeskemaet. Du bedes besvare skemaet inden mandag den 14. oktober.

Besvarelser vil blive behandlet med anonymitet.

Har du indholdsmæssige spørgsmål til undersøgelsen, er du velkommen til at kontakte Iben Warring Madsen per e-mail iwm@ramboll.com eller på telefon 51 61 45 78.

Hvis du ønsker at udskrive skemaet, inden du påbegynder din besvarelse, kan du klikke på printerikonet nedenfor.

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen!

Med venlig hilsen
Rambøll Management Consulting

Først vil vi bede dig om nogle oplysninger vedr. din institution.

1. Hvilken type institution er I?

- (1) Opholdssted for børn og unge
- (2) Døgninstitution for børn og unge
- (3) Sikret døgninstitution og afdeling
- (4) Andet, angiv: _____
- (5) Ved ikke

2. Hvad er din stilling?

- (1) Leder

- (2) Medarbejder
- (3) Andet, angiv: _____

3. Hvor gamle er børnene, som bor på jeres institution?

Sæt gerne flere krydser

- (1) 0-6 år
- (2) 7-14 år
- (3) 15-17 år
- (4) 18 år og ældre
- (5) Andet: _____

4. Hvad er institutionens målgruppe?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Normalt begavede børn og unge med sociale problemer
- (2) Normalt begavede børn og unge med psykiatriske diagnoser eller psykiske forstyrrelser
(f.eks. ADHD, OCD,
angst, depression)
- (3) Børn og unge med fysisk funktionsnedsættelse
- (4) Børn og unge med kognitiv funktionsnedsættelse (f.eks. udviklingshæmning, autisme,
hjerneskade)
- (5) Kriminelle unge
- (6) Ingen
specifik målgruppe
- (7) Andet, angiv: _____

5. Hvor mange indberetninger om tilladt magtanvendelse havde I ca. i 2012?

- (1) 0-19

- (2) 20-39
- (3) 40-59
- (4) Over 60
- (5) Ved ikke

6. Hvor mange indberetninger om ikke tilladt magtanvendelse havde I ca. i 2012?

- (1) 0-5
- (2) 6-10
- (3) 11-20
- (4) Over 20
- (5) Ved ikke

7. Hvad drejer en ikke tilladt magtanvendelse sig typisk om?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Nedværdigende tale
- (2) Fysisk magtanvendelse
- (3) Aflåsning af værelse
- (4) Undersøgelse af person
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

I de følgende spørgsmål vil vi bede dig om at forholde dig til, hvordan I på jeres institution bruger forskellige former for fysisk magtanvendelse. Fysisk magtanvendelse er eksempelvis fastholdelse og fjernelse/tilbageførelse af den unge/barnet fra et fælles opholdsrum.

8. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fastholder eller tilbageholder et barn/en ung?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt

- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

9. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fjerner/tilbagefører et barn/en ung fra et fælles opholdsrum?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

9a. Hvilken begrundelse bruger I oftest for fysisk magtanvendelse som eksempelvis fastholdelse og fjernelse/tilbageførelse?

- (1) Barnet eller den unge udviser en sådan adfærd, at fortsat ophold i fællesskabet er ufor-svarligt
- (2) Barnet eller den unge gør skade på sig selv eller andre
- (3) Andet, beskriv: _____
- (4) Ved ikke

10. Har I på jeres institution egne retningslinjer for, hvornår I tilbagehol-der/fastholder/fjerner et barn/en ung?

- (1) Ja, vi har mundtlige retningslinjer
- (2) Ja, vi har skriftlige retningslinjer
- (3) Ja, vi har både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv:
- (6) Ved ikke

11. I det følgende vil vi bede dig angive, hvor enig/uenig du er i en række udsagn vedr. fysisk magtanvendelse

Helt enig   Delvis enig   Hverken enig eller uenig   Delvist uenig   Helt uenig   Ved ikke

I dagligdagen er det let at

vurdere, hvorvidt der er be-

hov for at

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

anvende fysisk magt mod et

barn/en ung

I dagligdagen er det let at

vurdere, om man har brugt

fysisk magt over for et

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

barn/en ung

I dagligdagen er det let at

vurdere, om der er hjemmel til

at bruge fysisk magt over for

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

et barn/ en ung

I dagligdagen er det let at

vurdere, om man har brugt

fysisk magt over

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

for et barn/en ung

11a. Hvilke forhold kan gøre det vanskeligt at vurdere, hvorvidt der er behov for at anvende et fysisk indgreb mod et barn/en ung?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår barnet/den unge udgør tilstrækkelig fare for sig selv
- (2) Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår barnet/den unge udgør tilstrækkelig fare for andre
- (3) Det er ofte vanskeligt at vurdere, hvornår fortsat ophold i fællesskabet er uforsvarligt
- (4) Det er ofte vanskeligt at vurdere behovet for omsorg over for barnet i forhold til barnets/den unges ret til selvbestemmelse
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

11b. Hvilke forhold kan gøre det vanskeligt at vurdere, om man har brugt fysisk magt over for et barn/en ung?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Det er ofte vanskeligt at skelne mellem, hvornår der er tale om almindelig omsorg for barnet/den unge og et fysisk indgreb i selvbestemmelsesretten
- (2) Særligt ved yngre børn kan det være vanskeligt at vurdere, om man har brugt fysisk magt, fordi det fysisk kontakt mellem barn og pædagog, eksempelvis i form af, at pædagogen holder barnet i hånden, så det ikke løber ud på gaden, er meget naturligt ved yngre børn
- (3) Særligt ved børn og unge med nedsat funktionsevne kan det være vanskeligt at vurdere, om man har brugt fysisk magt, fordi børn og unge med nedsat funktionsevne kan have svært ved at vise eller kommunikere, at de er imod eksempelvis at blive flyttet til et andet rum
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

12. Hvilke situationer fører til fysisk magtanvendelse?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mundtlige konflikter med andre børn/unge
- (2) Mundtlige konflikter med en ansat
- (3) Fysiske konflikter med andre børn/unge
- (4) Fysiske konflikter med en ansat
- (5) Fysisk selvskadende adfærd
- (6) Anden form for selvskadende adfærd, hvilken: _____
- (7) Barnet/den unge ville ikke deltage i personlig pleje eller hygiejne (f.eks. tandbørstning, bad, påklædning)
- (8) Barnet/den unge ville ikke modtage medicin
- (9) Barnet/den unge vil forlade institutionen uden tilladelse
- (10) Andet, beskriv: _____
- (11) Ved ikke

I de følgende spørgsmål vil vi bede dig om at forholde dig til jeres praksis for at bede de unge aflægge urinprøver ved mistanke om narkotikamisbrug.

13. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I beder en ung om at aflægge urinprøve?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

13a. I hvilke situationer beder I den unge om at aflægge urinprøve?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Rutine-narkotikatest
på institutionen
- (2) Konkret
mistanke om narkotikamisbrug hos en ung
- (3) Et barn/en ung har regelmæssig aflæggelse af urinprøve som et vilkår i sin anbringelse
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

14. Har I på jeres institution egne retningslinjer for, hvornår I beder en ung om at aflægge urinprøve?

- (1) Ja, vi har mundtlige retningslinjer
- (2) Ja, vi har skriftlige retningslinjer
- (3) Ja, vi har både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi
foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

I de følgende spørgsmål vil vi bede dig om at forholde dig til jeres praksis for begrænsninger i et barns/de unges privatliv.

15. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I tilbageholder/konfiskerer et barns/en af de unges ejendele (det kan eksempelvis være et stykke tøj, en DVD, et computerspil osv.)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (9) Andet: _____

- (8) Ved ikke

15a. I hvilke situationer tilbageholder I et barn/en af de unges ejendele?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af
kriminalitet
- (2) Mistanke om eller konstatering af
selvskadende adfærd
- (3) Ved brud på husregler
- (4) Hvis det vurderes, at ejendelen er uhensigtsmæssig for barnet/den unge at have eller
bruge, eksempelvis et voldeligt computerspil
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

16. Hvilke former for videoovervågning anvender I på jeres institution?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Ingen
- (2) Overvågning af enkeltpersoner
- (3) Overvågning af fællesarealer
- (4) Overvågning af indgang/udgang til institutionen
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

16a. I hvilke situationer anvender I videoovervågning?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af kriminalitet
- (2) Mistanke om eller konstatering af

selvskadende adfærd

- (3) Mistanke om eller konstatering af
at et barn/en ung vil forsøge at forlade institutionen uden tilladelse
- (4) Videoovervågning ved indgangspartier m.v. for at se, hvem der kommer og går
- (5) I særligt indrettede sikringsrum
- (6) Andet, beskriv: _____
- (7) Ved ikke

17. Har I på jeres institution egne retningslinjer for, hvornår I anvender videoovervågning?

- (1) Ja, vi har
mundtlige retningslinjer
- (2) Ja, vi har
skriftlige retningslinjer
- (3) Ja, vi har
både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi
foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv: _____

18. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I afskærer et barn/en ung fra fællesskabet over en kortere eller længere periode?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

18a. I hvilke situationer afskærer I et barn/en ung fra fællesskabet over en kortere eller længere periode?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af kriminalitet
- (2) Mistanke om eller konstatering af
selvskadende adfærd
- (3) Mistanke om eller konstatering af
at et barn eller en ung vil forsøge at forlade institutionen uden tilladelse
- (4) Ved brud på husregler
- (5) For at sikre barnet/den unge mod at gøre skade på sig selv eller andre
- (6) Andet, beskriv: _____
- (7) Ved ikke

19. Anvender I chips i skoen på jeres institution?

- (1) Ja
- (2) Nej
- (3) Ved ikke

20. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aflåser et barns/en af de unges værelser udefra (så barnet/den unge ikke kan forlade værelset)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

20a. I hvilke situationer aflåser I et barns/en af de unges værelser?*Sæt gerne flere krydser*

- (1) Mistanke om, at barnet/den unge vil forsøge at rømme
- (2) U hensigtsmæssige kontakt med andre på institutionen
- (3) Hensyn barnets/den unges egen sikkerhed
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

21. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aflåser institutionens udgangsdøre (så et barn/en ung ikke kan forlade institutionen)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

21a. I hvilke situationer aflåser I institutionens udgangsdøre?*Sæt gerne flere krydser*

- (1) Mistanke om, at barnet/den unge vil forsøge at rømme
- (2) U hensigtsmæssig kontakt med andre på institutionen
- (3) Hensyn til barnets/den unges egen sikkerhed
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

22. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I undersøger et barns/en af de unges værelser?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Månedligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

22a. I hvilke situationer undersøger I et barn/en af de unges værelser?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af tyvekoster
- (2) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af våben
- (3) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af narkotika
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

23. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I personundersøger et barn/en ung?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

23a. I hvilke situationer personundersøger I et barn/en ung?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af tyvekoster
- (2) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af våben
- (3) Mistanke om eller konstatering af
besiddelse af narkotika
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

24. Hvor ofte opstår en situation, hvor I begrænser et barns/en af de unges adgang til brug af internettet?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke
- (9) Børnene/de unge har ikke adgang til internet hos os

25. Har I på jeres institution egne retningslinjer for begrænsninger i adgang til brug af internettet?

- (1) Ja, vi har
mundtlige retningslinjer

- (2) Ja, vi har
skriftlige retningslinjer
- (3) Ja, vi har
både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi
foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

26. Hvor ofte opstår en situation, hvor I begrænser et barns/en af de unges adgang til brug af mobiltelefon mod barnets/den unges vilje?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke
- (9) Børnene/de unge har ikke mobiltelefoner hos os

26a. I hvilke situationer begrænser I et barns/en af de unges brug af internet og mobiltelefon?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om eller konstatering af
uhensigtsmæssig brug af hjemmesider og lignende, der kan være til skade for
barnet – (f.eks. pro-ana, selvmordsider, porno m.v.)
- (2) Mistanke om eller konstatering af
mobning/chikane af andre
- (3) Mistanke om eller konstatering af

mundtlige retningslinjer

- (2) Ja, vi har

skriftlige retningslinjer

- (3) Ja, vi har

både mundtlige og skriftlige retningslinjer

- (4) Nej, vi

foretager en konkret vurdering i den givne situation

- (5) Andet, beskriv: _____

- (6) Ved ikke

28. Hvor ofte åbner I et barns/en af de unges post?

- (1) Dagligt

- (2) Ugentligt

- (3) Månedligt

- (4) Halvårligt

- (5) Årligt

- (6) Sjældnere

- (7) Aldrig

- (8) Ved ikke

28a. I hvilke situationer åbner i et barns/en af de unges post?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge kan ikke læse/forholde sig til post

- (2) Mistanke om eller konstatering af
narkotikamisbrug

- (3) Mistanke om eller konstatering af
begået kriminalitet (f.eks. post fra politi)

- (4) Mistanke om eller konstatering af
post fra part, som den unge ikke bør omgås

- (5) Andet, beskriv: _____

(6) Ved ikke

28b. I det følgende vil vi bede dig angive, hvor enig/uenig du er i en række udsagn vedr. åbning af post

Helt enig   Delvist enig   Hverken enig
 eller uenig   Delvist uenig   Helt uenig   Ved ikke

I dagligdagen er det let at

vurdere, hvorvidt der er be-

hov for at åbne et barns/en af

de unges post

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

I dagligdagen er det let at

vurdere, om der er hjemmel til

at åbne et barns/en af de un-

ges post

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

I dagligdagen er det let at

vurdere, hvornår en sådan

handling skal

indberettes som magtanven-

delse

(5)   (4)   (3)   (2)   (1)   (6)

29. Har I på jeres institution egne retningslinjer for, hvornår I åbner et barns/en af de unges post?

(1) Ja, vi har

mundtlige retningslinjer

(2) Ja, vi har

skriftlige retningslinjer

- (3) Ja, vi har
både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi
foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

I de følgende spørgsmål vil vi bede dig om at forholde dig til, hvordan I på institutionen forholder jer til barnets/den unges håndtering af relationer. Ved håndtering af sociale relationer forstås eksempelvis opdragelse, hjemmetider, relationer til pårørende, ansatte eller andre børn/unge.

30. Hvilke af følgende husregler har I på institutionen?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Hjemmetider
- (2) Regler/begrænsninger
for samvær med andre børn/unge
- (3) Regler/begrænsninger
for samvær med pårørende/familie
- (4) Krav om
deltagelse i sociale aktiviteter i institutionen
- (5) Regler for
hygiejne, eksempelvis regler for regelmæssig bad, tandbørstning m.v.
- (6) Regler for
brug af medier, herunder tv, internet og mobiltelefoni
- (7) Krav om deltagelse i huslige pligter
- (8) Andre, beskriv: _____
- (9) Ved ikke

31. Har I på jeres institution en fast procedure for håndtering af brud på husreglerne?

- (1) Ja, vi har
mundtlige retningslinjer

- (2) Ja, vi har
skriftlige retningslinjer
- (3) Ja, vi har
både mundtlige og skriftlige retningslinjer
- (4) Nej, vi
foretager en konkret vurdering i den givne situation
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

32. Hvilke konsekvenser har brud på husreglerne hos jer?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Ingen
- (2) Værelsesarrest
- (3) Begrænsninger
i brugen af medier, såsom mobil, internet, tv m.v.
- (4) Begrænsninger
i deltagelse i sociale aktiviteter
- (5) Ekstra huslige pligter
- (6) Isolering fra andre pædagoger/børn/unge
- (7) Andre, beskriv: _____
- (8) Ved ikke

33. Har du forslag til ændringer på området, som kunne lette dagligdagen for jer?

---

34. Må vi kontakte dig med henblik på fremsendelse af nedskrevne husregler og retningslinjer?

- (1) Ja, Rambøll må gerne kontakte mig. Skriv e-mail: _____

(2) Vi har ikke nedskrevne husregler

(3) Nej

Så er der ikke flere spørgsmål! Hvis du ønsker at printe din besvarelse, kan du klikke på printerikonet nedenfor.

Mange tak for dine svar – dem sætter vi stor pris på!

..

BILAG 3 SPØRGESKEMA TIL PLEJEFAMILER

Rambøll Management Consulting udfører på vegne af Social-, Børne- og Integrationsministeriet en undersøgelse af indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge. Indgreb i selvbestemmelsesretten kan, udover fysiske indgreb som fastholdelse eller fjernelse af et barn/en ung, være begrænsninger af barnets/den unges ret til privatliv, herunder åbning af post, begrænsninger i barnets/den unges adgang til medier, mobiltelefoni, samt håndtering af den unges relationer.

Spørgsmålene handler om, hvordan jeres familie håndterer de forskellige former for indgreb i selvbestemmelsesretten, samt de tanker og overvejelser, der ligger bag. Vi skal derfor bede om, at spørgeskemaet udfyldes af plejeforældrene i familien. Det tager cirka 10 minutter at udfylde skemaet.

Undersøgelsen skal bruges af Magtanvendelsesudvalget på børne- og ungeområdet, der bl.a. skal se på, om reglerne om magtanvendelse skal ændres eller præciseres. Du bedes besvare skemaet inden mandag den 14. oktober.

Besvarelser vil blive behandlet med anonymitet.

Har du indholdsmæssige spørgsmål til undersøgelsen, er du velkommen til at kontakte Iben Warring Madsen per e-mail iwm@ramboll.com eller på telefon 51 61 45 78.

Hvis du ønsker at udskrive skemaet, inden du påbegynder din besvarelse, kan du klikke på printerikonet nedenfor.

Tak fordi du vil deltage i undersøgelsen!

Med venlig hilsen
Rambøll Management Consulting

Først vil vi bede dig om nogle oplysninger vedr. jeres plejefamilie.

1. Hvilken type plejefamilie er I?

- (1) Almindelig
- (2) Kommunal
- (3) Ved ikke

2. Hvor mange plejebørn har I boende?

_____

3. Hvor gamle er jeres plejebørn?

Sæt gerne flere krydser

- (1) 0-6 år
- (2) 7-14 år
- (3) 15-18 år
- (4) Over 18 år

4. Hvilken målgruppe tilhører jeres plejebørn?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Normalt begavede børn og unge med sociale problemer
- (2) Normalt begavede børn og unge med psykiatriske diagnoser eller psykiske forstyrrelser (f.eks. ADHD, OCD, angst, depression)
- (3) Børn og unge med fysisk funktionsnedsættelse
- (4) Børn og unge med kognitiv funktionsnedsættelse (f.eks. udviklingshæmning, autisme, hjerneskade)
- (5) Kriminelle unge
- (6) Ingen specifik målgruppe
- (7) Andet, angiv: _____

De følgende spørgsmål vil vi bede dig forholde dig til en række situationer vedrørende barnet/den unge, der bor hos jer. Hvis I har flere plejebørn boende, bedes du forholde dig til alle børnene, når du besvarer spørgsmålene.

5. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fastholder/tilbageholder barnet/den unge?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

5a. I hvilke situationer fastholder/tilbageholder I barnet/den unge?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge ville forlade hjemmet uden tilladelse

- (2) Barnet/den unge optrådte voldeligt over for
andre i familien
- (3) Barnet/den unge gjorde fysisk skade på sig selv
- (4) Barnet/den
unge gjorde skade på husinventar eller lignende
- (5) Barnet/den unge umuliggjorde en social situation
- (6) Andet, beskriv: _____
- (7) Ved ikke

6. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I fjerner barnet/den unge fra et opholdsrum?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

6a. I hvilke situationer fjerner I barnet/den unge?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge ville forlade hjemmet uden tilladelse
- (2) Barnet/den unge optrådte voldeligt over for
andre i familien
- (3) Barnet/den unge gjorde fysisk skade på sig selv
- (4) Barnet/den
unge gjorde skade på husinventar eller lignende
- (5) Barnet/den unge umuliggjorde en social situation
- (6) Andet, beskriv: _____
- (7) Ved ikke

7. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I beder barnet/den unge aflægge urinprøve?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

7a. I hvilke situationer beder I barnet/den unge om at aflægge urinprøve?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Rutine narkotika-test
- (2) Konkret mistanke om narkotikamisbrug
- (3) Andet, beskriv: _____
- (4) Ved ikke

8. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I videoovervåger barnet/den unge?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

8a. I hvilke situationer videoovervåger I barnet/den unge?*Sæt gerne flere krydser*

- (1) Mistanke om at barnet/den unge ville stikke af fra hjemmet
- (2) Mistanke om selvskadende adfærd
- (3) Ønske om at holde øje med barnets/den unges aktiviteter, herunder samvær med andre børn
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

9. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aflåser barnets/den unges værelse udefra (så barnet/den unge ikke kan forlade værelset)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

9a. I hvilke situationer aflåser I barnets/den unges værelse?*Sæt gerne flere krydser*

- (1) For at sikre, at barnet/den unge ikke forlod hjemmet
- (2) For at sikre barnet/den unge fra u hensigtsmæssig kontakt med andre i hjemmet
- (3) For barnets/den unges egen sikkerhed
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

10. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I aflåser hjemmets udgangsdøre (så barnet/den unge ikke kan forlade hjemmet)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

10a. I hvilke situationer aflåser I hjemmets udgangsdøre?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Ved mistanke om, at barnet/den unge vil forlade hjemmet
- (2) Ved uhensigtsmæssig kontakt med andre i hjemmet
- (3) Af hensyn til barnets/den unges egen sikkerhed
- (4) Andet, beskriv: _____
- (5) Ved ikke

11. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I begrænser barnets/den unges brug af mobiltelefon?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

11a. I hvilke situationer begrænser I barnets/den unges brug af mobiltelefon?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge havde uhensigtsmæssig kontakt med andre
- (2) Barnet/den unge brugte sin telefon til at mobbe/chikanere andre
- (3) Barnet/den unge brugte telefonen til at besøge hjemmesider/sociale netværk, som var uhensigtsmæssige for barnets trivsel
- (4) Barnet brugte mobiltelefonen uden for aftalt eller hensigtsmæssig tid (f.eks. under måltider eller om natten)
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

12. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I begrænser barnets/den unges brug af internet eller computer?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

12a. I hvilke situationer begrænser I barnets/den unges brug af internet eller computer?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge havde haft uhensigtsmæssig kontakt med andre over internettet
- (2) Barnet/den unge havde brugt internettet til at mobbe/chikanere andre
- (3) Barnet/den unge havde besøgt hjemmesider/sociale netværk m.v., som er uhensigtsmæssige for barnets trivsel (eksempelvis pro-ana, selvmordssider m.v.)

- (4) Barnet/den unge havde brugt for meget tid på internettet, eller brugt internettet uden for aftalt tid
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

13. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I åbner barnets/den unges post?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt
- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

13a. I hvilke situationer åbner I barnets/den unges post?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Barnet/den unge kan ikke læse/forholde sig til post
- (2) Mistanke om, at barnet/den unge havde uhensigtsmæssig kontakt med andre
- (3) Mistanke om, at barnet/den unge havde begået kriminalitet (f.eks. post fra politi)
- (4) Mistanke om, at barnet modtog genstande, som kan være til skade for barnet selv eller andre (f.eks. stoffer)
- (5) Andet, beskriv: _____
- (6) Ved ikke

14. Hvor ofte opstår der en situation, hvor I tilbageholder/konfiskerer barnets/den unges ejendele (det kan eksempelvis være et stykke tøj, en DVD, et computerspil el.l.)?

- (1) Dagligt
- (2) Ugentligt

- (3) Månedligt
- (4) Halvårligt
- (5) Årligt
- (6) Sjældnere
- (7) Aldrig
- (8) Ved ikke

14a. I hvilke situationer tilbageholder I barnets/den unges ejendele?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Mistanke om
    kriminalitet
- (2) Mistanke om
    selvskadende adfærd
- (3) Ved brud på husregler
- (4) Hvis det vurderes, at ejendelen er uhensigtsmæssig for barnet at have eller bruge, eksempelvis et voldeligt computerspil
- (5) Hvis ejendelen forhindrer barnet i øvrige aktiviteter (f.eks. computer når der skal laves lektier)
- (6) Andre, beskriv: _____
- (7) Ved ikke

15. Hvilke husregler har I i jeres familie?

Sæt gerne flere krydser

- (1) Hjemmetider
- (2) Regler for/begrænsning af samvær med andre
    børn og unge
- (3) Krav om deltagelse i sociale aktiviteter i familien
- (4) Regler for personlig hygiejne, eksempelvis krav om regelmæssig bad og tandbørstning
- (5) Krav om deltagelse i huslige pligter
- (6) Begrænsning i brug af forskellige medier, f.eks. tv, internet, mobil m.v.

(7) Andre, beskriv: _____

(8) Ved ikke

16. Hvordan håndterer I brud på husregler?

Sæt gerne flere krydser

(1) Stuearrest

(2) Begrænsning i adgang til tv, internt, mobil

m.v.

(3) Begrænsning i deltagelse i sociale aktiviteter, f.eks. biografure med venner

(4) Ekstra huslige pligter

(5) Vi taler med barnet/den unge om det

(6) Andet, beskriv: _____

(7) Ved ikke

17. Har du kommentarer eller bemærkninger, er du velkommen til at skrive dem her:

---

18. Må vi kontakte dig med henblik på fremsendelse af nedskrevne husregler og retningslinjer?

(1) Ja, Rambøll må gerne kontakte mig. Skriv e-mail: _____

(2) Vi har ikke nedskrevne husregler

(3) Nej

Så er der ikke flere spørgsmål! Hvis du ønsker at printe din besvarelse, kan du klikke på printerikonet nedenfor.

Mange tak for dine svar – dem sætter vi stor pris på!

BILAG 4 INTERVIEWGUIDE TIL MYNDIGHEDSNIVEAU

INTERVIEWGUIDE, MYNDIGHEDSNIVEAU

Projekt **Indgreb i selvbestemmelsesretten**
Kunde **Social- Børne- og Integrationsministeriet**
Dato **September 2013**

Erfaringer bl.a. fra Folketingets Ombudsmands inspektionsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder viser f.eks., at der i forhold til børn og unge på visse opholdssteder bruges forskellige foranstaltninger i form af f.eks. regler om, at de unge efter anmodning skal aflægge urinprøver, og i form af, at de unges brug af og adgang til medier som mobiltelefon, computer og internet i visse tilfælde begrænses.

For at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge i døgntilbud, på opholdssteder og i plejefamilier har Social-, Børne- og Integrationsministeren nedsat et udvalg (Magtanvendelsesudvalget), som skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes.

Til brug for udvalgets arbejde har Social- Børne- og Integrationsministeriet bestilt en kortlægning af praksis (f.eks. husregler, politikker og pædagogisk tilgang).

Vi vil i den forbindelse gerne høre dine erfaringer relateret til området, samt hvilke særlige udfordringer og dilemmaer som du ser som de vigtigste:

[Bemærk familieplejekonsulenter skal spørges til plejefamilier og tilsynsførende skal spørges til anbringelsesinstitutioner].

Fysisk magtanvendelse

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at fysisk magtanvendelse er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Indgreb i privatlivets fred

Urinprøver

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at det er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Videoovervågning, chips m.v.

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at det er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Begrænsninger på brug af internet og mobiltelefoner

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at det er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Åbning af post

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at det er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Værelse- og personundersøgelser

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvor udbredt vurderer du, at det er?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

Håndtering af relationer

- På baggrund af indberetninger, tilsynsbesøg og den øvrige kontakt til familierne/institutionerne...
  - Hvordan oplever du, at familierne/tilbuddene arbejder med opdragelse, herunder hjemmetider, relationer til værge, pårørende m.v.?
  - Opfatter du det som almindeligt, at tilbuddene/familierne har nogle faste procedurer eller tilgange til det?
  - Er der nogen særlige dilemmaer knyttet til brugen af det?
  - Er der forskelle i anvendelsen ift. :
    - Målgruppen, f.eks. børnenes alder, funktionsevne, problemstillinger mm.
    - Typen af anbringelsessted (f.eks. plejefamilier/kommunale plejefamilier og døgninstitution el. sikret institution).

BILAG 5 RAMME FOR FOKUSGRUPPEINTERVIEWS

FOKUSGRUPPEGUIDE

Projekt **Indgreb i selvbestemmelsesretten**
Kunde **Social-, Børne- og Integrationsministeriet**
Dato **September, 2013**

Præsentation

Tak fordi I vil deltage. Det sætter vi stor pris på.

Baggrund og formål

Erfaringer bl.a. fra Folketingets Ombudsmands inspektionsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder viser f.eks., at der i forhold til børn og unge på visse opholdssteder bruges forskellige foranstaltninger i form af f.eks. regler om, at de unge efter anmodning skal aflægge urinprøver, og i form af, at de unges brug af og adgang til medier som mobiltelefon, computer og internet i visse tilfælde begrænses.

For at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge i døgntilbud, på opholdssteder og i plejefamilier har Social-, Børne- og Integrationsministeren nedsat et udvalg (Magtanvendelsesudvalget), som skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes.

Til brug for udvalgets arbejde har Social- Børne- og Integrationsministeriet bestilt en kortlægning af praksis (f.eks. husregler, politikker og pædagogisk tilgang).

Rammer for fokusgruppen:

I dette fokusgruppeinterview vil vi gerne høre, hvilke oplevelser, praksis og erfaring I har fra jeres arbejde med anbragte børn og unge. Det foregår sådan, at jeg har nogle tematikker, jeg gerne vil have berørt, men vi er meget interesserede i at høre, hvad I har at sige, så I må endelig tage ordet og sige til, hvis I ikke deler de øvrige deltageres oplevelser eller udsagn.

Der er afsat 2 timer til fokusgruppen. Jeres svar og udtalelser vil blive behandlet med anonymitet.

Vi starter med en præsentationsrunde, så alle ved, hvem hinanden er og hvor vi kommer fra/arbejder.

Magtanvendelse i praksis:

Det første, jeg gerne vil spørge ind til, er jeres arbejde med magtanvendelse i dagligdagen.

- Hvordan arbejder I med magtanvendelse på jeres arbejdspladser?
- Fysisk (fastholdelse, fjernelse)
- Indgriben i privat livets fred (videoovervågning, chips, begrænsning af mobiltelefon eller internet, værelse- og personundersøgelser)
- Håndtering af sociale relationer og opdragelse (hjemmetider, relationer til venner/familie, husregler)
- Er det noget, der fylder i jeres daglige arbejde?
- Er det noget taler om på jeres arbejdspladser?
- Er der faste procedurer nedskrevne/mundtlige?
- Har I egne husregler?
- Hvordan arbejder I med omgangstonen på institutionen (mellem børn/unge og medarbejder og imellem børnene/de unge)?
  - Har I særlige regler for omgangstonen?

- Hvad er særligt vigtigt ift. at sikre en god omgangstone?

b) Hvordan oplever I grænserne mellem magtanvendelse og en socialpædagogisk indsats?

- Er det klare grænser?
- Er der gråzoner?
- Er det noget, der fylder i jeres daglige arbejde?
- Er det noget taler om på jeres arbejdsplads/med jeres kollegaer/ansatte?
- Er der faste procedurer nedskrevne/mundtlige?

Dilemma øvelse:

Jeg har her seks kort med forskellige typer af situationer, som I måske kan genkende fra jeres arbejde og samvær med børnene og de unge på jeres arbejdspladser. Jeg vil gerne diskutere følgende med jer:

- Kan I genkende situationen fra jeres arbejdsplads?
- Hvad havde I gjort i situationen?
- Hvordan håndterer I en lignende situation på jeres arbejdsplads?
- Er det efter jeres opfattelse håndteret korrekt?
- Hvorfor/hvorfor ikke?
- Hvad kunne et alternativ være?

1: *En ung 15-årig kvinde, der lider af spiseforstyrrelser, begrænses i sin brug af internettet, idet hun benytter sociale medier og internetsider, der opfordrer og inspirerer til anorektisk adfærd (Pro-ana sider).*

2: *Et kørestolsbrugende barn råber og forhindrer den fælles historieoplæsning. Efter gentagende mislykkedes forsøg på at dæmpe barnet, følges det tilbage på sit værelse af en pædagog.*

3: *Du har en stærk formodning om, at en ung dreng har hash gemt på sit værelse, hvilket han benægter. Der lugter kraftigt fra værelset og du har ham også mistænkt for at skaffe det til andre unge på stedet. Du vælger at lede efter hash'en på drengens værelse.*

4: *På en åben institution er et 13-årigt barn kommet op og diskutere voldsomt med en ansat og truer med at forlade institutionen efter sengetid. Han kan ikke tales til ro og du tror, at han vil rømme i løbet af natten. Du vælger at aflåse institutionen/gangen natten over for at forhindre, at han rømmer.*

5: *Et 8-årigt barn med varig fysisk funktionsnedsættelse nægter at få tøj på efter et morgenbad. Det er vinter og koldt og barnet skal ned til fælles morgenmad og efterfølgende fysioterapi. Du holder barnet fast og giver det tøj på.*

Generelle betragtninger fra praksis:

Social-, Børne og Integrationsministeriet har nedsat et magtanvendelsesudvalg, der skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes. Det sidste, jeg gerne vil spørge ind til, er jeres ønsker og behov i forhold til regler og procedurer vedr. magtanvendelse.

- Er der forhold i kunne tænke jer blev ændret i det nuværende regelsæt?
Herunder lovgivning og vejledning
- Hvad kunne gøre jeres daglige arbejde i relation til magtanvendelse lettere?
Herunder vejledning, lovgivning, uddannelse/seminarer, lokale procedurer
- Har I konkrete forslag til, hvordan nogle af de dilemmaer og gråzoner vi har diskuteret kan løses i forhold til lovgivningen og det eksisterende regelsæt?

Er der noget, I synes, vi mangler at tale om?

Mange tak for jeres tid!

BILAG 6

INTERVIEWGUIDE TIL SKANDINAVISKE EKSPERTER

INTERVIEWGUIDE, SKANDINAVISKE EKSPERTER

Projekt **Indgreb i selvbestemmelsesretten**
 Kunde **Social- Børne- og Integrationsministeriet**
 Dato **September 2013**

Erfaringer fra Ombudsmandens inspektionsbesøg på en række socialpædagogiske opholdssteder i Danmark viser, at reglerne for brug af magtanvendelse og andre indgreb i retten til selvbestemmelse over for anbragte børn og unge fremstår uklare, og håndteres forskelligt i praksis.

For at afklare de etiske, juridiske og praktiske grænsedragninger for anvendelse af magt over for børn og unge i døgntilbud, på opholdssteder og i plejefamilier har Social-, Børne- og Integrationsministeren nedsat et udvalg (Magtanvendelsesudvalget), som skal beskrive udfordringerne i relation til brug af magt og komme med forslag til, hvordan et kommende regelsæt kan udformes.

Til brug for udvalgets arbejde har Social- Børne- og Integrationsministeriet bestilt bl.a. bestilt en overordnet kortlægning af reglerne for og praksis for magtanvendelse over udsatte børn og unge i de øvrige skandinaviske lande.

Vi vil i den forbindelse gerne tale med dig om, hvordan området er reguleret i Norge og Sverige, samt hvilke udfordringer og dilemmaer, der opleves i praksis i forbindelse med magtanvendelse og andre indgreb i selvbestemmelsesretten over for anbragte børn og unge.

Interviewet vil tage udgangspunkt i en overordnet kortlægning af regelgrundlaget i Norge og Sverige, som vi har foretaget, og som vi gerne vil bede dig om at kommentere og kvalificere de steder, hvor du oplever, at den ikke er fyldestgørende.

Fysisk magtanvendelse

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at anvendelsen af fysisk magt over for anbragte børn og unge er? (hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?)
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for anvendelsen af fysisk magt over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for fysisk magtanvendelse over for anbragte?
  - Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
  - Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

Indgreb i privatlivets fred

Urinprøver og sporingstester ved misbrug

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at anvendelsen af sporingstester over for anbragte børn og unge er?
  - Hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for anvendelsen af sporingstester over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for sporingstester over for anbragte?

- Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
- Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

Videoovervågning, chips m.v.

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at anvendelsen af overvågning over for anbragte børn og unge er?
  - Hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for anvendelsen af overvågning over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for overvågning over for anbragte?
  - Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
  - Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

Begrænsninger i adgangen til mobil og internet

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at anvendelsen af begrænsning i adgang til medier over for anbragte børn og unge er?
  - Hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for anvendelsen af begrænsning i adgang til medier over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for begrænsning i adgang til medier over for anbragte?
  - Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
  - Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

Værelse- og personundersøgelser

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at anvendelsen af værelse- og personundersøgelser over for anbragte børn og unge er?
  - Hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for anvendelsen af værelse- og personundersøgelser over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for værelse- og personundersøgelser over for anbragte?
  - Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
  - Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

Håndtering af personlige relationer (samvær med bekendte, hjemmetider m.v.)

- Hvor og hvordan er området reguleret?
- Hvor udbredt vurderer du, at håndteringen af personlige relationer over for anbragte børn og unge er?
  - Hvor er det særligt udbredt/ikke udbredt?
- I hvilken grad er anbringelsesstederne forpligtede til at have faste procedurer for håndtering af personlige relationer over for et barn/en ung?
- Efter din opfattelse, hvad er udfordringerne forbundet med det nuværende regelsæt for håndteringen af personlige relationer over for anbragte?

- Hvordan/hvor kommer det til udtryk?
- Er udfordringerne forskellige alt efter typen af anbringelsessted, barnets alder, barnets funktionsevne m.v.?
- Har du kendskab til tilfælde, hvor reglerne opleves som utilstrækkelige eller upræcise i praksis? Hvor?

BILAG 7 EKSEMPLER PÅ HUSREGLER

Husregler på opholdssted

Generelt:

- Man må ikke have sko på inde, - kun hjemmesko
- Alle skal børste tænder og gå i bad hver dag
- Man skal huske at lukke dørene for at holde på varmen
- Man må ikke tage mad med på værelset, - kun drikkevarer. – husk at tage glas og kopper med ned igen (udslusningen er undtaget)
- Man må ikke mosle/slås for sjov indenfor - overhovedet. Gør man det udenfor, SKAL man stoppe med det samme - hvis man bliver bedt om det
- Man skal tale pænt til hinanden og respektere hinandens grænser
- ALLE deltager i aftenshygge kl. 20
- De unge skal passe sit arbejde / skole
- De unge må ikke låne penge af hinanden eller foretage handler mellem hinanden
- De unge må **ikke** kontakte hinanden på værelserne efter senge tid. – hverken direkte eller via mobil og lign.
- De unge skal huske at banke på og kun komme ind hvis der gives tilladelse – både på kontoret og på hinandens værelser.
- De unge må ikke gå ind på hinandens værelser når ejeren af værelset ikke er til stede.

Alkohol osv.:

- Man må ikke ryge indenfor – man skal gå udenfor.
- Man må ikke drikke alkohol på XXX eller på XXXX ture
- Man må ikke tage nogen form for stoffer
- Efter senge tid foregår alt rygning alene - udenfor

Hvis man er syg:

- Hvis man er syg en dag skal man blive på værelset hele dagen. Så man ikke smitter andre.
- Man kan ikke deltage i aktiviteter eller lign. hvis man er syg
- Mad spises også på værelset hvis man er syg. – personalet er ansvarlig for at servicen kommer ud igen.
- Man skal dog stadig gå udenfor hvis man skal ryge.

Scooter

- Scooteren kan lånes efter aftale med personalet – primært til skole
- De unge må ikke køre ulovligt på scooter, altså uden hjelm og lign. - samt deres private scootere skal være lovlige

Værkstedet

- Kan lånes efter aftale med personalet, og skal efterlades pænt ryddet op og oprydningen skal godkendes af personalet

Hvornår skal man gå på værelset?

Hverdage:

- Unge i Nessgården, over 16 år, skal være på værelset kl 22 søndag til og med torsdag
- Unge under 16 år, skal være på værelset kl 21 søndag til og med torsdag
- Unge der bor i udslusningen skal være i udslusningen kl 21 søndag til og med torsdag

DOG kan de ansatte til en hver tid bestemme at dette tidspunkt er tidligere, hvis det passer bedre ind i dagens program.

Weekender:

- Unge i Nessgården, over 16 år, skal være på værelset kl 24 fredag og lørdag
- Unge under 16 år, skal være på værelset kl 22.30 fredag og lørdag
- Unge der bor i udslusningen skal være i udslusningen kl 22 fredag og lørdag
- Tiderne for at være på værelset kan **KUN** ændre sig hvis der i god tid er en aftale med den voksne der er på døgnvagt, eventuelt i forhold til en tur på net café eller lign.

I ferier er tiderne ligesom weekenden

DOG kan de ansatte til en hver tid bestemme at dette tidspunkt er tidligere, hvis det passer bedre ind i dagens program.

Oprydning og rengøring m.m.:

- Man skal altid rydde op efter sig selv, - sætte sit service i opvaskeren, rydde op i værkstedet efter brug osv.
- ALLE skal deltage i rengøringen på rengøringsdagene, også udslusningen.
  - o Tirsdag: Fælles rengøringen på fælles områderne/wc'er
  - o Torsdag: Værelses oprydning og rengøring
- Lommepege til unge under 18, bliver udbetalt hver torsdag eftermiddag, efter værelsesrengøringen er godkendt.

Computere og mobil på værelset:

- Skal være pakket væk under spisning, undtaget institutions-mobilen.
- Unge under 16 må ikke have egen mobil og computer på værelset – dette afleveres ved sengetid.
- Unge over 16 – individuelle aftaler med kontakt personerne.

Xbox, TV og musik:

- TV'et i fælles tv-stuen skal slukkes senest kl 21.30 - De voksne må dog gerne tænde det igen og se dæmpet TV efter de unge er gået på værelserne.
- Hvis man skal høre musik, se tv eller spille computer på værelset efter kl 22. - skal det være skruet **meget** ned, eller man skal bruge head-set – så andre kan sove
- Xbox controllers og fjernbetjeninger udlånes efter aftale med personalet. Dog skal disse være på kontoret 21.30
- Xbox og lign. der tilhører institutionen. Må IKKE fjernes fra deres plads i TV stuen.

Aktiviteter m.m.:

- Man skal overholde sin maddag samt vaskedag.
- Alle deltager i ungemødet fredag kl. 15. – også udslusningen
- Alle deltager i fælles aktiviteter i weekenden

Angående weekend aktivitet. – de unge er meget velkomne til at komme med forslag/input til weekend aktiviteter på ungemødet. Disse bliver skrevet ned og husket af personalet.

Selve weekendens aktiviteter planlægges dog af de ansatte der er på arbejde i den pågældende weekend og annonceres hurtigst muligt for de unge.

Grunden til at de ansatte planlægger aktiviteterne, er for at det passer ind i dagens struktur og andre weekend planer, samt at der bliver taget hensyn til hvilke unge der er i huset og aktivitetens budgettet.

HARDBALL regler:

- ALLE våben skal være låst inde på kontoret.
- Våbnene må ikke forlade institutionen med mindre det er i forbindelse med salg eller til reelle Hard Ball arrangementer igennem en forening f.eks. TROA – godkendt af en ansat.
- Unge under 18 må ikke eje våben.

- Våbnene kan låses ud i følgende tilfælde:
  - o Ved reelle Hard Ball arrangementer igennem en forening f.eks. TROA
  - o Hvis de skal makkes med og der laves en konkret aftale med en ansat. – skal afleveres tilbage bagefter.

Det er ikke tilladt at tage sine våben med ud at skyde. – kun til reelle arrangementer.

Det er ikke tilladt at gå ud og øve formationer og lign. med våben ude i skoven – udenfor reelle arrangementer da det er ulovligt og kan have store konsekvenser med politiet.

Internettet - XXXXX

Mandag: 12 - 21

Tirsdag: 12 - 16 (rengørings pause) 18 - 21

Onsdag: 12 - 21

Torsdag: 12 - 16 (rengørings pause) 18 - 21

Fredag: 12- 24

Lørdag: 12 - 24

Søndag: 12 - 21

Ferier: 12 - 24

Internetet - Udslusningen:

Søndag – Torsdag: 12 - 23

Fredag og lørdag: 12 - 24

Ferier: 12 - 24

Udslusningen kan efter aftale, **i god tid**, med ansatte få lov til at få tændt nettet natten over i tilfælde af LAN arrangement. – dog **KUN** i ferier og weekender.

Husregler for huset:

- 1) Huset lukker kl. 22.00.
Alle er på eget værelse kl. 22.30 med mindre andet er aftalt.
- 2) Besøg udefra sker altid efter aftale med en voksen.
- 3) Besøg på værelse sker kun, når man er inviteret.
- 4) Man opholder sig kun på en andens værelse, når ejeren er til stede.
- 5) Al handel indbyrdes med computer, stereoanlæg, knallert osv. sker kun efter tilladelse fra forstanderen.
- 6) Oprydning, tørre støv af og støvsugning på eget værelse, skal gøres hver tirsdag. Hver anden tirsdag (lige uger) skal der også vaskes gulv og skiftes sengetøj. Badeværelse rengøres efter turnusordning.
- 7) Fællesrum ryddes op efter brug.
Computer, spillemaskine osv. fjernes til eget rum.
- 8) Alt vasketøj skal vaskes en gang om ugen.
- 9) Madlavning 1 gang om ugen. Der er liste i køkkenet.
- 10) Husets fastnettelefon bruges kun efter aftale med en voksen
- 11) Maskiner og værktøj fra kælder tages kun i brug efter aftale med en voksen.
- 11) Lomme penge og arbejdsdusør udbetales hver mandag.
- 12) Glas, kopper og tallerkener bæres væk fra værelset hver dag.
- 13) Oprydning efter aftensmad forrettes af den, eller de, der har lavet mad.
- 14) Al røg foregår KUN på anviste områder
- 15) Al kørsel med havetraktor efter kl. 18.00 er forbudt.
- 16) Opstart af motor må kun foregå bag kælderport.
- 17) ALLE SKAL VISE HENSYN TIL VORES NABOER

Hus regler under opholdet på XXX:

- **Deltagelse i fællesskabet:** Vi anser det for vigtigt, at den unge hver dag gør noget for sig selv, noget sammen med de andre unge og noget for fællesskabet/stedet. Alle tre ting er lige vigtige.
- **Morgenvækning:** Det er vigtigt at de unge står op om morgenen af hensyn til at inkorporere vaner som tilegner sig en normal hverdag. De unge har ofte vendt op og ned på nat og dag. Derfor bliver de unge vækket kl. 06.45 De unge skal følge de voksnes anvisninger om at komme op. Der vil først blive kaldt og derefter guidet. Vi ser det som om-sorgssvigt hvis ikke de unge kommer op til tiden.
- **Morgenmad:** Der spises morgenmad mellem 07.00 og 07.20 Det er vigtigt at de unge får en god start på dagen og derfor vigtig af få sine depoter fyldt op og undgå uoplagt-hed.
- **Arbejdstræning:** Det tilstræbes, at alle unge har noget at stå op til hver dag. Det er i forbindelse med arbejdsstræning nødvendigt at de unge anvender de udleverede sikkerhedssko og arbejdstøj, da det er med til at forebygge arbejdsulykker og slid på eget personligt tøj. Det er et påbud fra Arbejdstilsynet, at alle unge benytter denne påklædning ved f.eks. arbejdet med hestene.
- **Aftaler og mødetider:** Vi anser det for vigtigt, at den unge overholder aftaler og møder til tiden. Det er basale færdigheder som vægtes i det omkringliggende samfund. Det være sig uddannelser, lærepladser eller job. Lige som i erhvervslivet og skole miljøet er der konsekvenser for den unge hvis ikke aftalerne bliver overholdt. Den unge vil altid blive forvist 2 valgmuligheder.
- **Dagseddell:** Der skal være synlighed og struktur i hverdagen. Derfor er der en dagseddell som beskriver de praktiske opgaver, når den unge skal i skole og de for skellige møder og aktiviteter den unge skal deltage i gennem dagen og ugen.
- **Ophold på andres værelse - gange:** De unge må ikke være på hinandens værelser eller gang arealer med mindre der forligger en klar aftale med den voksne som har vagten. Det er af hensyn til at der ikke forsvinder genstande fra værelserne eller at den unge har en mulighed for at sige fra ifht., andre unge ikke indtræder værelset.
- **Ro på værelserne:** Der skal være ro på værelserne kl. 22.15. Den unge må gerne ligge og læse en bog. Det er vigtigt at den unge får den mængde søvn han/hun har brug for så man er frisk og veludhvilet til næste dag.
- **Piercing:** Det er af flere årsager, herunder for at forebygge ulykker, ikke tilladt at have piercing i ansigtet.
- **Attitude påklædning:** Vi anser det for vigtigt, den unge har en påklædning som er acceptabel og neutral. Vi accepterer ikke attitude påklædning der signalerer banderelatere-de miljøer eller dyrt mærketøj. Derfor vil den unge blive præget i at aflægge sin uniform. XXX administrerer den unges tøjpenge. Pengene vil gå til hvad vi vurderer den unge har brug for og ikke hvad den unge har lyst til. Eks. Hvis den unge er i underskud af underbukser/strømper vil det have første prioritet frem for hvad den unge hellere kunne tænke sig, bukser eller jakke.
- **Arbejdsdusør:** Der er mulighed for, at den unge kan optjene arbejdsdusør for aktiviteter, som er ekstraordinære og som foregår uden for den normale aktivitets tid (kl. 7.30 – 16.00).
- **Rygning:** Det er ikke tilladt at de unge ryger indendørs jf. lovgivningen vedr. rygning. Unge under 16 år må ikke ryge. Ryge området, er på XXXs terrasse ved spisestuen. Ved ikke overholdelse af reglen vil den unges cigaretter i en periode blive konfiskeret og lagt i

den unges skuffe på kontoret. De voksne vil denne periode styre hvornår den unge kan ryge sine cigaretter.

- **Indtagelse af stoffer eller alkohol:** Dette er ikke tilladt, og det er heller ikke tilladt at komme påvirket tilbage til XXX efter hjemmebesøg. Ved indtagelse af euforiserende stoffer, vil hjemmeweekender blive inddraget og det kan først komme på tale når man er stoffri.
- **Fastnettelefon:** Hovedregel er, at de unge har ringe tider 2 - 3 gange pr. uge, hvor de kan ringe til forældre og venner. De unge kan benytte XXXs telefon. Telefonsamtalerne skal tidsmæssigt være af begrænset omfang for ikke at beslaglægge taletid for andre unge. Begrænsninger kan finde sted såfremt disse regler ikke følges, eller af andre grunde som ledelsen og/ eller den vagthavende beslutter. Vi appellerer for en forståelse for, at der nemt opstår problemer når mange unge ønsker at tale i telefon (hvorfor den tit er optaget), og at der ikke er kontorpersonele til stede efter kl. 16. Vi bestræber os på at der er bemanning på kontoret i hverdage mellem kl. 09.30 – 12.00. vi vil derfor oftest være at træffe i dette tidsrum.
- **Mobiltelefon:** Mobiltelefonen skal som hovedregel ligge i en skuffe på kontoret. Den unge må således ikke have en mobiltelefon i hverdagen, men får den udleveret når den unge skal på hjemmeweekend eller når den unge går i skole ud af huset. Den unge skal følge anvisningerne fra det personale der er på vagt. Reglerne for den unges brug af telefoner ændres løbende efter individuelle behov.
- **Internet.**
De skolepligtige unge har adgang til internettet i skole tiden. Generelt har de unge mulighed for at benytte internettet på kontoret bl.a. omkring økonomi, mails til forældre, sagsbehandler eller advokater.
- **Besked til den unge på tavlen i køkkenet:** Det er den unges eget ansvar at forholde sig til disse beskeder og melde tilbage, hvis der er brug for hjælp af personalet.
- **Besøg af forældre, familie eller venner:** Det aftales med personalet mindst 1 dag inden besøget. Den unge er i disse situationer vært for den/ de besøgende, og sørger for kaffe/brød. Den unge skal deltage i madlavning, opvask mv. såfremt han/ hun har denne aktivitet ifølge dagsedlen. Forældre kan ikke forvente, at et sådant besøg er et møde med personale/ forstander.
- **Arrangementer:** Hvis den unge ønsker at deltage i arrangementer uden for huset, aftales det med personalet senest 2 dage før og skrives på dagsedlen af personalet
- **Udviklings ture:** Det er en del af opholdet på XXX og en del af stedets pædagogik. Disse planlægges af personalet ud fra den unges behov. Ofte sker det fra dag til dag hvorfor forældre og sagsbehandlere ikke forud for hver tur informeres om tur aktiviteten. Den unge kan efter behov komme på flere udviklings ture, hvor man som oftest tager til Norge eller Sverige.
- **Jul og nytår:** Den unge kan efter aftale komme på juleferie af 2-3 dages varighed hos forældrene. Den unge skal være tilbage på XXX senest 2. juledag idet alle tager på jule og nytårsferie til Norge eller Sverige. Der er tale om en skiferie, som er obligatorisk for alle unge.
- **Hjemmeweekends og ferier:** Den unge kan komme på hjemmeweekend fra fredag eftermiddag til søndag aften såfremt der ikke er afgørende forhold, der taler imod et sådant besøg, idet besøgene skal være til glæde for både den unge og forældrene. Såfremt dette ikke er tilfældet kan besøgene indskrænkes helt eller delvist. Afrejsetidspunktet afhænger af forældres hjemadresse – jo længere rejsen varer des før sker afrejsen. Efter aftale kan den unge komme med til forældres/ familiens runde fødselsdage såfremt der i denne forbindelse holdes en fest. Det samme gælder ved barnedåb, konfirmation og lignende.
XXXs afgørelse om hjemrejsernes hyppighed og varighed er uomtvistelig.

- **Første hjemrejseweekend:** Hovedreglen er, at den unge kommer på hjemmeweekend hver 3. weekend. Der skal dog gå 6 uger fra indskrivningen på XXX, før det første hjemmebesøg kan finde sted. XXX vil efter behov køre den unge hjem til forældrene denne første weekend, hvor forældrene vil få en information om hvordan det går med den unge på XXX. Der vil endvidere blive indgået en aftale om samarbejdet mellem forældre og XXX. Forældre er altid velkomne til at ringe til XXX vedr. deres barn.
- **De unges tøj og ejendele ved udskrivningen:** Dette kan opbevares på XXX i en måned efter udskrivningen. Herefter kan vi ikke have det længere, og evt. krav på erstatning kan ikke imødekommes hvis det er væk.

På vegne af XXX

HUSREGLER

At vi alle skal være her.

At vi alle er forskellige og skal accepteres for dette. At der i perioder kan være forskellige regler for en ung. Det er ikke alderen der bestemmer, men hvor langt den unge er i egen behandling der gælder.

At vi alle er lige meget værd.

At vi gør det bedste vi kan for hver enkelt ung. At den enkelte ung er den vigtigste for os nu og i fremtiden.

At vi alle yder vores bedste

At ingen mobber

At vi alle vil have XXX til at være et dejligt, trygt sted at være og bo

At vi respekterer hinanden og taler ordentligt og svare ordentligt.

At unge og voksne overholder aftaler.

At alle voksne kender hver ung stærke sider og de sider den unge har svært ved og arbejder med.

At den unge til Statusmøder skriver egen rapport/skrivelse eller stikord, så godt som han formår.

At vi passer på hinanden, og at det er de voksnes ansvar for at ovenstående sker..

At vi alle spiser aftensmad sammen

At alle unge skal med på ski-og sommerferieture

I hverdagen mandag, tirsdag, onsdag, torsdag samt søndag til en almindelige hverdags uge skal de unge i seng kl. 22.30

Og have børstet tænder, gå i bad (aften eller morgen), evaluering på sengekanten, have læst evt. godnat historie have aftalt morgenvækning.

Kl. 23.00 Skal der være ro og den unge skal ligge i sengen. Den unge må gerne læse, lytte til musik som ikke kan høres af den der har værelse ved siden af, eller se en stille film som gør at han bliver søvning og ikke kan høres af ham ved siden af.

Den unge aftaler med den voksne aftenen før hvordan han vil vækkes og hvornår. Der serveres morgenmad på XXX fra kl. 07.00. Skolekørsel senest Kl. 8.00. De unge skal være vasket og have børstet tænder inden de forlader huset.

I weekender altså fredag, lørdag og hverdage i ferie og helligdage hvor der ikke er arbejde eller skole dagen efter skal den unge i seng kl. 24.00 eller efter aftale med den voksne.

De unge indgår og samarbejder i egen behandling inkl. Fokuspunkter og overtager efterhånden som de er i stand til det ansvaret for egen behandling og udvikling.

Den unge skal med tiden være selvhjulpen i at klare vasketøj, rengøring/oprydning af værelse, personlig hygiejne, hjælpe med madlavning, lave holdbare aftaler og overholde aftaler med familie og venner og XXX, gå i seng til tiden og stå op til tiden. Indtil dette klares selvstændigt, hjælper vi med dette.

Der må kun ryges i "Skuret" – ellers er der røgfrit på hele matriklen. Dette gælder kun for de unge. Der er totalt rygeforbud for pædagoger.

Alle hjælper med at holde orden i udbygninger, fælleshus og udenoms arealer samt biler.

HUSORDEN

Vi går på arbejde og i skole.

Alle har huslige pligter og deltager i såvel rengøring som madlavning. Skema med rengøringsområder er ophængt synligt. Lomme penge udbetales en gang ugentlig efter rengøring.

Vold og trusler accepteres ikke. Der foretages politianmeldelse.

Vi taler pænt om og til hinanden.

Alkohol og rygning:

De unge må ikke indtage alkohol eller andre former for rusmidler på [redacted] områder.

Der købes ikke tobak til eller for de unge. **D**et er ulovligt. **P**å [redacted] må de unge der har en rygetilladelse eller der er fyldt 18 år ryge udenfor. **D**er må ikke ryges indenfor overhovedet. **P**å [redacted] skal man udenfor skolens område, hvis der skal ryges. **P**ersonale må ikke ryge på [redacted] områder.

Computere og mobiltelefoner bruges under hensyntagen til husets øvrige beboere. **D**et er forbudt at downloade/besøge pornografiske billeder eller ulovligt materiale, som f.eks. musikfiler, vold, terror og ulovlige ting. **M**obiltelefoner er slukket om natten.

Internetet slukkes kl. 22.00 i hverdage samt søndage.

Vi fortæller, hvor vi tager hen, hvem vi er sammen med og hvornår vi kommer hjem.

Unge over 15 år, kommer hjem senest kl. 22.00 i hverdagene. Gæster/besøgende forlader [redacted] på samme tid.

Unge under 15 aftales der individuelt.

I weekender og ferier kan der laves særaftaler.

Sengetid på [redacted] på hverdage: KL. 22.30 skal man være på sit værelse alene, og der skal være ro.

De unge må ikke holde husdyr.

Alle aktiviteter samt besøg af gæster, aftales med den voksne, der er på arbejde.

Ingen overnatning ude af huset fra søndag til fredag. Ingen overnattende gæster fra søndag til fredag.

Kærlig hilsen de voksne